

Hrvatska riječ

Informativno-politički tjednik, izlazio od 1945. do 1956., obnovljen 2003.

ISSN 1451 - 4257

Subotica, 18. srpnja 2003. Cijena 20 dinara, izlazi petkom

Broj 25

Intervju:
Msgr. Stanislav
Hočevar

Natjecanje risara u Tavankutu
Mršava žetva
poslije obilne suše

Mali savjeti za bolji život:
Sredstva sa Vašeg računa dostupna su
Vam na bankomatima 24 sata dnevno,
a podizanje novca i plaćanje možete
vršiti na svim šalterima Banke,
kao i na svim prodajnim mjestima,
bez obzira u kom kraju svijeta se nalazite.
Vaša viza za cijeli svijet je Viza kartica
Vojvođanske banke.

VOJVOĐANSKA BANKA
KUĆA PRAVIH VRIJEDNOSTI

• DDOR NOVI SAD • AD

OBAVEZNO OSIGURANJE MOTORNIH VOZILA

- PROLJETNI POPUST 20%
- MOGUĆNOST PLAĆANJA U 4 I VIŠE RATA
- PRI JEDNOKRATNOJ UPLATI DODATNI POPUST 10%
- GARANTIRANA ISPLATA ŠTETE

Novi pristup u istraživanju religioznosti
Postoji li integrirana religioznost.....8,9

Ivan Torov
Monetarno (predizborno) kockanje.....10

Intervju
Msgr. Stanislav Hočevar.....12-14

Hotel Panonija
Simulacija jedinstva i ozbiljnosti.....15

Ministar Jevtić s poljoprivrednicima
Pomoć neće biti dovoljna.....16,17

Reportaža
Natjecanje risara.....18,19

Paneuropska unija
Novi lik Starog kontinenta.....20,21

► FOTOGRAFIJA NA NASLOVNOJ STRANI:
Zvonimir Sudarević

IMPRESSUM

OSNIVAČ: Skupština Autonomne
Pokrajine Vojvodine

IZDAVAČ: Novinsko-izdavačka ustanova
»Hrvatska riječ«, Subotica, Preradovićeve 4

ADRESA REDAKCIJE:
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR: Tomislav Žigmanov
(predsjednik), dr. Slaven Bačić, Milan Ercegovac,
Kalman Kuntić, Marija Lovrić, Svetislav
Milanković, Slavica Peić, Stipan Stipić, mr. Bela
Tonković

DIREKTOR I V. D. GLAVNOG I
ODGOVORNOG UREDNIKA: Zvonimir Perušić

REDAKCIJA: Dušica Dulić, Jasminka Dulić, Ivan
Ivković Ivandekić, Vesela Laloš, Dražen Prčić,
Zvonko Sarić, Mirko Sebić, Robert G. Tilly

TEHNIČKI UREDNIK: Boris Cupać

TEHNIČKI ADMINISTRATOR: Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA: Zorica Tikvicki,
Zdenka Sudarević

LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/21-414

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

EMAIL: hrvatska.rjec@suonline.net

WEB: www.hrvatskarijec.co.yu

TISAK: »Dnevnik« Holding sa p.o. Novi Sad,
»Dnevnik« Štamparija

List je registriran kod Sekretarijata za informiranje
Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.

List je oslobođen poreza na promet na osnovu
mišljenja Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje
i kulturu; broj 106-413-00221/2003-01 od
20.3.2003. godine

Zahvaljivanje za darove

Povijest se čovjeka može promatrati i kao povijest njegova znoja. Vrlo slično vrijedi i za povijest prostora gdje obitava. Natapao ga je, naime, dugovjeko tamo gdje je boravio. A to samo kazuje staru istinu: napor je sastavni dio čovjekova života.

Naravno, svoj je napor čovjek usmjeravao spram različitih stvari, predmeta, objekata... Često je to bila i zemlja. Osobito ovdje u Panoniji. Zemlja, spram koje je očitovao napor, natapana je, dakle, njegovim znojem. Ulagao je u nju rad ovdašnji čovjek i to poradi onoga što je ona davala – plodova. Tako mu se napor osmišljavao, a ona postajala simbolom za izvor života. Zato je zemlja oduvijek izazivala i određeno strahopoštovanje, koje se često onda nadomještalo nekom vrstom očitovanja zahvalnosti...

No, danas se čovjek posve rijetko zahvaljuje. Suvremeni je čovjek, naime, egoist i isključivo je profitno orijentiran. Zahvalan je najčešće onda kada osjeti materijalnu korist. Kada to nije slučaj, on je viševrsno nezadovoljan...

A tako nije bilo oduvijek. Negdašnji je čovjek, naime, češće bio spreman zahvaljivati i na onome malome i jednostavnome. Toga se živo podsjećamo upravo ovih dana na sjeveru Bačke kroz Dužijance. Dio je to tradicijskog naslijeđa bunjevačkog dijela hrvatskog naroda u Vojvodini oko slavljenja kraja žetvenih radova.

Dužijanaca se prošlog vikenda počela uspješno upriličavati u mjestima gdje oni žive. I tako će biti sve do 10. kolovoza. Slavit će se kraj napore. I zahvaljivati. Ali nikako ne čovjeku i njegovim kumirima.

T. Ž.

TJEDNIK

ČETVRTAK, 10. 7.

Vlada prihvatila Prijedlog
zakona o slobodnom pristupu
informacijama

NEDJELJA, 13. 7.

Eksplodirala naprava postavljena
u Palati pravde u Beogradu

PETAK, 11. 7.

Sukob guvernera Narodne banke
Srbije Mladana Dinkića sa
republičkom vladom

PONEDJELJAK, 14. 7.

U Bugarskoj uhićen Nenad
Milenković s tjalice MUP u
svezi s ubojstvom premijera

UTORAK, 15. 7.

Puštena iz pritvora folk pjevačica
Svetlana Ražnatović

SUBOTA, 12. 7.

Telekom Srbija

Započela istraga o prodaji Telekoma Srbije

SRIJEDA, 16. 7.

Uhićen premijer i nekoliko
ministara - ali u Sao Tome i
Principe

DVOJBA

Taj bi me prijedlog doveo u tešku životnu situaciju. Iz stručnih razloga takvu ponudu prihvaćao bih bez dvojbe. Ali iz političkih razloga, tako primamljiv poziv morao bih odmah odbiti. Biti izbornik SCG veliki je stručni izazov. Jer pravi stručnjak se mora tu naći na najbolji način i to vrlo brzo. Srbija i Crna Gora su veliki izvor nogometnih talenata. Vjerujem da bih ja u takvom okruženju mogao s reprezentacijom stići do najvećih visina na svjetskim i na europskim prvenstvima. Međutim, politički razlozi govore mi da bih takvu ponudu morao odbiti. Jer u Hrvatskoj takav moj postupak nitko ne bi mogao razumjeti. Za mene u tom slučaju ne bi više bilo mjesta u domovini. Ja nisam spreman žrtvovati sve zbog jednog zadovoljenja u struci... **Čiro Blažević**, o ponudi da trenira reprezentaciju SCG, Sportske novosti, 10. srpnja 2003.

»MUKU MUČE DA NAS SPRIJEČE, SPRIJEČITI NAS NIKAD NEĆE«

Bez obzira na činjenicu što većinu Vas nije briga za nas navijače, shvatite da je za većinu nas to način života i da ćemo se protiv Zakona koji krši naša ljudska i građanska prava, koji je dijelom protuusta-

van i koji se kosi s mnogim drugim zakonima, bori-ti svim legalnim sredstvima, uključujući i masovne prosvjede širom Hrvatske, pa i pred Hrvatskim saborom. Znajte da ćemo sve ljudske i financijske resurse navijačkih udruga staviti u službu ocjene ustavnosti i zakonitosti pojedinih odredaba Zakona. U prošlosti, i za vrijeme Jugoslavije i u Hrvatskoj, politički smo proganjani, uhićivani zbog pjevanja »krivih« pjesama, nelegalno prisluškivani i obrađivani od strane tajnih službi. Ukratko, navikli smo da nam represivni aparat pokla-nja mnogo pažnje, tako da nam to neće biti strano, ali još od vremena kada smo na stadionima prvi počeli rušiti Jugoslaviju, mi, hrvatski navijači nismo bili toliko jedinstveni i odlučni, kao u borbi protiv Zakona o navijačima. **Navijači hrvatskih nogometnih klubova**, Internet forum Monitora, 9. srpnja 2003.

VAŠAR LICEMJERJA

Govorim o umetničkom doživljaju: najtužnija scena u Srbiji je bila sahrana Zorana Đinđića. Ako postoji vašar taštine, ona je bila vašar licemjerja. I više od toga. Za njegovim kovčegom išla je masa onih koji su ga mrzeli, psovali i kleli, a to nisu pisci onih sedam hiljada tekstova o njemu koji će se naći u budućoj Beloj knjizi. Nisu ti ljudi išli za kovčegom ni zato što su se kajali zbog svoje mržnje – jer posle krvi nema kajanja, može biti samo iskupljenja. Neko je rekao da je Kolin Pael dolazio da overi Đinđićevo ubistvo. Mada su mnogi u međunarodnoj zajednici huškali i režirali našu tragediju, a onda izmakli guzice, vrhunska overa ubistva Zorana Đinđića bila je njegova sahrana. Bila je to paradigmatična i vrlo književna slika srpskog poganskog mentaliteta. **Zoran Ćirić**, književnik, Danas 12-14. srpnja 2003.

IZBOR

Smatram da su moja prava ugrožena. Mislim da su moji advokati mogli da me zastupaju na prvom pojavljivanju. Mislim da mi omogućite da iskoristim sva prava iz Statuta po kojem su svi jednaki pred sudom. Ja ću poštovati sve odluke suda. Ja sam obrazovan i kulturni čovek. Ako sam ja izabrao loše advokate, onda ću se i loše braniti. **Veselin Šljivančanin**, haaški uhićenik, Haag, 7. srpnja 2003.

CENZUS

U slučaju stranaka nacionalnih manjina, moguće je predvideti i manji cenzus pri osnivanju. Mađarske i hrvatske partije sigurno mogu prikupiti tri hiljade potpisa, a koliko mi je poznato, druge manjine se nisu ni organizovale u formi političkih stranaka. Usprkos tome, podržavam inicijativu da manjinske partije dobiju zakonom određene olakšice, i da, bez obzira na broj osvojenih mesta, predstavnici manjina dobiju mesto u Parlamentu. **Bojan Pajtić**, šef zastupničke grupe DOS, Danas, 14. 7. 2003.

Dujizmi

- ✓ *Opredjelio sam se za neopredjeljene;*
- ✓ *Ako si funkcioner, znaš da se ponašaš;*
- ✓ *Živi će i ove godine nositi glavu na ramenu;*
- ✓ *Bio sam ubijedeni komunista.*

Dujo Runje

Samosvijest jezika

Vraćanje sebi i izvornoj tradiciji

Piše: Dr. Draško Ređep

Vraćajući se
materinjem je-
ziku, mi ćemo
se, zajedno sa
potpisnikom
ovih redova,
zapravo vratiti
sebi i prvotnoj
spoznaji o
izvornoj
tradiciji.

Ima stara, pomalo već zaboravljena riječ: doznavati.

E, sad i ovdje, i još ponegdje, treba je izgovarati sa velikim uvažavanjem, bez zazora.

Mi tek danas, poslije najnovijeg popisa stanovništva, *doznajemo* gdje, kada već istodobno ne i kako, žive Hrvati, od Subotice do Slankamena i Bara, u ovoj našoj zemlji.

Svakako je instruktivno osmotriti i sada izdanja leksikona, zbornika i imenika, tiskanih posljednjih decenija, među kojima na prvom mjestu »Ko je ko u Srbiji«, pa namah ustvrditi koliko je dovijanja, male smjelosti i navodnih lukavstava, tihog prikrivanja i kameleonskog udvorištva bilo baš u vezi s izjašnjavanjem o nacionalnosti i vjeroispovijesti u Hrvata. I premda sve to valja čitati i pročitavati sa distance, datirano i s pomislima na godine represije, ignoriranja, velikodušne one fraze o bratstvu i jedinstvu, »poklonjenog« prava na nešto folklora i žetvenih svečanosti, dojam o tome da bi sve to zasluživalo najoštrije pero satire ostaje nepogrješiv.

Ovdje, na našoj njivi, jugoslavenstvo je bila još jedna zamka. Isto, uz ikavski govor, za domaću uporabu nije se diralo: vrijeme lova i razonode naših pokrajinskih lidera i gaulajtera. Jedan Geza i jedan Stipan bili su Hrvati tek u onoj mjeri da po ključu zauzmu svoja paradna mjesta. I potom da slušaju.

Upravo tako: dijalekt, za poljsku i kuhinjsku upotrebu, može. Samo o jeziku ni riječ.

Podatak o tome da tek svega 27.000 Hrvata u ovoj zemlji govori hrvatskim jezikom, na što nas upućuju najnoviji raporti o popisu stanovništva, nije senzacionalan. No, svakako, predstavlja krupan incident s prošlošću. Može se, a i mora tumačiti sa znanjem o dugotrajnoj represiji, prešutnoj presudi o, istina ničim dokazanoj, kolektivnoj krivici, uvredljivo samilosnom odnosu s populacijom koja doskora nije imala, nepriznata i prešućivana, status manjine. No, odmah treba dodati, u pitanju je i posljedica našeg

ukupnog obrazovnog sustava. Urbani naši Hrvati svoj jezik su, zacijelo, mogli da čuju jedino na misama. Ostaje i dalje velika nepoznanica na kom se jeziku predaje hrvatska književnost na našim sveučilištima, dakako izvan Hrvatske u njenim državnim granicama, ako se uopće predaje. Teza o tome da je u pitanju jedan jezik (srpsko-hrvatski, odnosno hrvatskosrpski), koju javno deklariraju i neki predmetni sveučilišni profesori, nikako ne zadovoljava predstavu o stvarnom stanju. I upravo do kraja negativno govori o štetnom djelovanju kadrova koji, u plačisunderskoj jugonostalgičarskoj, unitarističkoj zbornici, nisu dorasli aktualnoj poziciji hrvatskog književnog jezika.

Hrvatska literatura se, tako, nedopustivo i u biti kontraproduktivno katedarski analizira *opisno*, sa strane, drugim jezikom, a ne iz samog središta, iz biti samog tkiva. Čolak je, izgleda, i dalje paradigma.

Nepošteno je izostanak hrvatskog govora na našim tribinama, od vokabulara do sintakse, od melodije do glagolskih vremena, pravdati činjenicom da se mi svi dobro razumijemo, i da su srpski i hrvatski jezički bliski. Radi se o stvarnom poznavanju jezičnog duha i prepoznavanja virtuoznih rješenja.

Moj prijatelj Krunoslav Pranjić nas je nedavno, u povodu obljetnice Antuna Gustava Matoša (130 godina od rođenja) upozorio na iskaz iz 1904. našeg neprikosnovenog A. G. M. i to u jednom od najnovijih brojeva zagrebačkog časopisa »15 dana« (1-2, 2003): *Iako sam Hrvat, ljubim ovu zemlju jer mi dade prvo utočište, jer je slobodna i jer njen kralj bolje govori hrvatski od hrvatskog kralja*. U pitanju je ispovijest jednog od naših velikih izgnanika, u Beogradu, prije ravno jednog stoljeća. To stoljeće je, međutim, bilo vrijeme magične emancipacije hrvatskog jezika. Onog koji je dostojan virtuoza, i kojim pišu Mihalić, Horvatić, Zidić... Usprokos poznatim, rigidnim klauzulama Novosadskog dogovora (1954.), koji je, sve

po sovjetskom nauku, htio da od tvorevine SH jezika stvori kategoriju državnog zbora i govora, sa funkcijom koja bi po svemu bila ravna stezi ruskog jezika u višejezičnim i multinacionalnim tajgama Sovjetskog Saveza.

Sve mi se čini da je upravo hrvatski jezik ona kohezijska snaga koja bi hrvatskom nacionalnom identitetu dala nadmoć slobode koja se spominje tako često u našim budnicama, i u kranjčevićevskim varijacijama o tome da domovinu imamo, no tek u srcu je nosimo.

Tek onda kada će se o hrvatskoj književnosti u Srbiji i Crnoj Gori liričar Srijema Slavko Mađer (njegova jedina, posthumna knjiga objavljena je u Subotici 1972.) i Miloš I. Bandić, književni kritik i znanstvenik iz Zemuna, i toliki ini, onda će se moći tvrditi kako je teza o jednom jedinom književnom lokalitetu na sjeveru Bačke potpuno prevaziđena i netočna.

Raštrkanost hrvatske, osobito urbane populacije u ovoj nam zemlji, to će reći i svijesti o sebi, moguće je prevazići prije svega stvaranjem kulturnog i napose književnog ambijenta, na prostranstvima koja smo, u miopiji kapamilizma, potpuno ignorirali, ostavljajući usamljene ličnosti vlastitom mraku, šutnji, bezizlaznosti na kraju krajeva. Znam tolike domove u kojima čame, bez odgovora, reprodukcije slavni platna Bukovca i Ivekovića, sveske Cuvajevе »Građe za povijest školstva«, »Znamenite Hrvate«... Na tragu Julija Beneša svakako bi valjalo istražiti naše drevne knjižnice, naše ladanjske sekte na kojima se, kao kod Janka Leskovara, učilo i čitalo hrvatski, u dugim ferijalnim kanikulama.

Vraćajući se materinjem jeziku, mi ćemo se, zajedno sa potpisnikom ovih redova, zapravo vratiti sebi i prvotnoj spoznaji o izvornoj tradiciji.

Autor je književnik i publicista iz Novog Sada

Prvi put od hrvatske neovisnosti

Posjet izraelskog predsjednika Hrvatskoj

Dva predsjednika nagovijestili jačanje političkih i gospodarskih veza između dviju zemalja i odali poštu stradalima u Jasenovcu

Moshe Katsav, koji je od 11. do 13. srpnja boravio u službenom posjetu Republici Hrvatskoj, prvi je izraelski predsjednik koji je posjetio Hrvatsku od njezine neovisnosti. Prema Mesićevim riječima dvojica sugovornika razmotrili su sve teme koje su zanimljive Izraelu i Hrvatskoj, pozdravili međusobnu bilateralnu i multilateralnu suradnju, a razgovarali su i o zadacima koji očekuju Hrvatsku, prije svega u ispunjavanju njezinih strateških ciljeva, odnosno ulasku u EU i NATO. Dvojica su predsjednika razgovarala i o stanju u svojim regijama, odnosno o situaciji na jugoistoku Europe, te krizi na Bliskom istoku i izrazili uvjerenje da će posjet izraelskog predsjednika Hrvatskoj pridonijeti jačanju političkih i gospodarskih veza između dviju zemalja. Predsjednik Katsav posjetio je i Hrvatski sabor gdje je u nazočnosti hrvatskog predsjednika, održao govor zastupnicima, a nakon toga su dvojica predsjednika u Hrvatskoj gospodarskoj komori otvorili hrvatsko-izraelski gospodarski forum. Izraelski se predsjednik u Uredu predsjednika RH sastao i s hrvatskim premijerom Ivicom Račanom.

Na kraju službenog posjeta izraelski i hrvatski predsjednik posjetili su Spomen-

područje Jasenovac, gdje je predsjednik Mesić izjavio: »«Ovo je mjesto koje nas podsjeća i upozorava da je ovdje počinjen jedan od najvećih zločina u Drugome svjetskom ratu. Ovdje su, naime, ljudi ubijani samo zato što su mislili drukčije, što su bili druge vjere ili nacije. Vjerujem da se to više nikad neće ponoviti, ali da bi tako bilo, mladi moraju znati što se ovdje događalo.«

»Povijesna je poruka i nama i svim budućim naraštajima kako se najstrašnije stvari mogu dogoditi i u uzornim društvi-

ma.« rekao je izraelski predsjednik Moshe Katsav, prilikom obilaska Memorijalnog muzeja i spomenika. Pritom je protumačio kako misli na Njemačku koja je u vrijeme uoči Drugoga svjetskog rata bila »primjer cijelome čovječanstvu«, zahvaljujući svom profinjenom društvu i najboljim umjetnicima i pjesnicima svijeta. »A, ipak, takvo je društvo počinilo najstrašnije stvari u ljudskoj povijesti«, naglasio je i ponovio kako je to »poruka koju treba prenositi budućim naraštajima«.

Tijekom posjeta Memorijalnog muzeju visokome gostu iz Izraela i njegovoj pratnji protumačeno je da su u ustaški koncentracijski logor u Jasenovcu smješteni i ubijani uglavnom Srbi, Židovi, Muslimani, Romi i Hrvati antifasisti. U četiri godine, prema posljednjim procjenama uglednoga demografa i istraživača Vladimira Žerjavića, u tome je logoru ubijeno oko 83.000 zatočenika, među kojima je 13.000 Židova.

Posjetu Jasenovcu bili su nazočni i predstavnik srpske manjine u Hrvatskoj dr. Milorad Pupovac, predstavnik Roma Stevo Đurđević i predstavnici Židovske zajednice Ognjen Kraus, Slavko Goldstein i Mihajlo Montiljo. ■

Gibboni – UNICEF-ov ambasador dobre volje

Popularni hrvatski pjevač Zlatan Stipišić – Gibboni od 9. srpnja je prvi hrvatski ambasador dobre volje UNICEF-a. Imenovanje je objavljeno na konferenciji za novinstvo u zagrebačkom hotelu »Sheraton«. Večerašnje imenovanje Gibonija povijesni je događaj jer je prvi

put od osamostaljenja Hrvatske jedna poznata osoba proglašena ambasadorom dobre volje, istaknuo je O'Brien koji je Giboniju tom prigodom uručio UNICEF-ovu plaketu sa zahvalom.

Gibboni je tom prigodom izjavio: »Ako prestanemo vjerovati u ideale i u mogućnost da zajedno s našom djecom i za našu djecu izgradimo svijet bolji, tolerantniji i strpljiviji od ovog u kojem većina

nas samo juri za novcem i materijalnim vrijednostima, onda je ideja civilizacijskog napretka pogrešna. Uzaludna su nam i sva znanja i umjetnost koju smo stoljećima stvarali. Zbog toga sam bez razmišljanja prihvatio tu čast, ali i veliku odgovornost, te se priključio UNICEF-ovoj viziji kako bismo svakom djetetu osigurali pravo za odrastanje u dostojanstvu, sigurnosti i samoispunjenju.«

DialUp, Full i Day nalozi
Wireless internet
Izrada web prezentacija
Prodaja računara i opreme

DialUp, Full és Day üzemmód
Wireless internet
Web honlapok kidolgozása
Számítógép és alkatrészek árúsítása

SuOnline.NET

Trg Cara Jovana Nenada 15, Subotica. Tel/Fax: (024) 559-200

Romano Prodi uručio Račanu upitnik s 2500 pitanja

Snažna potpora priključenju Hrvatske EU

Predsjednik Europske komisije *Romano Prodi* je 10. srpnja uručio hrvatskom premijeru *Ivici Račanu* upitnik s 2500 pitanja i time dao dosad najsnažniju potporu što skorijem hrvatskom priključenju Europskoj uniji.

»Od Hrvatske tražim odgovornost za regiju i njezinu pomoć. Hrvatska će ući u Uniju prije ostalih zemalja iz regije i to je jasno, no tražim od Hrvatske da pomogne regiji kako bi i druge zemlje imale tu priliku jer bez toga proces neće biti završen«, naglasio je Prodi.

Premijer Račan izjavio je kako je ulazak Hrvatske u Uniju životni interes i strateško opredjeljenje hrvatskih građana i hrvatske Vlade, te da će idućih mjeseci učiniti sve da mišljenje Europske komisije bude poz-

itivno. Hrvatska ima tri mjeseca za odgovore kako bi Komisija dala pozitivno mišljenje za početak pregovora Hrvatske i EU o članstvu, a Hrvatska sredinom 2004. dobila status kandidata.

Prodi je razgovarao i s hrvatskim predsjednikom Stjepanom Mesićem o političkim problemima koje Hrvatska još

treba riješiti kad su u pitanju mediji, povratak izbjeglica, suradnja s Haškim sudom i pravosuđe, i gospodarstvenim problemima kao što su privatizacija, pravila u trgovini i ekonomskom ponašanju u načelu tržišne utakmice. Obraćajući se zastupnicima Hrvatskog sabora, Prodi je istaknuo: »Vaša je zemlja već pokazala da je spremna donijeti teške odluke u ime europskih ideala, posebno u vezi s Međunarodnim kaznenim sudom gdje se pridružila zajedničkom stajalištu Unije i podržala ispravnost te institucije«.

Mesić je istaknuo kako je Prodijev dolazak privilegij za Hrvatsku, a da pitanja, na koja Hrvatska mora odgovoriti, nisu ispit niti matura nego početak suradnje s Unijom. ■

Predstavnici hrvatskih doseljenika kod Mesića Umirovljenici iz SCG ostali bez mirovine

Predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić primio je 9. srpnja izaslanstvo Društva vojvođanskih i podunavskih Hrvata i Udruge protjeranih Hrvata iz Srijema, Banata i Bačke.

Predsjednika Republike izvijestili su o teškom položaju oko četiri i pol tisuće umirovljenika koji su se doselili u Hrvatsku, a koji su od 1. svibnja ostali bez mirovine primjenom socijalnog sporazuma između Hrvatske i Srbije i Crne Gore, izjavio je, nakon razgovora s predsjednikom, član Društva vojvođanskih i podunavskih Hrvata *Goran Rotim*.

Predsjednik je izrazio razumijevanje za taj problem i obećao da će pomoći izravnim kontaktom s hrvatskom Vladom i pokušajem pronalaženja sustavnih rješenja.

S danom stupanja na snagu Ugovora između Hrvatske i Srbije i Crne Gore – 1. svibnja ove godine – države potpisnice preuzimaju isplatu mirovina za građane koji su ostvarili pravo na mirovinu u jednoj državi, a imaju prebivalište u drugoj. Rotim je dodao da su predsjednika Mesića izvijestili i o poduzetim akcijama preko OEES-a, UNHCR-a, HHO-a, pučkog pravobranitelja, hrvatskih parlamentarnih stranaka te Ministarstva rada i socijalne skrbi i Ministarstva vanjskih poslova. Predloženo je rješenje kroz tri zahtjeva i prijedlog zakona koji je podnijet Hrvatskom saboru početkom srpnja ove godine.

Rotim je istaknuo i da se podnesenim zakonskim prijedlogom ne rješava samo pitanje 4,5 tisuća umirovljenika iz Srbije i Crne Gore, nego i onih iz Bosne i Hercegovine koji žive u Republici Hrvatskoj i njezini su državljani. Najavio je da su u pripremi i dvije građanske prosvjedne akcije, ako njihovi zahtjevi upućeni Saboru i Vladi ne budu u dogledno vrijeme dali rezultate. ■

Koprivnička »Podravka« i šidski »Srem« Razgovori o partnerstvu

U industriji mesa »Srem«, koja je nedavno izašla iz stečaja, u tijeku je formiranje organa upravljanja, a izabran je i novi generalni direktor. Otvorena su vrata za strane ulagače, a ohrabruje činjenica da postoji mogućnost da će ovaj nekada uzorni kolektiv ličiti na hrvatsku »Podravku«, rečeno je prilikom nedavne posjete hrvatske delegacije iz Koprivnice. Tijekom posjete gosti iz Hrvatske upoznali su se sa kapacitetima IM »Srem«. Gradonačelnik Koprivnice i član Nadzornog odbora Kompanije »Podravka« Zvonimir Mršić ukazao je na potencijale otvaranja tržišne suradnje sa SCG. Zamjenik predsjednika Kompanije »Podravka« mr. Željko Đurđina naglasio je da je »Podravka« privatizirana, te da se pola njenog godišnjeg prihoda od 400 milijuna eura realizira u Hrvatskoj, a ostalo u Poljskoj, Češkoj, Mađarskoj i Sloveniji.

– Pokušavamo da nađemo partnera kako bi se unaprijedila poslovna suradnja, i naše prisustvo na tržištu SCG. Najbliža firma nam je »Srem-Šid«, rekao je Đurđina.

Predstavnici »Srem-Šida« su istakli da njihova firma prihvaća svaki vid suradnje, koji je u funkciji upošljavanja svih kapaciteta, uključujući i prodajne s tim da bi u prodavaonicama podjednako bili zastupljeni domaći i »partnerski« proizvodi. ■

Cestarina do hrvatskog mora 16,6 eura

Oni koji automobilom iz SCG putuju na hrvatsku obalu za cestarinu do Rijeke moraju platiti ukupno 125 kuna (16,6 eura), a do Zadra 111 kuna (14,8 eura). Od granice SCG do Zagreba cestarina je 75 kuna (10 eura), od Zagreba do Rijeke 50 kuna (6,6 eura), a od Zagreba preko Karlovca do Zadra ukupno 36 kuna (4,8 eura). Zahvaljujući novoizgrađenom auto-putu od Zagreba do Rijeke sada se automobilom stiže za oko sat i pol. U Hrvatskoj je proteklih dana otvoreno nekoliko novih dionica auto-puta u ukupnoj dužini od 136,5 kilometara, što se ne slučajno poklopilo s početkom turističke sezone. ■

Novi pristup u istraživanju religioznosti

Postoji li integrirana religioznost

... Ne može se tvrditi da postoji neka opća povezanost između konzervativizma, religioznosti i dogmatizma, a na što ukazuju druga istraživanja, sprovedena doduše u drugačijim socijalnim sredinama i političko-povijesnom kontekstu

Piše: Jasminka Dulić

Jedan od fenomena post-real-socijalističkog doba, koji izaziva veliku pažnju, i laika i stručnjaka, jest promjena društvene pozicije crkve i religije. U vrijeme »komunizma« religija se formalno-zakonski tretirala kao »privatna stvar« pojedinca, ali praktično, kao društveno i politički negativna i neprihvatljiva. Nakon društveno-političkih promjena devedesetih godina, u svim istočno-europskim zemljama, proglašena je potpuna sloboda vjere, što znači i sloboda njenog javnog očitovanja, što je dovelo do izmjene duhovne, socijalne i političke uloge Crkve. Od politički beznačajnog Crkva je postala značajan čimbenik u društveno-političkom životu, naročito u sferi prenošenja duhovnih i moralnih vrijednosti, ali i kulturne i nacionalno-političke identifikacije.

POVRATAK RELIGIJI: Izlazak Crkve u javnu sferu pratio je povratak tradicionalne, običajne religioznosti i povećan broj onih koji odlaze u crkve, te se često postavlja pitanje radi li se o slobodnom izražavanju zatomljenih religijskih osjećanja, o traganju za izgubljenim identitetom ili novoj vrsti moralno-političke podobnosti. Još češće se postavlja pitanje, da li »novi vjernici« odlaze u crkve zbog iskrene vjere u nauk svoje Crkve, a njihova religiozna praksa izvire iz dubokih unutarnjih uvjerenja, ili se ponašaju »religiozno« kako bi postigli određene vanjske učinke, odnosno postigli neke sebične ciljeve. Naglo povećanje broja onih koji se verbalno izjašnjavaju kao vjernici i obnova vjerske prakse, u vrijeme kada se u Zapadnoj Europi bilježi sve manji broj vjernika koji prakticiraju svoju vjeru, ponukalo je i istraživače da istražuju fenomen religioznosti.

ISTRAŽIVANJA: Tijekom devedesetih godina grupa autora okupljena oko mr. *Andrije Kopilovića*, prorektora Hrvatskog odjela Teološko-katehetskog instituta Subotičke biskupije i prof. *Zlatka Šrama* provo-

Franjevačka crkva Sv. Mihaela u Subotici

dila je empirijska istraživanja o religioznosti, među stanovnicima svih nacionalnih, konfesionalnih, spolnih, dobni i obrazovnih skupina u Subotici. Rezultati su objavljeni u publikaciji Dimenzije religioznosti (autori: Zlatko Šram, mr. Andrija Kopilović, *Dužo Runje*), koju je 1999. godine objavio Hrvatski kulturni centar »Bunjevačko kolo«, u ediciji Istraživanja (urednik *Lazo Vojnić Hajduk*), te u drugim časopisi -

ma i zbornicima u Hrvatskoj i Srbiji.

Autori u ovom radu upozoravaju da se religioznost ne može tretirati kao jednodimenzionalna pojava, koja se može mjeriti samo na temelju vjerskog deklariranja ili odlaska u crkvu, jer rezultati ukazuju da za tako nešto nema osnove. Naime, ne može se govoriti o postojanju jedne generičke ili integrirane religioznosti, koja podrazumijeva strukturalnu povezanost religioznog vjerovanja, prakse, iskustva i određenog ponašanja sukladnog vjerovanju, ako rezultati pokazuju da se ove četiri temeljne dimenzije religioznosti pojavljuju relativno neovisno jedna od druge. Prije se može govoriti, kažu autori, o postojanju različitih »tipova religioznosti« koji su uvjetovani strukturom ličnosti pojedinaca i njihovim socijalno-demografskim obilježjima, kao što su spol, dob, obrazovanje i nacionalna pripadnost.

TIPOVI RELIGIOZNOSTI: Prvi tip religioznosti, koji je utvrđen u ovom istraživanju, je određen istodobnom prisutnošću crkvenog sakramentalnog života i kršćanske ljubavi prema bližnjemu, ali bez značajnog sudjelovanja religioznog iskustva. Ovaj tip religioznosti je u većoj mjeri prisutan u katolika. Drugi tip religioznosti je određen prisutnošću crkvenog sakramentalnog života, ali bez značajnog sudjelovanja religioznog iskustva i ponašanja sukladnog imperativu kršćanske ljubavi

Hrvatski odjel teološko-katehetskog instituta

Novi istraživački projekt

Pod pokroviteljstvom Hrvatskog odjela Teološko-katehetskog instituta Subotičke biskupije namjerava se ove jeseni sprovesti jedno veće znanstveno istraživanje pod radnim nazivom »Religioznost, vrednote, socijalni stavovi i ličnost«.

U ovom će istraživanju sudjelovati: *Andrija Kopilović*, *Josip Ivanović*, *Jasminka Dulić*, *Dijana Kopunović*, *Dužo Runje* i *Zlatko Šram*. Osim navedene istraživačke eki-

pe, u ovom će znanstvenom projektu sudjelovati studenti Teološko-katehetskog instituta, koji će moći određene dijelove rezultata istraživanja koristiti za svoje seminarske radove.

Bit će to jedan oblik uvođenja studenata u praktični znanstveni rad iz područja sociologije i psihologije religioznosti, a koje će im koristiti u njihovom praktičnom katehetskom radu. ■

prema bližnjemu. Ovaj tip »ritualne« odnosno »praktične« religioznosti je u najvećoj mjeri prisutan u Hrvata i Mađara, a manje u onom dijelu građana koji se nacionalno očituju kao Bunjevci ili pak Jugoslaveni. U Srbima je pak »praktična« komponenta religioznosti prisutna u najmanjoj mjeri. Treći tip religioznosti je određen religioznim iskustvom, ali bez značajnog sudjelovanja crkvenog sakramentalnog života i kršćanske ljubavi prema bližnjemu.

Ovaj tip »semireligioznosti« je u većoj mjeri prisutan u Mađara i Bunjevaca sa anksioznom strukturom ličnosti u čijoj se psihološkoj pozadini nalazi jedna vrsta potisnute agresivnosti. Četvrti tip religioznosti je određen ponašanjem sukladnim kršćanskom imperativu ljubavi prema bližnjemu, ali bez značajnog sudjelovanja »ritualne« i »iskustvene« dimenzije religioznosti. Socijalna otuđenost i anksiozno-depresivni sindrom se nalaze u psihološkoj pozadini ove »posljedične« dimenzije religioznosti. Teško je dakle govoriti da manifestno iskazivanje kršćanske ljubavi prema bližnjemu, mora nužno imati »čisto« religioznu pozadinu, odnosno da je posljedica religioznog uvjerenja i prakse.

Autori na kraju zaključuju: Prvo, određeni tip religioznosti ne određuje osobine ličnosti, već osobine ličnosti određuju tip religioznosti. I drugo, dominantnost jednodimenzionalne religioznosti u religioznoj svijesti ili ponašanju pojedinca je u prvom redu produkt različitih vrsta neurotskog sindroma. Autori, između ostalog, postavljaju pitanje – da li, i u kojoj mjeri katehetski i pastoralni rad dušobrižnika može djelovati na one psihološke i socijalne čimbenike, koji nepovoljno djeluju u procesu uspostavljanja jedne integrirane religioznosti unutar čijeg bi sklopa bile povezane »doktrina«, »ritualna«, »iskustvena« i »posljedična« komponenta religioznosti.

U jednom drugom radu, koji je sproveden unutar znanstve-

no-istraživačke djelatnosti Hrvatskog odjela Teološko-katehetskog instituta Subotičke biskupije, opet na uzorku punoljetnih građana Subotice, Zlatko Šram je utvrdio postojanje šest »vrsti« religioznosti, a to su: anksiozni pseudoreligiozni sentiment karakterističan za starije naraštaje, anksiozno-depresivni pseudoreligiozni sentiment karakterističan za umirovljenike i kućanice, psihotični pseudoreligiozni sentiment karakterističan za jedan dio mađarskog i srpskog poduzorka, anksiozna semireligioznost karakteristična za žene, anksiozna intrinzična religioznost karakteristična za najmlađi i stariji poduzorak, i depresivna intrinzična religioznost karakteristična za jedan dio hrvatskog i mađarskog poduzorka.

RELIGIJA I IDEOLOGIJA: U trećem istraživanju, koje je također sprovedeno pod pokroviteljstvom Hrvatskog

odjela Teološko-katehetskog instituta subotičke biskupije, (*Jasminka Dulić* i *Zlatko Šram*, u Zborniku »Vjere manjina i manjinske vjere«, Jugoslavensko udruženje za znanstveno istraživanje religije, Niš, 2001.) govori se o utjecaju sociodemografskih karakteristika na latentnu konfiguraciju dimenzija religioznosti, autoritarnosti, etnocentrizma i političkih orijentacija. Autori su utvrdili povezanost između jednog političkog ideološkog obrasca i autoritarno-submisivnog sindroma unutar populacije s nižim stupnjevima školske naobrazbe, ali bez značajnog sudjelovanja dimenzija religioznosti i etnocentrizma. Drugim riječima, »socijalistička autoritarno-submisivna ideologija«, koja je dominantno prisutna kod nižih socijalnih slojeva, nije produkt religioznosti i etnocentrizma. U ovom smo radu tvrdili da ako »socijalističku autoritarno-submisivnu ideologiju« tretiramo kao jednu vrstu konzervativno-dogmatskog regresivnog ideološkog obrasca, a što u svojoj političkoj pozadini i jest, onda se ne može tvrditi da postoji neka opća povezanost između konzervativizma, religioznosti i dogmatizma, a na što ukazuju druga istraživanja, sprovedena doduše u drugačijim socijalnim sredinama i političko-povijesnom kontekstu. Ovo je istraživanje pokazalo da povezanost između religioznosti, autoritarnosti, etnocentrizma i političkih orijentacija, čije je postojanje potvrđeno u mnogim inozemnim istraživanjima, jest u prvom redu rezultat jednodimenzionalnog tretiranja ovih koncepta i konstrukta s jedne strane, i rezultat ne uzimanja u obzir međusobnu povezanost pojedinih dimenzija religioznosti, autoritarnosti, etnocentrizma i političkih orijentacija unutar određenih socijalnih, demografskih i etničkih poduzoraka u danom političko-povijesnom kontekstu.

Srbija na raskršću

Monetarno (predizborno) kockanje

Piše: Ivan Torov,
komentator Politike

...Politički analitičari, međutim, u sukobu Vlade i vrha NBS prepoznaju i namjeru vladajuće koalicije, preciznije Demokratske stranke, da godinu dana prije redovitih izbora, uspostavi potpuniju kontrolu nad jedinom državnom institucijom koja je, koliko toliko, bila van njenog domašaja

Postmiloševićevska Srbija se, izgleda, dobro istrenirala da svaki politički spor u vrhu vlasti ili oko nje za tili čas pretvori u »neviđenu« dramu, čak spektakl. Naravno, s jakom aromom još jednog skandala.

Tako je prethodno višemjesečno manje-više podnošljivo preganjanje na relaciji vlada Srbije – guverner Narodne banke Srbije (doskorašnje Jugoslavije) i DOS (DS) – G 17 Plus, posljednjih dana preraslo u otvoreni rat u kome se ne biraju ni riječi, niti načini kako da se »druga strana« što više ocrni i kompromitira. Količina izbačenog prljavog veša u vrhu nekadašnje »revolucionarne« antimiloševićevske oligarhije bila je tolika da su glavni akteri skoro i zaboravili tko su i što su, koja im je misija i kakve će reperkusije izazvati njihov običaj da od svega načine afera s ograničenim rokom (trajanja) i dometima.

Skupština Srbije će ovih dana otići na »zasluženi« ljetni odmor: »odmetnuta« Narodna banka je pripitomljena i vraćena jat, goropadni guverner Mlađan Dinkić će biti uklonjen, pa će monetarna politika, na kraju, bez problema biti stavljena u funkciju »reformatorskog kursa« republičke vlade. Kroz mjesec-dva više nikog neće ni zanimati odgovori na neka otvorena pitanja: zašto svi priznaju da je u sferi monetarne politike (relativna stabilnost dinara, devizne rezerve) učinjen najveći prodor, a opet povlače poteze kojima će sve to staviti na kocku. Ili, kako objasniti da se za samo nekoliko godina, u dva različita režima, a u sličnom prevratničkom maniru, mijenjaju dva uspješna guvernera nacionalne banke, jednom Dragošlav Avramović, drugi put Mlađan Dinkić.

Nema sumnje da se i sam guverner svojski potrudio (van svoje monetarne funkcije) da bude smi-

jenjen, prešavši još poodavno na politički teren sa prilično neobuzdanom ambicijom da dijeli lekcije lijevo i desno, pretvorivši sebe praktično u neprikosnovenog monetarnog kralja. Ipak, može li sve to biti opravdanje aktualnoj vlasti da, obuzdavajući nemirnog guvernera, brzometnim izglasavanjem kontroverznog zakona o NBS, dovede sebe u poziciju da sruši ili bar ugrozi jednu, po mnogo čemu i jedinu preostalu stabilnu državnu instituciju.

Upravo na tome će Živkovićeva vlada do kraja svog mandata polagati ozbiljan test. Da potvrdi da smjenom samo kažnjava Dinkićevu agresivnost i drskost, ali da u njegovom modelu vođenja monetarne politike neće ništa bitno mijenjati. Ili će – kako neki ekonomisti strepe – prevagnuti preveliko iskušenje od fatalne privlačnosti deviznih rezervi od preko tri milijardi dolara. I to baš sada kada Srbija grca u kroničnoj besparici, do nacije presušuju, obećane investicije izostaju, međunarodni krediti polako ali sigurno stižu na naplatu, ekonomije skoro da i nema, a socijalne tenzije postaju sve dinamičnije. Ako se – uz to – ispostavi da se iza »monetarnog udara« na NBS i Dinkića valjaju političke kalkulacije ili preplitanje (kako to ovih dana reče ambasadorica Vesna Pešić), interesa moćnih (i ne-dodirljivih) financijskih lobija, prljavog biznisa, stranaka i vlasti, pa se opet stekne utisak da neka pozadinska moć aktere vlasti drži u šaci, to će, nedvojbeno, biti najkraći put da se od gotovog napravi vjeresija i Srbija ponovo gurne u već viđene inflatorne i hiperinflatorne stresove i traume. Ali, to je nešto čime će se, sasvim sigurno, sljedećih dana, baviti ekonomski i monetarni eksperti...

...Politički analitičari, međutim, u sukobu Vlade i vrha NBS prepoznaju i namjeru vladajuće koalici-

je, preciznije Demokratske stranke, da godinu dana prije redovitih izbora, uspostavi potpuniju kontrolu nad jedinom državnom institucijom koja je, koliko toliko, bila van njenog domašaja. Računica je jasna: tko ima kontrolu nad vojskom, policijom, državnom sigurnošću, financijama, najutjecajnim elektronskim medijima (BK, PINK, RTS), pri tom se na vlasti održava kontroverznim transakcijama sa strankama i poslanicima iz Miloševićevog političkog miljea, ojačava svoju poziciju da dominantno utječe na izborne uvjete, a time i na ishod budućih parlamentarnih izbora.

S druge strane, pak, realna je (za DOS i DS) opasnost da bi eventualno definitivno rušenje mostova s utjecajnom i u narodu sve popularnijom strankom G 17 plus moglo izolirati vladajuću koaliciju i doprinijeti Labusovom i Dinkićevom opipljivijem približavanju najvećem DOS-ovskom rivalu, Koštuničinoj Demokratskoj stranci Srbije. Kako sva istraživanja govore da će se glavna izborna bitka voditi između DS (ili DOS), DS i G 17 plus, a da nitko nema šansu da sam stekne uvjerljivu većinu, sadašnja konfrontacija dvije dojučerašnje savezničke grupacije (ukoliko ne bude u mjesecima koji slijede kontrolirana i obuzdavana) vratit će se i jednima i drugima kao bumerang. Na većoj šteti će, dakako, biti onaj tko bude manje vješt da iz svega što se dešava na uzavreloj srbijanskoj političkoj pozornici blagovremeno izvlači potrebne pouke.

Bilo kako bilo – iako se izbori planiraju tek za nešto više od godinu dana – predizborna kampanja naveliko traje. Gruba, agresivna, u ponečemu čak nemilosrdna, upravo onakva na kakvu su se birači u Srbiji već navikli. ■

Đorđe Đukić, predsjednik Izvršnog vijeća Vojvodine

Neravnomjerna razvijenost pokrajine

Vojvodina ima status najrazvijenijeg dijela zemlje, ali je ona u biti puna neravnomjernosti upravo u pogledu razvoja pojedinih općina, i taj se trend još i povećava, rekao je Đorđe Đukić, predsjednik Izvršnog veća Vojvodine, na izornoj skupštini općinskog odbora DS u Subotici. On je iznio podatak da u Vojvodini postoje mjesta koja ni danas nemaju vodovod, dok su u pojedinim mjestima prosječna primanja nedovoljna i za cijenu đakke karte, što je slučaj sa općinom Opovo. U pogledu

stupnja razvijenosti već postoji diferencijacija na razvijeni sjever i nerazvijeni jug.

Posebno je raznolika politika proračunske potrošnje po pojedinim općinama, i ona se kreće u omjeru šest prema jedan. U Beočinu se, na primjer, po stanovniku iz proračuna troši oko 26 tisuća, dok je južni Banat na prosjeku od oko 3,5 tisuće. U nekim općinama se čak 48 posto budžetskog novca koristi za financiranje lokalne samouprave, dok se za razvoj infrastrukture odvaja pet do šest procenata. Kako je

Đukić napomenuo, u Izvršnom vijeću Vojvodine na administraciju odlazi sedam posto proračuna.

– Mi smo u Vojvodini naslijedili njivu koja se nije 12 godina obrađivala, i potrebno je vrijeme dovesti to u red, rekao je pokrajinski premijer. Mnogi od ovih problema koje pokušavamo riješiti jesu dakle naslijeđeni, i to moraju imati na umu i ostale političke partije, kako bismo se zajednički angažirali na njihovom rješavanju. ■

Čanak i Živković o kadrovskim promjenama u NIS-u

Pokrajina se ponovo zaobilazi

Predsjednik Skupštine Vojvodine Nenad Čanak je prilikom susreta sa republičkim premijerom Zoranom Živkovićem izjavio da kadrovske promjene u NIS-u dokazuju da je vojvođanska administracija po treći put biti zaobiđena čak i u konsultacijama. Nije prihvatljiva niti ideja da se najviši funkcionari u NIS ponovo po-

stavljaju u v. d. stanje, istakao je Čanak, insistirajući na javnom natječaju za generalnog direktora naftne industrije, kako bi najkompetentnijim stručnjacima bilo omogućeno ravnopravno predstavljanje svojih programa. Čanak je također zatražio jasno određenje republičke Vlade u pogledu vraćanja »Naftagasa« pokrajini. ■

Istraživanje novosadske agencije NS Media

G 17 plus najpopularniji u Vojvodini

Iako je najveći broj ispitanika u istraživanju NS Media neopredijeljen (37posto), rezultati kažu da bi 20 posto građana glasalo za G17 plus, što je ravno dvostruko više no u istraživanju iste agencije rađenom prije tri mjeseca. Rejtingi ostalih stranaka ostali su više-manje nepromijenjeni. Tako bi za Demokratsku stranku glasovalo 11 posto ispitanika, za radikale (čak) 10 posto, za LSV sedam posto, DSS šest posto, a za reformiste i SVM po pet posto ispitanika s teritorija Vojvodine.

Na pitanje za što treba da se zalažu vojvođanske stranke pri donošenju novoga ustava Srbije 42 posto Vojvođana smatra da su to zalaganje za građansku pravnu državu i zalaganje za autonomiju Vojvodine, dok je njih 38 posto neopredijeljeno po tom pitanju. Najveći broj ispitanika smatra da se LSV najviše zalaže za autonomiju Vojvodine, dok je na drugom mjestu po tom pitanju stranka Reformista Vojvodine.

Čak 77 posto ispitanika smatra da bi trebalo donijeti zakon o podrijetlu imovine, dok je protiv toga svega pet posto. Više od polovine odnosno 63 posto ispitanika smatra da treba otvoriti policijske dosjee, a protiv toga je tek 14 posto ispitanika u Vojvodini.

R. G. T.

Denacionalizacija na dnevnom redu

Izvršno vijeće Vojvodine prihvatilo je Nacrt zakona o vraćanju imovine i obeštećenju vlasnika, te predložilo javnu raspravu o denacionalizaciji. Rješenja u tekstu Nacrta zakona predstavljaju poštivanje sigurnosti i pravde građana i svako odlaganje donošenja zakona ove vrste produžilo bi stanje opće imovinske

nesigurnosti, kao i provođenje privatizacije, rečeno je prilikom usvajanja Nacrta. Stoga je neophodno da se u proces pripreme zakona uključe svi predstavnici nadležnih organa i zainteresiranih organizacija. Tekst Prijedloga će inače biti upućen na usvajanje republičkom parlamentu. ■

Razvojni potencijali vojvođanske privrede

Izvoz je ključna stvar za Vojvodinu i Srbiju. S obzirom da moramo poštivati europske standarde, moramo imati proizvode koji će zadovoljavati sertifikate kako bismo se našli na europskim tržištima, kaže pokrajinski sekretar za privredu Miodrag Vukotić. Ti proizvodi moraju zbilja biti šampioni i na tržištu prepoznatljivi, kao što su pivnički sir, srijemski kulen, palička vina, »Jelen« pivo i drugi. Smatram da imamo nekih dvadesetak proizvoda koji su pravi šampioni i koji bi mogli da ponesu

marku »made in Vojvodina«.

Vojvodina također ima mnogo turističkih sadržaja koje može ponuditi strancima, kao što su dvije tvrđave, Petrovaradinska i ona u Baču, Deliblatsku peščaru, objekte zdravstveno-rekreativnog turizma, banje Vrdnik i Kanjižu, tri rijeke, kanale, lov i ribolov, te sajamske manifestacije, zamkove, itd. Ipak, za razvijanje turizma u Vojvodini neophodna su velika ulaganja, kao i revitalizacija i razvijanje i prometne mreže. ■

Msgr. Stanislav Hočevar, beogradski nadbiskup i metropolita

Svećenici moraju pomagati vjernicima

*Pola milijuna katolika u Srbiji i Crnoj Gori * Suradnja s drugim vjerskim zajednicama sve bolja*
Uvođenje vjeronauka zahtijeva angažiranje i laika * Nedostaju teološki fakulteti*

Razgovor vodila: Dušica Dulić

ZVONIMIR SUDAREVIĆ

Na svetkovinu Gospodnjeg navještenja 25. ožujka 2000. papa Ivan Pavao II. imenovao je Stanislava Hočevara za nadbiskupa koadjutora u Beogradu. Biskupsko ređenje primio je 24. svibnja 2000. u Crkvi Marije Pomoćnice na Rakovniku u Ljubljani. U Beograd dolazi za Duhove 2000. godine. Na plenarnoj sjednici Biskupske konferencije Jugoslavije u jesen 2000. prima dužnost referenta za katehezu i mlade, za redovnički život, te postaje predsjednik biskupske komisije za Caritas. Sveti otac Ivan Pavao II. 31. ožujka 2001. prihvaća molbu za razrješenje dotadašnjeg beogradskog nadbiskupa dr. Franca Perka i time istim msgr. Stanislav Hočevar preuzima službu beogradskog nadbiskupa i metropolita. Za predsjednika Biskupske konferencije SR Jugoslavije, u kojoj obavlja i druge dužnosti, izabran je 16. travnja 2001. godine.

HR: Preuzvišeni nadbiskupe, kako je organizirana katolička crkva u Srbiji i Crnoj Gori?

Katolička crkva u Srbiji i Crnoj Gori je povezana u Biskupsku konferenciju Srbije i Crne Gore. U Srbiji postoji beogradska mitropolija, u kojoj su dvije biskupije, dakle Subotica i Zrenjanin uz beogradsku nadbiskupiju. Zatim imamo u Vojvodini grkokatolike koji za sada još nemaju svoje strukture, pripadaju još križevačkoj eparhiji, ali očekujemo da će uskoro imati svoju strukturu, dok su katolici iz srijemskog dijela još povezani u Đakovačku biskupiju. Katolici na Kosovu pripadaju samostalnoj apostolskoj administraturi, a Crna Gora pak ima dvije biskupije: Barsku nadbiskupiju koja je najstarija na tom području, te Kotorsku. Svi mi sačinjavamo Biskupsku konferenciju. Katolika u Srbiji i Crnoj Gori ima preko pola milijuna, najviše je vjernika u Subotičkoj biskupiji, onda je do-

sta veliki broj katolika Albanaca na Kosovu i to oko 70.000, oko 80.000 ima Zrenjaninska biskupija, ostale imaju ma-

Beogradska biskupija od rimskog doba

Beograd je bio biskupija već u rimsko doba. Iz srednjeg vijeka poznati su biskupi od 1290. godine, a pod Turcima su od 1521. godine u Beogradu bili apostolski administratori. Od početka 16. vijeka pojavila se i Smederevska biskupija, koja je kasnije udružena s beogradskom. Sadašnji nadbiskup salezijanac Stanislav Hočevar je šesti po redu na beogradskoj nadbiskupskoj stolici. Dana 16. prosinca 1986. papa Ivan Pavao II. formirao je Beogradsku mitropoliju, kojoj pripadaju još dvije biskupije: Subotica i Zrenjanin.

Biskupija je podijeljena u 15 župa, od toga 6 se nalaze u Beogradu a 9 u unutrašnjosti. Osim dijecezanskih svećenika djeluju još redovnici (iskusovci, franjevci, lazaristi i salezijanci) te redovnice (usmiljenke, milosrdnice, franjevke, Isusove male sestre, Klanjateljice krvi Kristove). Biskupija izdaje vjerski list »Blagovest« koji ima zadatak povezati vjernike i izlazi 4 puta godišnje. Studenoga 1997. formirana je Biskupska konferencija SR Jugoslavije u kojoj je sada 6 biskupa (voditelji Nadbiskupija Beograd i Bar, Biskupija Subotica, Zrenjanin i Kotor, te apostolska administratura za Kosovo).

nje. Srijemski dio 40.000, Beograd ima između 30.000 i 40.000 vjernika katolika, a u Crnoj Gori je ukupno oko 26.000 katolika.

HR: Kakva je suradnja Katoličke crkve s drugim vjerskim i crkvenim zajednicama u Srbiji i Crnoj Gori i jesu li novija društvena događanja pozitivno utjecala na njezin razvoj?

Mogu reći da je suradnja u pozitivnom usponu. Jest da je društveno stanje barem djelomice pomoglo tome, a osobito uvođenje, odnosno vraćanje vjerskog nauka u školu. To je nama, takozvanim historijskim crkvama, omogućilo da smo ustrajno radili zajedno i to je pridonijelo mnogim pozitivnim rezultatima. Osim toga ima i mnogo drugih događaja, osobito Katolička crkva u Srbiji imala je u posljednje vrijeme mnogo posjeta odličnika iz Katoličke crkve. Susreti katoličkih biskupa i kardinala s Pravoslavnom crkvom urodili su novim plodovima, ne samo posjetom Srpske pravoslavne crkve Svetoj Stolici nego i mnogim drugim događajima, poput recimo prvog povijesnog susreta čitave Biskupske konferencije Srbije i Crne Gore sa svetim Arhijerejskim sinodom Srpske pravoslavne crkve. To ne znači da nema još mnogo otvorenih pitanja, ali meni je drago da smo započeli pozitivni proces. Taj pozitivan proces vidimo u tome da smo odredili konačno mješovitu komisiju koja će se sastajati, te sagledavati i rješavati problematiku.

HR: Spomenuli ste uvođenje vjeronauka u škole. Koji je broj novih vjernika koji pohađaju satove vjeronauka i je li ta novina utjecala na broj onih koji primaju sakramente u crkvi?

Ovo pitanje je dosta kompleksno. Mi smo tek započeli vjeronauk u prvim razredima osnovne i srednje škole. To još ne može dati ne znam kako velike rezultate pohađanja crkve. Svakako, u vrijeme demokracije, koja je hvala Bogu nastupila ovdje, poznaje se u crkvi da postoji veća slabost, da više vjernika dolazi u crkvu, ali smo svi jako svjesni da živimo u vrijeme globalizacije, sekularizacije i da često to unosi novu problematiku. Ljudi su jako okupirani mnogim materijalnim pitanjima, traženjem posla, putovanjima, tako da će se i to možda negativno odraziti na prakticiranje vjere, osobito u tim nedjeljnim zajedničkim bogoslužnim susretima, ali zbog toga naša Biskupska konferencija izrađuje jedan pastoralni nacrt za čitavo to pod-

Životopis msgr. Stanislava Hočevara

Mons. Stanislav Hočevar rođen je 12. studenoga 1945. u selu Jelendol, župa i općina Škocjan kod Novog Mesta, nadbiskupija Ljubljana, Slovenija. Po završenoj osnovnoj školi u Škocjanu 1960. godine pridružio se Don Boskovim salezijancima. Gimnaziju je pohađao u Križevcima i u Rijeci, a potom je stupio u novicijat salezijanaca. Vojsku je služio u Skoplju 1966./67. Zatim je bio odgojitelj u novicijatu u Želimlju kod Ljubljane. Teologiju je studirao na Teološkom fakultetu u Ljubljani. Za svećenika je zaređen 29. juna 1973. godine.

Magistrirao je na Teološkom fakultetu u Ljubljani 1979. godine s tezom iz teologije: »Osební greh v današnji hamatologiji«. Od godine 1973. bio je odgojitelj u malom sjemeništu u Želimlju, a od 1979. ravnatelj te salezijanske ustanove. Dvije godine (1982.-84.) bio je zamjenik salezijanskog provincijala u Sloveniji, a zatim je bio četiri godine ravnatelj internata za srednjoškolce – Modestovog doma u Celovcu (Klagenfurt) u Austriji. Godine 1988. bio je prvi put izabran za provincijala salezijanaca u Sloveniji, a od 1994. do 2000. obavlja drugi mandat te iste službe. Sudjelovao je na četiri generalna kapitula salezijanaca u Rimu. Dva mandata je bio predsjednik Konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica Slovenije, i zatim dvije godine generalni tajnik iste konferencije.

Uz odgovorne dužnosti našao je vremena i za pisanje. Godine 1978. izašla je njegova knjižica »Peter s Poljske«, godine 1983. »Odpri srce«, 1988. godine čitanja za svibanjsku pobožnost »Veliko znamenje« a 1998. bio je urednik knjige »Leta velikega dozorevanja« o svim nasilno umrlim žrtvama Drugog svjetskog rata u domaćoj župi Škocjan kod Novog Mesta.

U godini 1999. za vrijeme bombardiranja Jugoslavije pokrenuo je inicijativu »Mir tebi, Balkan« i u istoj godini uspjela fondaciju za pomoć obiteljima sa više djece pod imenom »Anin sklad«.

ručje, u kojemu želimo predvidjeti sve načine i djelatnosti Katoličke crkve, kako bi mogli što veći broj vjernika uključiti u zajednicu župa i biskupija. Samo aktivno sudjelovanje vjernika u zajednicama moći će pomoći da vjera kao takva i moralni i kulturni život napreduje.

HR: Ima li Katolička crkva u Srbiji neke podatke o tome koliko je jak i evidentan proces sekularizacije unutar nje?

Imamo samo aproksimativne podatke, to nisu sasvim točni podaci. Prije svega možemo reći da u Srbiji i Crnoj Gori relativno velik broj vjernika pohađa crkvu. Ako se uspoređujemo s ostalim susjednim zemljama onda smo svakako u boljoj situaciji. Ima puno vjernika u crkvi, odnosno čak 30 do 40 posto vjernika pohađa crkvu, što u drugim europskim zemljama nije slučaj. Nego, ono što je za nas sada najvažnije da bismo imali i strukture koje bi pomogle bilo hijerarhijskom dijelu crkve bilo vjernicima, to je da mogu biti svjesni svog poziva. Tu mislim prije svega da nam nedostaju teološki fakulteti, škole, gdje bi se svećenici mogli bolje pripremiti za pastoral u ovoj zemlji, pomoći da katolici vjernici na ovim prostorima mogu bolje odgovoriti na sve izazove. Osim toga, vi znate da ćemo morati zbog vjeronauka u školi, što je jako važno, osposobljavati laike katehiste zato urgentno trebamo takve institucije, kako bi Crkva zaista mogla odgovoriti na sve potrebe.

HR: Kakva je suradnja Katoličkih crkava Srbije i Crne Gore i Hrvatske?

Mogu reći, da su osobni odnosi jako dobri

U Zrenjaninu sjedište biskupije od 1986.

Sadašnja Zrenjaninska biskupija bila je sve do svršetka I. svjetskog rata sastavni dio Čanadske biskupije (Csanádi püspökség). Čanadsku biskupiju osnovao je oko 1030. sv. Stjepan, prvi mađarski kralj. Za vrijeme njemačko-rimskog (austrijskog) cara Karla VI (1711.-1740.) grad Temišvar je postao sjedište biskupije. Imajući na umu činjenicu da veliku većinu vjernika u Banatu čine Mađari, Sveta je Stolica imenovala naslovnim biskupom numidske Castellane i apostolskim administratorom Banata domaćeg svećenika mađarske narodnosti Msgr. Tamása Junga (22. 12. 1971.). Sveta je Stolica prihvativši molbu svećenika apost. administrature i po sazrijevanju historijskih okolnosti Apostolsku administraturu Banata proglasila biskupijom 16. prosinca 1986. godine. Na čelu novoosnovane biskupije u svojstvu apost. administratora je do daljnje ga ostao Msgr. Jung. Nakon dvije godine poslije svog osamostaljenja Zrenjaninska je biskupija 07. 01. 1988. godine dobila svog prvog dijecezanskog biskupa u osobi Msgr. László Huzsvár, koji je 14. 2. 1988. godine posvećen za biskupa u zrenjaninskoj katedrali.

i da ima puno kontakata. Isto tako vidimo da ćemo morati jače surađivati i to je bila jedna od odluka našeg posljednjeg plenarnog zasjedanja. Prije svega morat ćemo više zajednički raditi na ekumenskom i liturgijskom području. Katolici ovih predjela imaju u svojoj povijesti mnogo svetačkih likova koji su do sada bili premalo uključeni. Osobito, morat ćemo jače poraditi na tome da dođe do što većeg pomirenja među narodima i suradnje. Ova tri područja očekuju od nas veće zajedničko surađivanje u budućnosti.

HR: Koliko ste uz Vaše crkvene dužnosti u mogućnosti posjećivati događanja unutar hrvatske zajednice, budući da Hrvati čini značajan dio katolika vjernika u Srbiji i Crnoj Gori?

Svakako vremena mi uvijek nedostaje jer imam puno različitih obveza, a Beograd je glavni grad u kojemu se puno toga događa. Na neki način mi katolici moramo biti radosni da smo na sve događaje pozvani i da se od Katoličke crkve očekuje puno. Uz sve to prilično pohađam različite hrvatske susrete, no djelomice to ovisi i o pozivima.

HR: Koliko je po Vašem mišljenju Katolička crkva u Srbiji i Crnoj Gori zastupljena u državnim medijima i koliko ste Vi zadovoljni time?

Reći ću općenito jer ne bih mogao reći da dobro poznajem bilo republičku bilo regionalnu razinu medija. Ono što vidim pozitivni je pristup Katoličkoj crkvi i da barem u to vrijeme od kada sam ja tu, uglavnom

Subotička biskupija broji najviše vjernika

Godine 1968. 25. siječnja Sveti otac Pavao VI. ustanovio je na području Bačke apostolske administrature novu biskupiju pod imenom Subotička biskupija, dok je biskupa Matiju Zvekanovića imenovao prvim subotičkim biskupom. Na čelu biskupije je bio do 16. svibnja 1989. kad je Ivan Pavao II. za novog subotičkog biskupa imenovao mons. Jánoša Pénzesa. Novi biskup je biskupiju preuzeo dana 18. lipnja iste godine. Sjedište Subotičke biskupije je u Subotici, stolna crkva (katedrala) je ostala župna Crkva svete Terezije u Subotici. Zaštitnik Subotičke biskupije je sveti Pavao apostol, a ova biskupija broji oko 350.000 vjernika. Broj vjernika se znatno smanjio nakon raspada Jugoslavije. Većina vjernika Subotičke biskupije je mađarske narodnosti. Po brojnosti na drugom su mjestu Hrvati, a u manjem broju su zastupljeni Nijemci, Slovaci i ostale narodnosti. Svećenički kandidati se školuju u subotičkom sjemeništu Paulinum (gimnazija), dok bogoslovne studije slušaju u Mađarskoj, Hrvatskoj, Slovačkoj i Italiji. U Subotičkoj biskupiji djeluje također i Teološko-katehetski Institut s ograncima na mađarskom i hrvatskom jeziku.

postoji objektivno informiranje o djelatnosti Katoličke crkve. Tu vidimo da postoji jedna određena diferencijacija, tj. da se o nekim stvarima možda piše previše a nemaju tako veliko značenje, a o nekima ne. Tu bih želio jednu uravnoteženost u informiranju.

HR: Koliko ste upoznati s medijima na hrvatskom jeziku i koliko ih pratite?

Ja redovito pratim sve što se na tom području događa unutar Subotičke biskupije i mnogih susreta Hrvata u Subotici, zatim »Zvonik« i sve što se izdaje.

HR: Kako se osjećate u Beogradu?

Mogu reći da se osjećam dobro baš zbog toga jer ima puno izazova i puno poteškoća. Uvijek sam bio sretan kad treba nešto raditi, i u tom smislu mogu reći da sam zadovoljan. ■

Hotel »Panonija«

Simulacija jedinstva i ozbiljnosti

Izgledalo je kao da tog utorka, bar što se tiče ustava, sve ide kao podmazano bez većih problema – ozbiljna ekipa ozbiljno rješava probleme. Ali ne leži vraže, na djelu je, kako bi se to bodrijarovski moglo reći, obična simulacija

Piše: Mirko Sebić

Kad je malo popustila vrućina, u smiraj utorka 15. dana mjeseca srpnja, na dan svetog Bonaventure u devetnaest sati, sastalo se predsjedništvo DOS-a, a na poziv predsjedavajućeg Rasima Ljajića, da posluša i raspravi koju pametnu o nacrtu novog Ustava srpskog. Najomiljeniji političar svih srpskih advokata aktualni ministar pravde u Vladi premijera Zorana Živkovića, demokršćanin Vladan Batić, viđen je da kao predsjednik Ustavne komisije podnosi uvodno izlaganje koje će poslužiti kao osnova za raspravu.

Dan uoči zasjedanja predsjedništva DOS-a Rasim Ljajić je izjavio da očekuje da će se uvodnim napomenama definirati obim dilema i ključnih pitanja u dosadašnjem radu Ustavne komisije, kako bi članovi Predsjedništva mogli pojedinačno iznijeti svoje mišljenje o svakoj dilemi ili spornom pitanju.

Član ustavne potkomisije za teritorijalnu organizaciju, DS-ov niški kadar, Boško Ristić, na sam dan zasjedanja izrazio je nadu da će sjednica predsjedništva DOS-a »podvući crtu« pod ustavne rasprave o karakteru i stupnju decentralizacije koje će propisati Ustav. Iz onog, što od Ristića možemo razabrati, dilema je asimetrična ili simetrična regionalizacija. U prijevodu: široka autonomija Vojvodini ili njeno svodenje na region među regionima.

Ali rasprava nije trajala dugo. Nekoliko minuta prije dvadeset dva sata i trideset minuta Predsjedništvo je završilo rad, efikasnim radom DOS je ostavio utisak da je razriješio mnoge dileme a razrješenja su izgledala ovako: Srbija je parlamentarna demokracija čijeg predsjednika bira parlament, a ne neposredno građani za što se recimo zalagao Demokratski centar. Srbija se decentralizira tako, što se daje široka autonomija lokalnim samoupravama, od

reduju se dvije autonomne pokrajine. Država Srbija je cjelovita i autonomije gradi tako što dio ovlasti prijenosi na druge subjekte.

Izgledalo je da tog utorka, bar što se tiče ustava, sve ide kao podmazano bez većih problema – ozbiljna ekipa ozbiljno rješava probleme.

Ova sve izraženija i agresivnija kriza vlasti Vojvodinu može pretvoriti u taoca ustavnog pitanja. Jer, ako se u ovom trenutku krene u istjerivanje principijelnih zahtjeva, uvijek se može lako doći do ustavne krize koja će ubrzati pad Vlade.

Ali suštinski gledano na djelu je kako bi to bodrijarovski moglo se reći obična simulacija. U danima kad vladajuća koalicija zaoštrava sukob s guvernerom Dinkićem i sa dijelom neovisne i kritičke javnosti koji se ne slaže s potezima u izboru pojedinih članova Agencije za radiodifuziju i kad joj očigledno, po nezavisnim istraživanjima rejting pada, vladajuća koalicija simulira ustavotvorno jedinstvo unutar sebe same.

Prema podacima kojima raspolažemo na jednom od posljednjih zasjedanja Ustavne komisije, održanom krajem lipnja, na prijedlog predstavnika opozicije da najprije DOS usaglasi svoj tekst nacrtu pa da predloži osnovni nacrt koji bi poslije amandmanski bio dopunjen od opozicije, jer upravo je DOS taj koji parlamentarnom većinom garantira prolaz nacrtu u Skupštini, usprotivio se upravo Vladan Batić riječima:

PARTIJSKI USTAV?: »Mislim da ovaj prijedlog nije dobar, naravno, ne želim da umanjim dobre namjere u kojima je ovaj prijedlog rečen, ali ovo nije dobro iz jednostavnog razloga što to onda miriše na neki partijski ustav ili na volju trenutne parla-

mentarne većine. Odmah da vam kažem da se razlikuju stavovi stranaka članica DOS-a, po nekim točkama i dijametralno suprotno. Prema tome ne vidim da takav koncept može biti prihvatljiv. Još neki članovi komisije iz DOS-a odbacili su ovaj prijedlog. Naravno, ni proteklog utorka nije propušteno da se istakne, kako nikom nije cilj da donese partijski (čitaj DOS-ov) Ustav. Pravo pitanje dakle glasi, kako se dogodilo da u roku od nepuna dva tjedna predsjednik Ustavne komisije promijeni u potpunosti stav. Sve ovo ukazuje na simulaciju, a razloga za igranje predstave ima na pretek, a spomenuli smo i mi neke, barem, one najsvježije.

Što se tiče usuglasivanja, ako malo bolje pogledamo, vidimo da zapravo ništa i nije usuglašeno, linija ide pravcem koji određuje najjača stranka u DOS-u. Ono čime se mahalo da je navodno dogovoreno, samo su opći principi, oko kojih je, razumije se, moglo biti neslaganja, ali tek treba na čistinu istjerati pravi sadržaj ustavnih odredjenja. Ova simulacija treba poslužiti kasnijim pregovaračkim igrama tipa: »nećemo se sad u javnosti svađati kad smo rekli da smo jedinstveni«. To je izgleda to »podvlačenje crte« o kome je govorio Boško Ristić.

Ova sve izraženija i agresivnija kriza vlasti Vlade Vojvodinu može pretvoriti u taoca ustavnog pitanja. Jer, ako se u ovom trenutku krene u istjerivanje principijelnih zahtjeva, uvijek se može lako doći do ustavne krize koja će ubrzati pad Vlade. Možda upravo zbog toga predstavnici Vojvodine taktički nisu inzistirali na ustavnoj kvalifikaciji Srbije kao složene države, a bez toga nema jamstva prava na regionalizaciju. A bez toga badava krećemo.

Paneuropska unija – najstariji pokret europskog ujedinjenja

Graditelji novog lika Starog kontinenta

Koncepcija suvremene Europe počiva na četiri temelja – liberalizam, kršćanstvo, socijalna pravda i europeizam

Piše: Nikola Perušić

Paneuropski pokret je nadnacionalna organizacija čiji je cilj ujedinjenje Europe. Iako je on neovisan o političkim strankama, drži jasne i dobro definirane principe, a ogranke ima u većini europskih zemalja gdje igra aktivnu ulogu.

Daleke 1923. godine je grof *Richard Coudenhove-Kalergi* napisao svoj proročanski dokument »Paneuropa«, u kojem je predstavio alternativu pesimističnom pogledu na civilizaciju – viziju ujedinjene Europe. U toj ideju su ga slijedile mnoge značajne ličnosti, no, nacionalsocijalizam je jednostavno zbrisao ove početke prepušten nade, a Coudenhove je pobjegao od Hitlerove diktature. Kasnije je *Otto von Habsburg* pristupio pokretu i ubrzo postao jedan od vodećih predstavnika paneuropske ideje.

Coudenhove je istodobno upozorio zapadne vlade o sovjetskim osvajačkim planovima, ali su ipak tijekom Konferencije na Jalti 1945. Centralna i Istočna Europa prepuštene komunističkim diktaturama. No, nakon II. svjetskog rata ideje Paneuropskog pokreta doživljavaju uspjeh na Zapadu: Vijeće Europe, Europska zajednica ugljena i željeza, te Europska ekonomska zajednica predstavljaju velike korake k ujedinjenju.

Nakon Coudenhove smrti 1973. godine, Europa je još uvijek podijeljena, a ideja o jedinstvu kontinenta stagnira. Tada je novoizabrani predsjednik pokreta *Otto von Habsburg* odlučio Paneuropsku uniju pretvoriti u širi pokret i raditi na njegovoj popularizaciji.

OPORAVLJANJE OD JALTE: Intenzivne aktivnosti su počele diljem europskih zemalja. Sve više ljudi je dolazilo u kontakt s organizacijom i borilo se za slobodnu i ujedinjenu Paneuropu. Od vremena prvih izravnih izbora za Vijeće Europe 1979., Paneuropski pokret je bio veza između Europljana i njihova Parlamenta u Strasbourgu. Svijest da Europa nije izdahla na Jalti sve više jača.

Paneuropski piknik na austrijsko-mađarskoj granici 19. kolovoza 1989. probušio je rupu na »željeznoj zavjesi« i označio konac europske podijeljenosti, a u današnje se vrijeme ideja slobodne i ujedinjene Europe sve više bliži realizaciji. Stoga podsjećamo na glavne principe Paneuropskog pokreta. To su liberalizam, kršćanstvo, socijalne vrijednosti i europeizam, donosimo ih iz rakursa ove nadnacionalne organizacije.

LIBERALIZAM: U srcu liberalizma nalazi se pojedinac. Stoga mu je cilj ohrabri-

ti i pomoći ljude da se izборе za veću slobodu i odgovornost. S time idu i principi ljudskih i građanskih prava, kao i pravo na samoodređenje. Liberalizam se odnosi i na tržišno gospodarstvo i pravnu državu. Samo jaka i ujedinjena Europa može održati trajnu slobodu i odgovoriti izazovima trećeg tisućljeća.

Paneuropa se uvijek protivila svakom vidu kolektivismu, totalitarizmu ili intervencionizmu i birokratizmu koji su prijetili osobnim inicijativama i ljudskoj kreativnosti, smatraju Pan-Europljani.

KRŠĆANSTVO: Kršćanska duša Europe je temelj kulturalnog, socijalnog i duhovnog razvitka, stoga je aktivnost pokreta usmjerena na zalaganje za kršćansku viziju humanosti, po kojoj je ljudski dignitet darovan od Boga, te mu ga stoga nitko drugi i ništa ne može oduzeti – niti socija-

Šengenska granica – novi Zid?

U Subotici je tijekom prošlog mjeseca boravio predsjednik mađarskog ogranka Paneuropske unije grof dr. Bethlen István, a Magyar Szó izvještava kako je za njegovo predavanje vladalo ogromno zanimanje. Bethlen István je istakao kako gospodarski razvitak nije preduvjet europskih integracija, već demokratičnost i vladavina prava. Dodao je kako je pogranična regionalna suradnja od posebne važnosti te da šengenska granica ne smije postati nova »željezna zavjesa«. U tu suradnju se pored političara moraju aktivno uključiti i nevladine udruge, i sami građani pojedinačno. Dr. Bethlen je također ukazao na mogućnosti malogranične povoljnosti, jer Europska unija ne precizira koliki je taj pojas, je li 50 ili 100 kilometara, te je upitao zašto se vize ne bi izdavale na dulji period, čak 5 do 10 godina.

Tribinu uvaženog gosta organizirala je Vojvođanska Pax Romana. ■

lizam, niti nacionalizam, niti plitki ateistički humanizam ne mogu biti posljednja europska poruka svijetu. Samo sjećajući se kršćanskih korijena Europa može povratiti vjeru u sebe, i osvojiti ugled jedne miroljubive i moralne sile u svijetu. Paneuropska misao odbacuje sve nihilističke i antireligiozne ideje i pokrete koji mogu zaprijetiti Europi.

SOCIJALNA PRAVDA: Osnovna je dužnost svih odgovornih političara da sačuvaju pravdu i dostojanstvo ljudi. U skladu s kršćanskom socijalnom doktrinom, ujedinjena Europa se mora oduprijeti diskriminaciji i osigurati zaštitu svih manjina. Ovo se odnosi na stare, mlade, bolesne, kao i na etičke, vjerske ili socijalne manjine. Socijalna ekonomija mora osigurati humane uvjete života za sve. Za Paneuropu je zaštita okoliša također zaštita ljudi – moramo poštivati prošlost i skrbiti za budućnost. Ne možemo odgovorno napredovati bez punog uvažavanja naše povijesti, tradicije, religije, jezika i naobrazbe.

EUROPEIZAM: Europska zajednica nije samo završila rat među svojim narodima. Ona je istodobno stvorila jedinstveni red mira i pravde. No, ovo je tek početna točka Europe budućnosti, kojoj će i skoro oslobođeni narodi centralne i istočne Europe također pripadati.

Pan-Europljani žele Europu naroda i etničkih skupina, država i regija, u kojoj je pravo matičnim državama zagwarantirano svim Europljanima. U tom smislu Paneuropski pokret podržava europski patriotizam kao novi državni koncept 21. stoljeća – Europu kao veliko kulturalno jedinstvo. Mudrost Grčke, legislativna misao Rima i vjera kršćanstva njena su zajednička ostavština. Politička unija njenih naroda u kontinentalnim državama je paneuropski plan za budućnost. U ovoj uniji, Pan-Europljani vjeruju u održanje regionalne neovisnosti i čuvanja raznolikog kulturnog blaga.

CILJEVI: Prema postavkama iz 1990. godine, ciljevi ovoga pokreta prije svega jesu brz razvitak Europske zajednice u političku i ekonomsku uniju, uz poštivanje principa supsidijarnosti, zajednička europska vanjska, sigurnosna, monetarna, ekološka i socijalna politika, uvođenje ECU-a kao zajedničke europske valute i stvaranja neovisne Europske centralne banke. Nadalje, povećanje nadležnosti Europskog parlamenta i stvaranje demokratske europske vlade odgovorne parlamentu. Potpuna eliminacija graničnih kontrola unutar Europ-

ske unije i planiran završetak unutarnjeg tržišta i utemeljenje Europske povelje prava etničkih skupina također su definirani kao prioriteta u radu.

Prihvatanje centralnih i istočnoeuropskih zemalja voljnih za pridruženje Vijeću Europe, te što skorije proširenje Europske unije, razvitak obrambenog identiteta europskog krila NATO, zajednički europski programi tehnoloških istraživanja i razvika neke su od postavki koje su već postale općeprihvaćene. Promocija obrazovnih sustava i diploma, europski studiji u školama, konstruktivna pomoć centralnoj i istočnoj Europi dok god je potrebna pitanja su od kojih se također očekuju skoro konkretna rješenja. ■

Cijepanje »Željezne zavjese«

Posljednji premijer Istočne Njemačke Lothar de Maiziere je izjavio kako je cijepanje »željezne zavjese« počelo u mađarskom gradiću Šopronu. Dugogodišnji njemački kancelar Helmut Kohl također je rekao na jednoj od svečanosti povodom ujedinjenja Njemačke kako je tlo ispod Branderburških vrata mađarsko. Ove riječi komplimenta oslikavaju činjenice koje možda nisu toliko očevidne. Događaji koji su doveli do demokratske tranzicije, a koji su se dešavali 1988. i 89. godine umnogome su doprinijeli padu Berlinskog zida, simbola europske podijeljenosti totalitarnim sustavom i ideološkim barijerama. U proljeće 1989. mađarska vlada na čelu sa mađarskom socijalističkom radničkom partijom sovjetskog tipa, osjetivši snažan pritisak javnosti, odlučila se na diskontinuitet tehničkog kaveza, bodljikave žice zvane »željezna zavjesa« koja je okruživala cijelu zemlju. U međuvremenu je rasla aktivnost demokratskih opozicionih stranaka, demonstracije su se održavale diljem Mađarske, a 15. ožujka su održane na obljetnicu revolucije 1848. godine. Dan kasnije završila se »Kadaro-va era«. Ovim dešavanjima u Budimpešti su se pridružili i oporbenjaci iz Šoprona. Srpnja naredne godine je debrecinski ogranak Mađarskog demokratskog foru-

ma obratio Šopronskom ogranku s idejom da 19. kolovoza propagiraju ideju ujedinjene Europe bez granica, i to u blizini prijašnjeg graničnog prijelaza. Ova ideja se zapravo rodila na jednoj svibanjskoj večeri Otta von Habsburga.

No, ogranci oporbenih mađarskih stranaka u Šopronu su se nakon više dana organiziranja umjesto skromnog piknika odlučili na veći događaj, te su pokrenuli cijelu regiju, tako da se 19. kolovoza pojavila doista velika masa od petnaest do dvadeset tisuća ljudi koji su uz neviđeni entuzijazam posjetili polje u okolici Šopronpuste i koji su prekorativši službeni program počeli demontirati ostatke »željezne zavjese«. Nekoliko stotina istočnih Nijemaca probilo je granicu popodne u pola četiri, i prebjeglo u Austriju. To je postao povijesni događaj, a već iste jeseni je bilo oko 60.000 građana Istočne Njemačke u Mađarskoj prema službenim podacima, a nitko od njih se nije htio vratiti u svoju zemlju. Skupine od po stotinjak ljudi ilegalno su prelazile granicu, sve dok Mađarska nije morala popustiti i otvoriti granicu. To je zatim dovelo do milijunskih demonstracija u Istočnoj Njemačkoj DDR i pada režima Ericha Honeckera. Berlinski zid je pao 10. studenog. ■

Održana još jedna manifestacija Dužijance

Natjecanje risara u Tavankutu

Piše: Ladislav Suknović

Povijesni zapisi kazuju da je Dužijanca prastari narodni običaj Hrvata-Bunjevaca u Subotici i okolici, kojim se obilježava završetak žetve. Od jednostavne i skromne obiteljske svetkovine ona je vremenom izrasla u veliku gradsku manifestaciju, koja uključuje i mnoge manje manifestacije u okolnim selima.

Dužijancu čine brojni običaji, počev od blagoslova žita na dan Sv. Marka do centralne svečanosti Dužijance, a Svečana sveta Misa zahvalnica tvori njeno jezgro kao duhovno religioznu dimenziju kojom je prožeta čitava svetkovina. Jedna od tradicionalnih manifestacija je natjecanje risara, kojim su simbolizirani žetveni poslovi. Žetva je počinjala o Petrovu, a običaj je bio da domaćin na Petrovo posli podne, obučen u bunjevačke bijele gaće i košulju, izađe na njivu i dva-tri puta zamahne kosom, te tako označi početak žetve odnosno risa. Trajanje žetve ovisilo je o veličini posjeda i broja sudionika. Želo se ručno, a kosilo se nabrušenom kosom. Žetelački dan je počinjao ranim jutrom, »za rose«. Najprije su svi sudionici žetve pletli uža od žita istrgnuta s korijenom iz zemlje, koja su zatim vezivali u snoplje, po dva krsta, a spremala su se u sjenu kako se ne bi sušila. Nakon što su risari otkovali kose, počinjala je kosidba. ■

Ovogodišnje natjecanje risara, u okviru Dužijance 2003, održano je u Tavankutu protekle subote, a okupilo je veliki broj sudionika. Organizacijski odbor je za risarsko natjecanje odabrao njivu obitelji Balažević iz Tavankuta, u zakupu obitelji

Harangozo iz Ljutova, koji su istodobno njivu i pripravili za natjecanje.

U subotu u jutarnjim satima ispred Doma kulture u Tavankutu okupio se veliki broj sudionika, gdje su sačekali visoke dužnosnike lokalne i pokrajinske vlasti, na prvu jutarnju rakiju. U isto vrijeme na njivi žetelački dan je započeo pletenjem uža od žita, dok su risari otkivali kose i pripremali se za početak košenja.

U 7.30 sati svi su dužnosnici i predstavnici organizacijskog odbora u svečanim zapregama, predvođeni konjanicima koji su nosili zastavu-simbol Dužijance, dovezeni na njivu gdje su ih dočekali domaćini risa Vesna i Mendika Harangozo.

Nakon prijema i pozdrava domaćina uslijedio je »risarski ručak«, kojeg su pripravile vrijedne žene iz Tavankuta. Po strom običaju ovdje su na improviziranu trpezu napravljenu od bala slame postavljeni domaći kruh, pečen u krušnim pećima, domaća slanina, kiselina u zemljanim loncima te crni luk. Nakon ručka, na posebno odvojenoj parceli svoje umijeće u risu prikazali su gradonačelnik Subotice Géza Kucsera i potpredsjednik republičke Vlade József Kasza, koji su privukli veliku pozornost gledatelja, vještinom pokazujući da itekako mogu parirati natjecateljima.

Po završetku revijalnog otkosa, risari i risaruše raspoređeni na 24. parcele (za koje su risari vukli broj iz šešira), zauzeli su svoja mjesta, a gradonačelnik je udarajući zvonom označio početak risa.

Risarski ručak

Nakon završetka natjecateljskog dijela prikazano je košenje žita sa zaprežnim kosačicama, izlazak kola za vozidbu žita te vršidba žita vršalicom. Za vrijeme ocjenjivanja pojedinih parcela na njivi je bio priređen kulturni program gdje su članovi HKPD »Matija Gubec« iz Tavankuta s naj-

Sudionici

Sudački kolegij kojeg su činili: predsjednik Zvonimir Horvatski, Ljudevit Vujković Lamić, Bela Ivković, Ivica Tikvicki, Karlo Kopilović, Mitar Papac, Stjepan Palenkić, Pavle Kujundžić, Josip Kopunović L. (član), Zoran Buinjac (administrator) ocjenjivo je rad risara u nekoliko kategorija. Najprije se ocjenjivala brzina rada risara u pletenju uža i košenju žita, zatim posebno se bodovala kvaliteta rada također u nekoliko kategorija – mjerena je visina strnike, ujednačenost visine strništa, pokupljena mršavina, ujednačena veličina snopova, izgled krstina, te opći dojam izgleda parcele što je predstavljalo slobodnu ocjenu sudaca. Određen broj bodova nosio je i izgled natjecatelja kao i pripremljenost opreme za rad.

Svoje sudjelovanje u natjecanju zauzeli su risari i risaruše iz Tavankuta (Joso Zubelić i Emerka Poljaković, te Ivan Gedović i Lozika Bašić P.), Male Bosne (Marinko

Dolazak na njivu

Natjecanje u risu bivšeg i sadašnjeg gradonačelnika

mlađim uzrastom prikazali nekadašnje dječje igre, a reprezentativna grupa je izvela nekoliko narodnih plesova.

Titulu najboljeg risara i risaruše ponijeli su Marinko Kujundžić i Ruža Juhas iz Male Bosne, drugo mjesto su osvojili Imre Káta i Terike Kátainé iz Kecela dok su treće mjesto zauzeli Stipan Kujundžić i Klara Kujundžić iz Male Bosne. Ove godine je za natjecatelje bilo predviđeno i četvrto mjesto koje su osvojili domaćini Ivan Gedović i Lozika Bašić P. iz Tavankuta. U kategoriji mladih posebno priznanje za prvo mjesto dijele Marko Dulić i Marijana Pokornik, te Ivan Marcikić i Dajana Elek svi iz Đurđina. Pobjedničkih parovi su osim osvojenih pehara dobili i novčane nagrade, a svim natjecateljima je bila uručena zahvalnica i džak žita. Nagrade je uručio predsjednik IO SO Subotice Árpád Papp.

Kujundžić i Ruža Juhas, Stipan Kujundžić i Klara Kujundžić, Perica Tikvicki i Roza Majlat), Vinko Stantić i Dajana Mezei sa Hrvatskog Majura, Davor Balažević i Joca Vuković iz Ljutova, Ivan Horvacki i Roza Orčić, Nesto Orčić i Otilija Jakovetić iz Đurđina, Illés Király i Anna Király (Pannika), Imre Tóth Király i Ilonka Szente sa Kelebije, Ivan Mihaljev i Verica Zlatar te Stipan Tolatić i Marija iz Sonte, Imre Káta i Terika iz Kecela iz Mađarske, Zsolt Serfőző i Klára, te László Hórváth i Mária iz Gornjeg Brega, József Dobai i Ibolya te György Csordás i Mária iz Mužlje. U kategoriji mladih risarskih parova natjecali su se Ivan Marcikić i Dajana Elek te Marko Dulić i Marijana Pokornik iz Đurđina, i Latica Hórváth i Timea iz Kelebije. U natjecateljskom dijelu svoje umijeće su prikazali i gosti iz Sajana – Sándor Kormányos i Etel Pozsár, Eszter Fekete i Kornélia Pozsár. ■

Natjecanje u punom zamahu

Poslije programa priređen je svečani ručak ispred Doma kulture u Tavankutu za sve risare i risaruše, sudionike ove manifestacije i počasne goste.

Tijekom svečanog dijela programa u Domu kulture u Tavankutu svečano su pro-

gllašeni ovogodišnji bandaš Ante Horvatski i bandašica Mirjana Vuković. Bandaškom paru uručena je kruna – simbol ovogodišnje Dužijance, ispletana od slame, koju su izradile Jozefina Skenderović i Marija Dulić. ■

Vršidba starinskom vršilicom

Ministar Stojan Jevtić s poljoprivrednicima sjeverne Bačke i Banata

Pomoć neće biti dovoljna, to da znate

Vlada će preporučati općinama da na svojem teritoriju proglase elementarnu nepogodu kako bi se na taj način moglo intervenirati.

Piše: Slavica Mamužić

»U Republici je požnjeno oko 95 posto zasijanih površina i sakupljeno je više od milijun i 400 tisuća tona, što znači da je u državi osigurano dovoljno pšenice i ne moramo strepiti hoće li je biti dovoljno«, rekao je novoimenovani ministar poljoprivrede Stojan Jevtić na sastanku s poljoprivrednicima održanom u ponedjeljak, 14. srpnja, u Subotici.

Jevtić je rekao kako pšenice neće biti za izvoz zbog prinosa koji su ispod svih očekivanja, ali i da nije suša jedini uzrok malim prinosima, jer »da smo bili agilniji i posijali u optimalnom roku imali bismo malo više pšenice i manje bismo osjetili posljedice suše kao što to pokazuju parcele kod komšije i u susjednom selu«.

Ministar je rekao da će država s nekim direktnim davanjima, koja neće biti prevelika, osigurati sjemensku pšenicu kako bi svi koji su pretrpjeli veliku štetu mogli zasnovati novu proizvodnju, te da će Vlada preporučati oslobađanje od plaćanja poreza i mirovinskog osiguranja, a »vodoprivrednim poduzećima da ove godine razumiju vas da nećete moći izmiriti sve svoje obveze«. U sklopu priprava za sljedeću godinu fondovima za razvoj republike i pokrajine bit će predloženo da osiguraju sred-

stva za nabavku sustava za navodnjavanje i opreme pod povoljnim uvjetima, te za njihovo oslobađanje od plaćanja carine na uvoz.

Također se predlaže da se agrarnim proračunom i međunarodnim bankarskim linijama financira čišćenje kanala za navodnjavanje.

Ravnatelj zemljoradničke zadruge »Zrno-mag« Blaško Kopilović je insistirao da se u najkraćem roku kaže što će biti urađeno i »ako ponovno netko kaže bit će dovoljno pšenice – mi to znamo, jer ima dovoljno malina, ima i dovoljno ugljena, pa struja poskupljuje, pa se maline financiraju. Od pšenice živi pola milijuna ljudi ove republike. Osjećamo se i iziritirani i podcijenjeni«.

Na ovom sastanku čuo se i podatak da se krediti iz Fonda za razvoj pokrajine daju pod izuzetno rigoroznim uvjetima, te da je bilo od više od 400 poljoprivrednika zainteresiranih za kredit, što je među ostalim pokazatelj kako su poljoprivredni proizvođači već sada u financijskoj agoniji i žele se kreditno zadužiti, ali je samo četiri proizvođača ispunjavalo uvjet po kojemu je obveza biti osiguran preko zemlje najmanje tri godine. Stoga je u cijeloj Vojvo-

Beogradski tisak

Jozsef Kasza: »Vlada nema namjeru miješati se u izdavačku politiku. Međutim, sramotno je da iz ovog dijela Vojvodine u beogradskim listovima možete pročitati samo ako je netko nekoga ubio, ako je saobraćajna nesreća i ako je Kasza kupio ili namjerava kupiti nešto. Onda o tome piše centralni tisak, makar na osnovu laži koje se šire. Trebamo tu utjecati bar na naše vrijedne novinare koji izvještavaju s ovog terena, jer u to sam se uvjerio. Međutim u Beogradu je senzacija sasvim nešto drugo.«

dini samo 170 poljoprivrednika dobilo kredit, a od ministra je zatraženo da utječe na promjene ovih uvjeta.

Ministar Jevtić je izvijestio kako su Komisiji za elementarne nepogode dostavljeni zahtjevi u 15 točaka što se potom proslijeđuje Vladi: »Nama je stalo da pomoć bude dodijeljena, dovoljna neće biti to da znate, ali da bude efikasna«. Na primjedbu da niti jedna mjera nije decidirana, Jevtić je rekao da ministar niti jednu mjeru ne donosi, on mjere predlaže, a Vlada je ta koja će u četvrtak donijeti mjeru: »Ono čime smo mi zadovoljni je to što ste vi bili prvi i najprecizniji u vašim zahtjevima. Dakle, arsenal vaših zahtjeva je bio pred nama kada smo pravili računice kako izaći pred Vladu«.

On je rekao kako je prema Zakonu o elementarnim nepogodama elementarnu nepogodu moguće proglasiti ako je više od 10 posto nacionalnog dohotka izgubljeno, te da podaci pokazuju kako još uvijek ta cifra nije dostignuta. No, vlada će učiniti preporuku općinama da na svojem terito-

Sjedi s desna ministru

Ministar Jevtić: »Danas je već bio pripremni sastanak u Vladi, a tu je i predsjednik (J. Kasza) koji to vrlo pomno prati što se događa i jedan je od najvećih suradnika Ministarstva za poljoprivredu. Moram priznati – kad nam uvijek nešto zaškripi, on sjedi meni s desne strane, pa mi čuva tu stranu.«

Sa sastanka u Subotici

riju proglase elementarnu nepogodu kako bi se na taj način moglo intervenirati.

Predstavnik DP »Aleksandrovo« s Biko-va je rekao kako predloženo ukidanje carine na sustave za navodnjavanje nema svrhu, jer poduzeća ne isplaćuju niti plaće radnicima, a predstavnik zemljoradničke zadruge »Rusko Selo« kod Kikinde je upitao kako zadruge trebaju živjeti s obzirom da im nije vraćena imovina: »Imovina je trebala biti vraćena prije 13 godina. To je zadrugama oteto i oduzeto. Mi smo u zdruzi dobili rješenje od suda na 320 hektara, pa smo dobili izvod iz gruntnice i još plaćamo porez na tu zemlju, a ne radimo je. Pa, gdje to ima!« Nada Vuković iz Ljutova je rekla kako na svom posjedu ima sustav za navodnjavanje, ali s obzirom da taj sustav mjesečno potroši tisuću kilovat-sati po važećim cijenama, račun za struju je abnormalno velik.

Dragan Satarić, ravnatelj PIK »Bečej«, predsjednik Udruge primarnih proizvođača Jugoagrara, predsjednik agrolobija Bečej i predsjednik Odbora za poljoprivredu u Privrednoj komori Srbije je rekao kako je na Odboru republičke i pokrajinske komore jednoglasno usvojen zaključak da se umjesto proglašenja elementarne nepogode napravi nacionalni ili državni program za sanaciju teškog stanja u poljoprivredi izazvano kako elementarnom nepogodom, ali i teškim ekonomskim ambijentom. »Jeste da je za nabavku sustava za navodnjavanje sada kasno, ali čudno je da se od studenog prošle godine ne može nikako donijeti odluka o oslobađanju od carina za uvoz opreme i mehanizacije. Evo, susjedna Mađarska subvencionira nabavku nove mehanizacije sa 25 posto, a mi naplaćujemo carinu 10 posto, što znači da kažnjava-mo sve koji ulažu u razvoj.« Satarić je također naglasio da sudjelovanje agrarnog proračuna u ukupnom proračunu treba biti

veće, jer je on sada sveden na svega tri posto, dok istodobno poljoprivreda sa prehrambenom industrijom sudjeluje u bruto nacionalnom proizvodu sa više od 40 posto: »Neki omjer mora postojati u davanju i korištenju sredstava, jer ako toga nema, onda je to surova eksploatacija«. Satarić je istaknuo kako ne treba očeki-

vati od poslovnih banaka da će iz sentimentalnih razloga davati popuste poljoprivredi, nego treba u agrarnom proračunu izdejsstvovati stavku po kojoj bi se regresirale kamate na kredite u poljoprivredi, te na taj način banke bile motivirane za ulaganja u poljoprivredu. »Neulaganje u poljoprivredu nas je i dovelo do ove, od nas je traženo da budemo konkurentni sa Europom – bos i goli sa do zuba naoružanom konkurencijom«, rekao je Satarić, te naglasio kako je potrebno suprotstaviti se institucionalno trgovačkom lobiju, koji je učinio najvećim dijelom da poljoprivreda dospije ovu poziciju.

Potpredsjednik republičke Vlade Jozsef Kasza je rekao kako je proizvodnja u poljoprivredi dio ukupne državne politike: »Ako se sjetimo mi smo i obećali da ćemo ozbiljno osmisliti proizvodnju u poljoprivredi da će to biti okosnica rada Vlade. Do sada to obećanje nismo izvršili, ali dozvolite da, premda kasnimo, bar u dijelu to obećanje ostvarimo«. Kasza je istaknuo kako je smjena na čelu ministarstva došla u najnezgodnije vrijeme te da novom ministru treba dati šansu da u relativno kratkom roku predloži sistemske mjere za rješavanje svih problema. »Možemo razgovarati o mehanizaciji, cijeni, međutim tržišni uvjeti proizvodnje moraju biti prisutni i u poljoprivredi kako izuzetna konkurencija iz Europe ne bi upropastila našu poljoprivredu. Najozbiljniji problem je trgovinski lobij koji u svakom sistemu i vremenu ne vodeći računa o bazi samo skida kajmak. Tom procesu moramo se suprotstaviti, a tome možemo dodati pomalo i pekarski lobij, kao dio trgovinskog, jer isto tako se ponašaju.

Kasza je rekao kako treba natjerati vodoprivredne organizacije da racionalno rade i budu u službi poljoprivrede: »Ne može se dogoditi da sustav Tisa-Palić cij-

le godine stoji neuključen i samo kad smo se uplašili da će doći do katastrofe u Palićkom jezeru onda je trebalo desetak dana da se pripreme postrojenja kako bi se mehanizam pokrenuo. Taj sustav je izgrađen, uložen je novac i ima da funkcionira i da korist od toga ima poljoprivreda, a ne vodoprivredna organizacija koja određuje cijenu... Apsolutno se slažem s vama da u slučaju da ova problematika ne dobije adekvatan tretman i mi trebamo pribjeći onim mjerama kao proizvođači malina i kao drugi iz ugljenog kopa. Tvrdim da seljaci u ovoj zemlji najmanje toliko vrijede koliko i rudari u ugljenokopima, jer bez seljaka nema života ni u ovoj siromašnoj zemlji kakva je Srbija. To nije poziv na štrajk, na blokadu cesta, nego dozvolite vladi da donese svoje mjere i poslije toga ako treba ponovno da se nađemo i u međusobnom dijalogu da tražimo izlaz iz date situacije bez primjene sile«.

Ostat ćemo bez hlača

Blaško Kopilović: »Volio bi da netko iz ministarstva dođe i sjedne pored nas koji organiziramo proizvodnju da kaže bač Marku sutra jutro – Znaš, bač Marko, ti trebaš meni vratiti tri tone žita, snadi se. Što ste se dogovorili kod ministra. Obećao je, bit će. Pa, kaže, ne možem ja od obećanja ist. Ne mogu jesti obećanje, ne mogu vratiti rezervu na obećanje, ja moram dat žito. Ovdje sjedi gospodin iz Fidelinke on je već apcigovo svoje i kazo za sime, »Braćo, toliko«, onaj došo za KAN i ureu, »Braćo, toliko«, a ja i bač Marko zajedno ako budemo imali kaiša na pantalonama, bit će dobro. Pošto nema, neće bit ni kaiša, icemo mi i bez pantalona, pa ćemo izdržat.«

Granični prijelaz kod Horgoša na vrijeme

Predstavnici mađarskih tvrtki, okupljeni u Konzorciju »Horgoš E 75«, i direktor ovoga projekta Vijeća Europe Jeff Clark razgovarali su u Subotici sa gradonačelnikom Gézom Kucsera o dinamici radova na izgradnji graničnog prijelaza kod

Horgoša. Kako je tom prilikom potvrđeno, i pored izvjesnog kašnjenja s početkom radova, prijelaz će biti gotov u predviđenom roku, a na radovima će sudjelovati i naši stručnjaci. Više od 50 posto radne snage na ovom projektu čine naši građevinari, rekao

je Kucsera.

Cijela investicija izgradnje horgošskog graničnog prijelaza iznosi 9,2 milijuna eura, a značajan dio građevinskog materijala koji se koristi u izgradnji bit će nabavljen u našoj zemlji. ■

Gradani kreiraju općinski proračun

Gradani su u petak, 11. srpnja, u središtu grada na centralnom trgu imali prigodu razgovarati s gradskim čelnicima i tražiti od njih odgovore za svoje lokalne i komunalne probleme. Malo tko je to od građana odista i učinio, no na daleko veći odziv naišla je anketa koja je od Subotičana (zamislite) tražila da svojim sugestijama utječu na formiranje općinskog proračuna za sljedeću godinu. Zainteresirani su odgovorima na desetak pitanja iz upitnika mogli sugerirati i predlagati kako

bi željeli da se troši njihov novac (vidi čuda). Popunjavanje upitnika na Trgu, u nazočnosti gradskih čelnika, predstavljao je početak ove akcije koja će trajati do 20. ovog mjeseca. Upitnici se mogu naći u lokalnom tisku, a cijela akcija je dio aktivnosti općinske uprave koja je pristupanjem Programu za reformu lokalne samouprave u Srbiji na ovaj način u kreiranje gradskog proračuna uključila i građane. Tako izgledaju trnovite ceste do Europe.

S. M.

Sve veća neuposlenost

U Sjevernobačkom okrugu je posljednjeg dana lipnja bilo 25.693 neuposlone osobe, što je za 2.092 više nego prošle godine u istom razdoblju. Sve veća neuposlenost bilježi se i na razini cijele države, a prema podacima subotičke općine neuposlanih je bilo 19.023, ili 1.588 više nego prije godinu dana, odnosno 329 više nego u prosincu 2002. godine. Na objavljenih 7.040 slobodnih radnih mjesta u subotičkoj Općini, zaposleno je 6.428 osoba, ali se pretežito radi o upošljavanju na određeno vrijeme. Radnih mjesta najviše je bilo u prerađivačkoj industriji, zatim slijedi trgovina, a znatno manje u financijskom posredovanju i prometu. Najmanje posla je bilo u državnoj upravi i u oblasti socijalnog osiguranja. Istodobno je prošle godine bilo više slobodnih radnih mjesta nego ove, odnosno 30. lipnja lane bilo je oko 7.300, a ove godine 7.000. Upošljavanje je približno na istoj razini, ali je prošle godine nuđeno više radnih mjesta nego ove. ■

Pomoć za povratnike

Luteranski svjetski savez i Ekumenska humanitarna organizacija izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske, koji se žele vratiti u svoje domove, osiguravaju organizirani posjet mjestu u kome se nalazi kuća, pomoć u građevinskom mate-

rijalu za obnovu kuća i ekonomsko osamostaljivanje povratnika. Ovim programom u Hrvatskoj su obuhvaćene općine: Donji Lapac, Gospić, Lovinac, Otočac, Plitvička jezera, Udbina, Vrhovine, Civiljane, Drniš, Ervenik, Kijevo, Kistanje, Knin, Orlić,

Skradin, Benkovac, Gračac, Jasenice, Obrovac, Polača i Stankovci, a u Bosni Hercegovini općine: Doboj, Žepče, Maglaj, Olovo, Visoko, Travnik, Donji Vakuf, Jajce, Kotor Varoš, Tešanj, Teslić, Šipovo, Jezero i Mrkonjić Grad. Povratnici zainteresirani za ove programe trebaju se javiti na telefone 021/371-428 i 021/466-304 svakog radnog dana od 9 do 15 sati. ■

Potreban je priliv kapitala

Budućnost je u međuregionalnoj suradnji

SONTA – Saša Krstin, predsjednik MO Demokratske stranke i član Savjeta MZ te KPHZ »Šokadija«, komentirao je za Hrvatsku riječ političke prilike u mjestu: »Mislim da je i trenutno, a i u perspektivi, DS najjača politička opcija u Sonti. Cilj nam je da postignemo nekakav koalicioni sporazum sa LSV, a zašto ne i sa DSHV.

Mislim da smo dosadašnjim djelovanje postigli izuzetno dobre rezultate po pitanju učešća Sončana u općinskoj vlasti. Čini mi se da su mentalitetu Sončana najbliže stranke građanske orijentacije, te da ovaj narod ima istančan osjećaj kome treba dati glasove kao i balansirati u vodama poli-

tike. Po pitanju gospodarstvene situacije, mislim da možemo biti optimisti.

Raduje me ukidanje viznog režima sa Republikom Hrvatskom, nadam se da to neće biti samo privremena mjera. Pošto je Apatin općina sa velikim postotkom pučanstva hrvatske i mađarske nacionalnosti, mi moramo uspostaviti gospodarstvene veze sa subjektima iz matičnih država spomenutih nacionalnih manjina. Postoje svi uvjeti da malo agresivnijim pristupom ovim problemima direktno isforsiramo priliv kapitala iz Hrvatske i Mađarske, a ne da čekamo rješenje iz Subotice ili

iz Novog Sada. Već sada imamo veliki broj Sončana koji kruh zarađuju u RH, bilo putem redovitog radnog odnosa, bilo na sezonskim poslovima, a i u mlađem dijelu populacije vlada veliko zanimanje za nastavak školovanja u Osijeku, Zagrebu ...

Sve ovo me ispunjava optimizmom, jer mislim da je naša budućnost u svim oblicima međuregionalne suradnje, a ne u zatvaranju u uske okvire. Lijepo je bilo vidjeti našu »Šokadiju« na jednoj takvoj manifestaciji kakva je bila u Đakovu, pa zašto putem kulture ne bi pošlo i gospodarstvo?»

I. Andrašić

UKRATKO

Proštenje u Somboru – Blagdan Gospe Karmelske

SOMBOR – U srijedu 16.07. na blagdan Gospe Karmelske u karmelskoj crkvi u Somboru će se slaviti proštenje sa sledećim službama:

U 7 sati vlč. Marijan Dej, administrator na župi u Selenči služi pjevanu svetu misu na slovačkom jeziku. U 8 sati je na rasporedu također pjevana sveta misa na slovačkom jeziku, koju će predvoditi O. Bernard Vismeg, prior somborskog Samostana. Svečanu koncelebraciju na mađarskom jeziku predvodi Szeged-čanađski biskup, msgr. Endre Gyula u 9 sati. U 10 i 30 na rasporedu je svečana koncelebracija na hrvatskom jeziku, kojoj predsjeda zagrebački pomoćni biskup msgr. Josip Mrzljak sa prisutnim biskupima i svećenicima. U 18 sati bit će služena svečana Arhijerejska liturgija, koju predvodi msgr. Hristo Projkov, biskup istočnog obreda, sofijski egzarh sa prisutnim svećenicima.

Z. G.

»Pro literatura« somborskom piscu

SOMBOR – Somborskom piscu i esejističaru Feketeu J. Jozsefu ovih dana u Bu-

dimpešti je uručena prestižna nagrada »Pro literatura« za esejistiku, koju je dodijelila književna sekcija Državnog udruženja umjetničkih stvaralaca Republike Mađarske. Od šest nagrada somborskom piscu je pripala jedna i on je jedini književni stvaralac izvan Mađarske kome je priznanje uručeno.

Jožef J. Fekete dosad je izdao osam knjiga i napisao više stotina eseja, kritika i studija i uvršten je u desetak antologija. Dobitnik je nagrada »Kornel Senteleki«, »Ervin Šinko«, »Janoš Herceg« i »Poruka«.

A. R.

Nogostup za zaštitu đaka

SONTA – 8. srpnja, održana je XXI. sjednica Savjeta MZ Sonta, pod predsjedavanjem Zvonka Tadijana. Tajnik MZ, Mićo Vidaković, izvjestio je Savjet o izvršenim radovima u proteklom periodu, a donijete su i Odluke o predstojećim aktivnostima. Već dulji niz godina veliki problem za žitelje ulice Apatinski put predstavlja nepostojanje nogostupa. Apatinski put je ulica smještena uz međunarodnu cestu Sombor-Apatin-Osijek, kojom se odvija dosta gust promet. Pošto iz spomenute ulice svakog dana kolnikom u školu ide 35 – 40 djece, pravo je čudo kako još nije bilo žrtava, stoga je donijeta je odluka da se u najkraćem mogućem roku pristupi izgradnji nogostupa. Zbog dotrajalosti neophodno je zamijeniti filtere, koji su u funkciji još od početka rada mjesnog vodovoda. Po pitanju organizacije ovogodišnjeg, 72. po

redu »Grožđe bala«, odlučeno je da se formira radno tijelo, kojeg bi sačinjavali predsjednik, dopredsjednik i tajnik Savjeta MZ, te predsjednici KPHZ »Šokadija« i KUD-a »Ivo Lola Ribar«, koje bi trebalo koordinirati rad budućeg Organizacionog odbora ove manifestacije.

I. A.

Emil Fejzulah u Rumi i Irigu

RUMA: Pokrajinski sekretar za lokalnu samoupravu i međuopćinsku suradnju Emil Fejzulahi posjetio je osmog srpnja općine Ruma i Irig. Cilj posjete je praćenje rada i ostvarivanje zakonitosti, kao i unapređenje sistema lokalne samouprave. S Fejzulahijem su razgovarali načelnici Sremskog okruga Nebojša Vitomirović i predsjednik Skupštine općine Dušan Stojković, a bilo je riječi o funkcioniranju zajedničkih službi dvije susjedne općine, problemima vodoopskrbe i međusobnih potraživanja. Otvorena su i pitanja privatizacije nekih tvrtki, sa naglaskom na situaciju u nekadašnjem poljoprivrednom gigantu »Agrorumi« i fabrici obuće »Fruška gora«. Razgovaralo se i o izgradnji regionalne sanitarne deponije za Srijem, koja bi imala i postrojenja za reciklažu. Budući da rumska općina u prečniku ima više od 70 kilometara – razmotrena je mogućnost formiranja jedinstvene kancelarije za grupu sela što bi mještanima uštedjelo vrijeme i novac zbog dolaska u Rumu.

J. K.

Paličko jezero

Jedan dan na »vojvodanskom moru«

Piše: Robert G. Tilly

Otkad je svijeta i vijeka nije se pod kapom nebeskom rodio još jedan čovjek koji toliko voli Palić kao potpisnik ovih redaka, tako da sam s razumljivom radošću pročitao ne tek jedno pismo koje nam u posljednje vrijeme stiže u redakciju, a u kom, štovani čitatelji, tražite ponovno vraćanje rubrike »reportaža« u »Hrvatsku riječ«. I odlučio sam da ću, ovog puta »po službenoj dužnosti« učiniti ono što inače prakticiram već dobra dva desetljeća unatrag, kada god mi to mogućnosti dopuštaju: provesti cio dan, od svanuća do smiraja dana na Paliću, tom jedinstvenom »moru Vojvodine«, udaljenom nekih 7-8 kilometara od središta Subotice, na sjeveru Bačke.

Premda nisam pecaroš, ne strastveni, već baš nikakav, budim se prije svanuća, sjedam na bicikl i »pedalam« k Paliću, i to obilaznim putem, kraj tvornice čokolade »Pionir«, pa ka Trećem sektoru, gdje ribiči vele, »šaran i tolstolobik grizu«. Nisam, velim pecaroš, ali su mi svi dragi ljudi, koji na žalost, nisu više među živima, bili strastveni ribiči, pa taj obilazak najpogodnijeg mjesta za pecanje na Paličkom jezeru smatram nekom vrstom ritualnog hommagea tim dragim bićima koji su »na drugoj obali«... Onaj uobičajeni put, kojim idu vozila, pješaci, joggeri i biciklisti, ide od

Ženski štrand - prestižno okupljalište

prve kasarne, kraj glavnog ulaza i središta Palića k Hajdukovu i dalje k Horgošu i granici sa susjednom Mađarskom, premda ljepši, uvijek je zakrčen šetačima i vozilima, uz to je i neugodan i pun neravnina, a dvije usputne stanice, na kojima sam se predašnjih godina redovito zaustavljao, pivnica i vinski podrum »Kod Burkovskog« od minulog ljeta zatvorene su, odnosno postale nekakva videoteka, što li... Zato u termosu, u ruksaku na leđima, nosim čaj od kamilice, koji, kako su to još stare

mudrice – Kinezi znali, bolje gasi žeđ od ma kog piva i ma kakvog hladnog gemišta. Nosim i gumeni čamac na napuhavanje, kojeg mi je šogor davno poklonio, kada sam svojedobno imao namjeru da njime plovim od Jelse do Hvara i natrag.

»RAJSKI« OTOK PTICA: Sada mi služi za to da u njemu doplovim do za mnoge neznani Otok ptica, koji se nalazi nekih kilometar i pol od rubne obale Trećeg sektora, i koji je većini Palićana i Subotičana postao poznat tek nakon što ga je za monografiju o Subotici ovdašnji umjetnički fotograf *Augustin Juriga* fotografirao iz zrakoplova, letjevši ponad njega. Iz te ptičje perspektive, otočić više naliči primjerice legendarnom otoku Wight, 1971. kada je na njemu održan glasoviti rock festival. Šareni se i blješti od silnih šatri i vreća za spavanje. Kada doplovite do njega, vidite da su to, u stvari, ptičje izmetine. Ptice su jedini posjetiocci ovog otoka, kome bi više pristajalo ime »Otok (ptičjeg) izmeta«. No, kada se nakon nekog vremena na to naviknete, uvidate da vam za odmor od svakodnevnih obveza, djece, žene, prijatelja, neprijatelja, šefova, gazdarica, mama, tata, ljubavnica, ljubavnika i inih zlonamjernih, nije potreban neki spektakularni raskid sa svim i svačime, bijeg na Kubu, Jamajku, Floridu ili u Motovun, već da za osamu i kontemplaciju na način zen-monaha

Ulaz u termalni bazen

možete, upravo morate izabrati baš Otok ptica u kutu Paličkog jezera. Ja sam tu liječio kroničnu suicidalnu depresiju tijekom nesretnih devedesetih – Bogu hvala minulog – 20. stoljeća. Uz društvo tek sendviča s šunkom i bijelim lukom i bocom dalmatinskoga prošeka, i tek katkada odlazeći u susjedni Zoo-vrt, da se, kada se uželim mudrog sugovornika, do sita istoročem s najstarijim stanovnikom vrta, američkim bizonom (buffalo), nemuštim i čutljivim namćorom koji me jedini nikada ne prekida kada pretjeram u svojim provalama algalagnija i mučaljivim monolozima. Sada je namjesto njega, pokojnog, na tom mjestu u paličkom Zoo-vrtu porodica bijelih bivola iz Indije, te ako ste skloni hinduizmu ili tek pukom meditiranju, možete to činiti tamo, s vrlo vjerodostojnim objektom kontemplacije. Ali ničega nema ljepšeg od hvatanja zjala na Otoku ptica. A ako ste pećaroš, ovo je, a ne Treći sektor, najbolje mjesto za ribarenje na cijelom jezeru.

PRENOČIŠTA: Nastavljam dalje, ka vodotornju, potom k sportskim terenima, koji su se šćućurili u okruženju silnih pansiona uokolo poput pionirskog karavana sred plemena divljih Sijuksa koji jašu oko njih, pansiona i prenočišta koji od prije nekoliko ljeta niču kao gljive nakon kiše. Ako se i pored mogućnosti za ljetovanje u matičnoj zemlji, olakšano ukidanjem viza do konca godine, odlučite za ljetovanje ili tek provođenje vikenda na Paliću, na raspolaganju imate najmanje pedeset privatnih odmarališta, kampova, soba za izdavanje, motela i čak tri hotela (plus tri u Subotici): »Park«, »Jezero« i najmlađi - »President«. Meni je najdraži »Park«, iz sentimentalnih razloga – tu sam proveo prvu »zavjereničku« noć od mnogih koje su kasnije uslijedile diljem Mađarske, sredinom osamdesetih prošlog stoljeća, u zagrljaju svoje drage, kazališne glumice iz Kaposvara, koja je sada mlađa baka u američkom gradu Amherst, država Ohio.

GASTRONOMSKO IZO-BILJE: Gastronomska ponuda na Paliću je nevjerovatno bogata, ali vam kao stari znalac preporučam Vilu Vic-

Galerija na otvorenom

Jedno od mnogobrojnih prenočišta

Obitelj bivola u ZOO vrtu

toriu, kraj Zoo-vrta, koju je vodio pokojni Babel, koji je ugostiteljski zanat (iz)učio u Švedskoj i bio iznimno drag i mio čovjek. Ukoliko volite mađarske slastice, neizostavno posjetite Malu gostionu, u samom središtu Palića, kod velikog parkirališta, a ako ste ljubitelj jela s roštilja, onda vam preporučam restoran Fontana, na granici sportskih igrališta i Velike pješčane plaže. **SVE, SVE, ALI BASKET:** Sportski su tereni priča za sebe. Generalno gledano, oni su u redu, ali je nerazumljiva nebriga nadležnih za (održavanje i brigu za) košarkaške terene. Jedan, onaj veći, potpuno je zapušten i podlogu je dobro »pojela« trava i korov, dok je onaj manji, kod odmarališta PTT-hotela Sport, prije dva ljeta osvanuo jednog jutra bez oba obruča. A kakvi su se tu basketi igrali sedamdesetih, osamdesetih, i, nešto manje, dakako, devedesetih godina (svi su sposobni mladići, naime, odaslati na front u raznim »oslobodilačkim ratovima«, po otadžbinama i inim domovinama širom ex-ju-goslavenskog prostora)!

Tijekom bombardiranja koncem prošlog stoljeća tu sam provodio više vremena no na inače omiljenim mjestima – Otoku ptica i Zoo vrtu, prazneći na gomilani jed, jad, nemoguć, čemer i negativnu energiju, puneći baterije i tjelesni akumulator opskrbljujući dobrim vibracijama, šutirajući »trice« do iznemoglosti s walkmanom za pasom i slušalicama na ušima, slušajući saksofonске vratolomije nenadmašnog Charlie »Bird« Parkera, koji su najčevali sirene i potmulobrektanje bombe- ra NATO alijanse. A onu jednu bombu (neki vele dvije) koja je pala posred srijede jezera (jednog četvrtka, inače, da budem posve precizan) do danas nisu izvadili. Spava snom pravednika na dnu, u mulju Muškog štranda.

Gradovi Bačke i Srijema u povijesti: Sonta (11.)

Trgovački grad Zond (Sonta)

Današnje naselje Sonta, u svom imenu čuva spomen na srednjovjekovni *Soucha/Sountha* ili *Zond*. Prethodnik današnje Sonte je po komorskoj karti iz 1768. godine ležao pored potkovičastog ribnjaka po imenu *Halasitza* (Halašica). Naselje je mnogo puta stradalo od poplava, tako da (kraljevska) Komora 1788. godine razmišlja o preseljenju sela na novu (sadašnju) lokaciju, što je učinjeno najvjerojatnije 1806. godine. Iz ovih razloga srednjovjekovni Zond smatramo isto iščezlin gradom, jer za njega znamo samo iz mnoštva dokumenata (*Iványi István* navodi preko pedeset), a po mom saznanju zasad nisu nađeni nikakvi materijalni dokazi.

MJESTO TRGOVINE I ZANATA:

Zond je u XV. i XVI. stoljeću bio značajan trgovački grad, koji se sastojao iz dva djela, mnogi dokumenti spominju Unutrašnji i Vanjski odnosno Veliki ili Mali Zond. Možda su to bila prostorno bliska naselja, ali sa različitim feudalnim vlasnicima. Spisak dežme (poreza) Bačke županije iz 1522. godine utvrđuje da u Zondu ima 141; u Malom Zondu (*Khizond*) 50 poreških obveznika, što znači 191 obitelji, ako ovome dodamo izvjesni broj plemića (koji ne plaćaju porez) i sluga, broj stanovnika ova dva mjesta možemo procijeniti na 1250-1500, što uopće nije mali broj kada značajni gradovi Budim ili Segedin u to doba imaju 3-5000 stanovnika. Ovaj podatak je značajniji kada znamo da je u to vrijeme već vladala feudalna anarhija, a susjedni Hajsentlerinc (*Háj-Szentlőrinc*) je šest godina ranije stradao u Dožinom (*Dózsa*) ustanku. Prvi dokument o Zondu, koji potiče iz 1173.-95. godine (prepisan 1394. g.), određuje granicu posjeda, čiji je vlasnik *Macharias comes* (veliki župan Makarije?). posjed je poklon za zasluge, dobiven od kralja Bele III (III Béla). Da je ova teritorija kraljevo vlasništvo dokazuje postojanje posjeda i sela Udvornika (*Udvornokok fálva*), a žena Bele III, Margita u susjednom Hajsentlerincu osniva premontrejski samostan. Opis granice posjeda počinje kod Nove luke (*Újrév-rečni prelaza, skele*) koja se nalazi prekoputa

Erduta (*Erdőd*), što znači da uz posjed, ide i pravo ubiranja skelarine. kao i prihode od nekoliko ribnjaka. Župan *Marcharis* na svom posjedu izgrađuje jednu tvrđavu, jer se u dokumentu izdatom 1206. godine potvrđuje vlasništvo njegovog sina Tamaša, i spominje se »*castrum Soucha*« i selo »*villa Zund*«, koji se nalazi pored *Vajas-a* (*Mostonge*), dok cjeli posjed nosi ime »*terra Zund*«. 1231. godine ban Tamaš povećava svoje posjede kupovinom, novih. U kupoprodajnim ugovorima se spominju *Belzund* (Unutrašnji Zond) kojem pripadaju prihodi od skele i pravo držanja vašara (što je u to doba bila privilegija koja je donosila značajne prihode) kao i *Kynzond* (Spoljni Zond) u kojem živi pet obitelji oslobođenih seljaka, koji su imućni, jer su mogli otkupiti svoju »slobodu« od feudalnog vlasnika.

PROMJENA FEUDALNOG VLASTELINA:

Kyu Zond ili »*villa reginalis exterior Zund*« (kraljičino selo vanjski Zund) 1361. godine, kupovinom dospeva u posjed kraljice Elizabete (*Erzsébet*). Sa njenom dozvolom ovaj i svoj posjed, njen sin, kralj Ludvig I (I. Lajos) zamjenjuje sa budimskim klarisama (redovnicama) za njihove posjede koji se nalaze u Gornjoj Ugarskoj. Ova razmjena se odvija 1382. godine, a klarise postaju vlasnice i Unutarnjeg Zonda, kojem pripadaju prihodi od luke (skele), vašara, i tri ribnjaka. Po svemu sudeći ova trampa, promjena vlasnika pozitivno je djelovala na razvoj mjesta, jer se Zond, već desetak godina kasnije, 1394. godine, naziva opidum (trgovište), što znači grad nižeg ranga. Izgleda da je ova varošica bila prijatna i za boravak, jer kralj Sigismund (*Zsigmond*) 1398. godine, u proljeće, boravi u ovom gradu, gdje piše pisma i izdaje darovnice. Grad se razvio oko kastruma, i u njemu ima bar jedna crkva koja je posvećena Sv. Mariji.

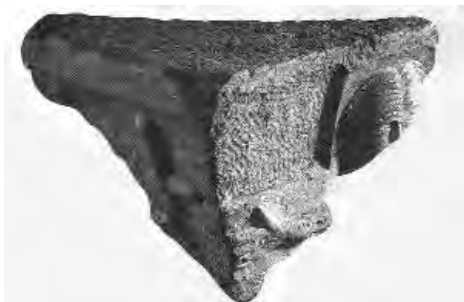
GRADANI I GRADSKA SAMOUPRAVA:

U gradu živi određeni građanski sloj koji je sve imućniji, jer mesarski majstor po imenu *Galus* (*Gallus*), 1434. godine, gradi svjetovnu bolnicu (ili ubožnicu) na ivici grada, od djela svojih prihoda, za »spas duše svoje i žene mu Klare«. Grad

Gradovi su u povijesti uvijek predstavljali viši stupanj slobode nego sela, i zato su se u gradovima prvi put susretale i miješale razne kulture, civilizacije, jezici. U ovoj povijesti glavnu ulogu ima čovjek - graditelj, zato, uopće nije bitno tko je, kada i odakle došao. U ovoj priči bitno je tko je što učinio i izgradio.

Piše:
mr. Zsombor Szabó

Fragment iz Bačkog Monoštora

se dalje razvija i sredinom XV. vijeka (1448. godine) naziva se *civitas*-om, u celovskoj privilegiji postolara (*sutorii*) koju oni, kao udruženje, dobijaju od časnika budimskih klarisa. *Civitas* je već pravi grad, koji ima svoje izvorne prihode i samoupravu, ima razvijeno zanatstvo i dovoljan broj zanatlija koji mogu da se udružuju u cehove. Gradska uprava magistrat spominje se 1464., a 1477. godine gradski sudac je *István fia Péter* (Ištvanov sin Petar). Uz ovaj podatak Ivanji nabroja i 14 imena građana (možda članova magistrata). Sudeći po prezimenima bar njih troje se bave trgovinom.

STUDENTI I UČENI LJUDI: Razvijenost i bogatstvo grada dokazuje i činjenica, da u periodu od 1426.-1495. godine, najmanje devet zondičana studira, šestorica u Beču, a trojica u Krakovu. Dvojica su sigurno i završili studije, jer se 1487. g. spominje magister *Philippus de Zond*, a drugi, doktor pravnih nauka *Paulus Zondinus* vođa kaptolske škole u Baču, 1553. godine u Bolonji osniva *Collegium Hungarico Illyricum* (Ugarsko Ilirski kolegij) da bi olakšao učenje Hrvatske i Mađarske omladine iz južnih dijelova kraljevstva na Bolonjskom univerzitetu. Kolegij je radio više od dva stoljeća, sve do 1764. godine.

U sljedećem broju:

Stanovnici gradova – građani

Dr. Josip Andrić sistematskim bilježenjem melodija bačkih Šokaca i Bunjevaca sačuvao od zaborava etno baštinu ovoga podneblja (2.)

Skladatelj folklornih plesova

Dr. Josip Andrić, potaknut od Akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, poslije Drugog svjetskog rata, da kao rođeni Bačvanin sistematski zapiše narodne melodije bačkih Šokaca i Bunjevaca, od 1947. godine obavljao je taj posao, pa je za nepunih dvanaest godina sakupio i zapisao oko 1.300 narodnih melodija iz svih bačkih mjesta u kojima žive Šokci i Bunjevci. Od toga broja oko 900 zapisa je iz sela bačkih Šokaca, a ostali su iz bunjevačkih mjesta.

Počeo je u Plavni, rodnom selu svoje majke. To selo ima svoju izrazitu folklornu fizionomiju sa svim elementima šokačkog narodnog života i u ikavskom govoru, u pjesmi i plesu, narodnoj nošnji i u narodnim običajima. Niveliranjem koje provodi civilizacija ti su folklorni elementi potiskivani, njih pomalo nestaje, ali jezgra je još uvijek ondje i neće još dugo odumrijeti. To se posebno očituje u velikom glazbenom blagu, koje je baš u samoj Plavni doktor Andrić otkrio. Jer, od 900 narodnih melodije, koje je zapisao među bačkim Šokcima, 280 ih je iz same Plavne. U cijeloj Hrvatskoj nema valjda niti četiri-pet sela u kojima je zapisan tako veliki broj narodnih melodije. Tridesetak pjevača i pjevačica, većinom starijih osoba, pjevalo je u Plavni pjesme za te tolike Andrićeve zapise. Najstariji kazivači bili su Kata Vinković, Manda Marijanov, Ivka Bartulov i Miša Pinter.

U Požeškoj dolini dr. Andrić je zapisao oko 210 narodnih melodija, pripremio zbirku od 120 narodnih pjesama s otoka Hvara i 20 narodnih melodija iz Zrinja, Turopolja i karlovačkog kraja, zapisanih 1951. godine. U rukopisu je i zbirka od 25 narodnih pjesama slovačkih Hrvata iz 1943. godine.

OPUS ZA TAMBURU: Duh narodnog glazbenog folklora slavonsko-srijemsko-

bačkog tipa provijava gotova sva njegova djela, a do danas jer on svakako skladatelj koji je dušu tambure najbolje poznao i u svojim skladbama za tambure najvjernije iznosio. Vođen tim duhom Andrić je stvorio u razdoblju između 1912. i 1956. godine 125 novih kola i 82 pjesme na vlastite i narodne stihove, kako je narod Slavonije, Srijema i Bačke stvarao svoja kola i pjesme stoljećima. Slušajući te Andrićeve pjesme i kola mnogi neće vjerovati da to nisu izvorne narodne melodije.

Nikad nitko nije glazbom uzveličao slavonska, srijemska i bačka sela tako kao što je dr. Andrić to učinio svojim novim kolima, od kojih je svako za sebe posebno karakteristično. Jedna njegova zbirka obuhvaća oko 25 raznih kola kojima je skladatelj dao naslove raznih mjesta Bačke, svoga rodnog kraja kao: Bukinsko kolo, pa Plavanjsko, Monoštorsko, Bođansko, Somborsko, Subotičko, Novosađansko kolo i tako redom. Zatim slijedi zbirka od 15 kola s imenima raznih mjesta Srijema – do kraja Andrićeve mladosti. Tu su opet u prvom redu Šarenggradsko i Morovačko kolo, pa se onda nižu redom Šidsko, Iločko, Mitrovačko, Tovarničko, Vukovarsko, i tako dalje, te zbirka kola raznih mjesta Slavonije u koju je uvrstio Osječko, Požeško, Brodsko, Valpovačko, Donjomi-holjačko, Rakovačko, i još neka kola. Osim toga dr. Andrić je skladao veći broj kola kojima je dao razne idilične nazive kao na primjer: Kolo na raskršću, Kolo pod lipom, Kolo u šljiviku, Kolo kraj bunara, Kolo na ledini, zatim nazive po raznim vrstama rada kao Radničko kolo, Učiteljsko, Lađarsko, Žetelačko, i Pudar-sko kolo. Neka od tih kola građena su u malom obliku, većina ih je u širem obliku nego ona izvorna narodna, a ima ih i takovih, koje je skladatelj razvio i u koncertni oblik.

Dr. Josip Andrić je bio jedan od najmarkantnijih stvaratelja u XX. stoljeću kojeg su imali Hrvati u Vojvodini. Doma na njegova interesa bila je nesvakidašnje raznovrsna – uspješno se bavio književnim radom, pisao je na jezikoslovne

Piše:
Julije Njikoš

teme, skladao je mnogo djela, među ostalim i prvu operu iz života bačkih Bunjevaca »Dužijanca«, skupljao je i obrađivao glazbeno blago u Bačkoj i Slavoniji, pisao je muzikološke tekstove, bio dugogodišnjim urednikom u HKD sv. Jeronima, bio je i neumorni kulturni pregalač... O ovome Plavnjani za »Hrvatsku riječ« piše renomirani hrvatski skladatelj, dirigent i pijanist Julije Njikoš, veliki poštovatelj i poznavatelj života i djela dr. Josipa Andrića.

dr. Josip Andrić sa poprsjem

Ovdje ne ubrajamo njegovih 16 simfonijskih u širinu razvijenih plesova, koji nose nazive po raznim krajevima, kao Slavonski ples, Srijemski ples, i Šiljački ples opus 140, Baranjski ples, Zagorski ples, i Međimurski ples opus 141, Primorski ples i Hvarski ples opus 143, te Bosanski ples i Hercegovački ples opus 144. U ovaj ciklus svrstani su i Gradišćanski ples, Ples slovačkih Hrvata te Moravskih Hrvata opus 145. Navedene koncertne plesove skladao je dr. Andrić u razdoblju između 1947. i 1950. godine. Instrumentirani su za razne sastave: simfonijski orkestar, mali orkestar, gudački orkestar, tamburaški orkestar, violinu i klavir i klavir solo.

Starovinski svadbeni adeti Bunjevaca (III. dio)

Rakijare

Piše: Alojzije Stantić

Kad su primili rakiju po bližoj rođaki su poručili momko - vima da su je primili, a ona se vratila s porukom kad će budući pretelji doć na dogovor, da »zapiju« divojku

Već početkom XX. vika ušlo je u modu adet da zapiju divojku, »udali su je na rakiju«, kad su joj rakijare donele rakiju i zaprosili je.

Ni rakija nije »padala s neba«, ni su je nosili samo onako. Ako je u kući bio momak za ženidbu u berbi jabuka su izabrali najlipče, nji porađali u čistoj sobi na vinac parasičke peći, zimi je nisu grijali, da jabuke tamo dozriju i sačuvaju, do slidećeg prolića kad će je rakijare ponet sa darom i rakijom da zapiju divojku. Na vinac peći su porađali više lipi jabuka jel se nikad unaprid ne zna koliko će se nji pokvarit, a ni dal će divojkini primit rakiju, pa ako tribalo rakiju nosit drugoj divojki da onda za taj poso bude jabuka. Ko napriliku: Anica Balažević iz Tavankuta pripovidala je da se njezina mater udala tek za osamnejstu rakiju; Tavankučani Đula Šarčević i Mate Piuković su se uzeli posli Đuline sedme rakije, kaže njev unuk Grgo Piuković... i ređanju skoro nikad kraja.

U to vrime su majstori pravili lipce rakijarske škatulje, »rozolije«, za darove divojki, koje su spolja bile omotane svilom il kakom skupom tkaninom, da izgledaju što lipče i gazdačkije, iznutra su ji umotali namrskanom svilom. Ako je momak bio i iz kuće kome je više doticalo poslo je divojki svile nu maramu za vrat i što je bila više rađena (vezana) bila je lipča, skuplja. Bilo je i skromniji darova, već prema gazdaluku momka.

Bilo je adeta di je u kući bilo više divojaka za udaju da su subatom držali otvorenu kapiju, a ako su napasivali josag na ledini sa zatvorenom kapijom, kogod je pazio da ne banu rakijare jel bi za salaš il kuću bilo sramota da je kapija zatvorena, a to bi se tumačilo da gosti nisu dobro došli jel nisu dočekani kako priliči. Rakijare nikad nisu navišćivale kad će doć, one su uvijek banile.

DOLAZAK S RAKIJOM: Rakijare su bile u obitelji najčešće tete, pa još ako su neudate, il starija udata sestra, koje su iskusne. Nji dvi su sile u zakoš (zakošak=stražnji dio

parasički kola) na kožni sic u karuce il mala kola, a naprid je u kožnom sicu sidio sam kočijaš. De ko je paradeški, konje u svečanim amovima. Svi su morali bit udešeni da se nema šta zabavit. Rakijare svečano obučene, povezane svile nom maramom na dva kraja, s rukama u krilu držale su darove. Ko god je vidio ovaku čeljad znao je da su to rakijare, a nagađali su u koji će salaš svratit, bili su znatiželjniji ako nisu poznavali konje i kočijaša il rakijare.

Kad su ušle u avliju prid nji su izašli roditelji, a mater je po adetu iznela stoc da lakše sađu s kola il karuca. Na njevo: »Faljen Isus! Jeste l radi gostima?« na to su obično odgovarale »Amen uvik! A, ko se ne bi radovo ovakim gostima. Ajte samo unutra!«

Rakijare su uveli u »čistu sobu« i kad su svi posidali za aстал rakijare su metnile »rozoliju« (niki su kazali »rakijaru«) na aстал, a nuz darove su ostavile i bocu s rakijom. Časkom je starija ispriopovidala ko su, otkaleg su, koliko momak ima braća i sestara, imal bolesni il falični (umno bolesni) u obitelji, šta imadu: naređala je kaki njim je gazdaluk, šta će momak oma talovat i jel mož čekat da će talovat od neudati tete il strica. Kratki divan se otprilike svršio: »No, mi smo jeto zato došle, »za putom smo« (žurimo se) i idemo. Zbogom.«

DIVAN O VINČANJU: Ako u kući nisu primili rakiju, sutradan su

je vratili momkovima. ako je momku stalo do ženidbe okitili su drugu jabuku, u nju zaboli što krupniji novac, imućniji dukat, i nosili rakiju drugoj divojki, sve dok je nisu primili.

Kad su primili rakiju po bližoj rođaki su poručili momkovima da su je primili, a ona se vratila s porukom kad će budući pretelji doć na dogovor, da »zapiju« divojku rakijom koju su donele rakijare. Na dogovoru su najpre popili po čašicu od te rakije i onda udivanili sve oko vinčanja. U novije vrime na dogovor je došo i momak, prstenom je darivo divojku i onda su taj susret zvali rukovanje (prstenovanje, zaruke). Darivali su diverove i zaove prema gospodarskoj moći. Najčešće su momkovi opremili divojku za vinčanje, dogovorili se kad će nosit »aljine« (štafir), kad će kupit burme, kad će se momak »upisat« kod plebanoša (župnika), udivanit nauk i da se u crkvi tri put za redom navisti rukovanje dvoje mladi.

*****

Anica Balažević (1914. – 1992.), cio život je provela u Tavankuta, tušta je radila u HKPD »Matija Gubec«, starala se o očuvanju kadgodajšnj bunjevački adeta. Njezinim kazivanjem (Beli Gabriću 1988. godine) sam popunio opis ovog adeta a u tom su mi pomogli i Grgo Piuković, Anica Jaramazović. ■

Piše: Vlač. mr.
Andrija Kopilović

Odgoj srca-sa -

vjesti konkret-

no se ostvaruje

poštivanjem i

brižnim življe -

njem svih ple -

menitih ljud -

skih vrijednosti

U vjernosti poslanju (I. dio)

Zajednički poziv na savjesnost

Uželj da nastavim razmišljanje iz prošloga broja Hrvatske riječi, pribjegao sam velikom autoritetu moralne teologije, da bih nakon temeljnih pouka o savjesti mogao u tom pravcu s vama razmišljati. Taj autoritet je, za mene i za vas, dr. Ivan Fuček, Isusovac, profesor moralne teologije na sveučilištu Gregorianum u Rimu. U ovom članku se koristim njegovim mislima iz knjige »Osoba – Savjest« (Verbum, Split, 2003)

Odgoj *srca-savjesti* konkretno se ostvaruje poštivanjem i brižnim življenjem svih plemenitih ljudskih vrijednosti. Događa se produbljivanjem uvida u stvarnost sredstvima nauke i znanosti, ne u ovisnosti o njoj, nego da bi se uzmoglo savršenije služiti čovjeku. Kroz sve to treba ići za »susretom« vlastitoga poziva i poslanja. U prvim godinama, kaže Don Bosco: »Svi su dječaci vojnici ili svećenici; ili prave oružje i ratuju ili služe misu i ispovijedaju.«

Odgoj *srca-savjesti* treba usmjeravati prema zdravoj *samostalnosti*. Zrele savjesti, izgrađene osobe, nikad nisu bili konformisti. Dapače, ne možemo zamisliti sveca-konformista. Sveci se nisu povodili niti dali »vozati«; njihov je identitet kristalno samostalan, čist u Božjoj čistoj samostalnosti. Nije potrebno spominjati ni Franju iz Asiza, ni Katarinu iz Siene... Čovjek može biti samostalan samo onda ako u sebi samome (u srcu-savjesti) posjeduje *razloge* svoga djelovanja, ako motive svojih čina sam uviđa. Zbog toga on rano, od djetinjstva, mora usvajati razloge zašto humano, religiozno, vjerski, moralno-duhovno djelovati i živjeti. Zašto biti zaljubljen u dobro, a energično odbacivati zlo. Zašto bdjeti da ga ne zaraze strukture zla što se danomice umnažaju pa je u njima svaki dan do grla utopljen, a koje ga ipak ne smiju inficirati. O svemu tome ga u vrijeme treba upozoriti, poučiti, uputiti da se sam informira

o *motivima* svoga etičko-duhovnog ponašanja danas - u mladosti, a sutra - u zreloj dobi odgovornoga života, ne samo svoga, nego jednako drugih i zajednice.

U svrhu ispravna formiranja srca-savjesti potrebno je *uvijek iznova* sve dublje *proučavati poredak i kretanje događanja u širokim svjetskim razmjerima*: kako izgleda obzorje napretka znanosti (aktualno: silina biogenetičkih rezultata sve do kloniranja čovjeka i time stvaranja paralelne ljudske vrste), globalizacije (što je ona i kakvi su joj ciljevi), kretanje gospodarstva u razmjerima svjetske politike, politike velikih sila i malih naroda-ovisnika, moćnika i potlačenih, onih koji provode *totalitarizam* svemirskih razmjera (pomislmo na »svemirski proturaketni štit«). Utemeljen na »mamoni« (prema kojemu su nacional-socijalizam, komunizam, fašizam i drugi totalitarizmi u dosadašnjoj povijesti - tek predigre) i onih sitnih koji nemaju javnu riječ nego imaju pokorno slušati i služiti, inače će biti kažnjeni pa neće imati što ni u usta staviti. Treba proučavati svaku pojedinačnu situaciju i lučiti duhove, odgonetavati znakove vremena.

ODGOJ I TRPLJENJE: Tamo gdje takvo uviđanje, obuhvaćanje sveopćega horizonta događanja, *još nije moguće* (u djece, malodobnih, slaboumnih, ovisnika, gotovana...), može se nešto premostiti i nastupom autoriteta, ali taj neka bude stila Franje Saleškoga i Ivana don Bosca - sa *srcem u ljubavi*, ne u popušanju, nego u dugotrpnosti i, ako treba, u poniženjima odgojitelja koji prihvaćaju svoj neuspjeh u tihom trpljenju da se bar nešto postigne u odgajanika.

Kad koja situacija zahtijeva odgovor, a maloljetnik ga, zbog nedostatka znanja i manjkava iskustva, ne može dati, tada mu se u poštivanju može pružiti »unaprijed dan odgovor«. Zapovijed neka bude

poduprta nagradom ili uskratom nekoga njemu željenog dobra, rijetko izravnom kaznom, da se iz načina reakcije uzmognu prosuditi njegove moralno-duhovne kvalitete. Pri tome je važna ispravna mjera kako potvrđuje tisućljetna pedagogija.

Ako li pak odgojitelj sa sankcijom pretjeruje, u opasnosti je da time uzrokuje »zahirenost« srca, nerazvijenost savjesti, infantilno ponašanje, nesamostalnost i iskrivljenu ovisnost o sredini. Crkva je uvijek naglašavala slobodnu odluku savjesti. No za slobodu hoće se zrelosti.

Prema nepisanim zapovijedima ili zabranama može se doći i do stanovitoga »tabuiziranja« nekih određenih životnih područja (npr. u obitelji stroga zabrana bilo kakva aludiranja na spolnost, a ipak roditelji na tom području moraju biti prvi odgojitelji svoje djece). Način tabuiziranja ne smije se provoditi, svakako ne u većoj mjeri, kako bi se mogli izbjeći *kompleksi* koji se na taj način rađaju i nerijetko opterećuju savjest za čitava života.

Odgoj, nadalje, ima načina *jačati volju za ispravno moralno-duhovno ponašanje*. Neka odluka savjesti može se samo onda izvršiti *u slobodi* ako već unaprijed stoji na raspolaganju potrebna *energija* da se pravorijek savjesti pretvori u osoban pozitivan izbor i djelo. Nedoostatak psihičke energije za izvršavanje moralno-duhovnog djela može pomoću podsvijesti zakrčiti inače po sebi mogući uviđaj u etički zahtjev, a time, dakako, i slobodu odluke. Zbog toga svaka prilika (kao tjelesne vježbe - vrste zdrava sporta i odricanja - post, bdjenje; pa duhovne vježbe - čitanje Biblije, razmatranje Božje riječi, molitva, sakramenti) da se duševno-duhovne energije oslobode za plemenito i dobro djelovanje, služi zdravu formiranju savjesti. ■

Prijedlog tjedna

Ženski triling: Arijana, Alka i Patti

ARIJANA ČULINA:

»ŠTO SVAKA ŽENA

TRIBA ZNAT O ONIN STVARIMA«

I ALKA VUICA:

»KRITIKA MUŠKOG UMA«

Arijana Čulina (1965.) je rođena u Splitu, gdje je završila i osnovnu i srednju školu. Na Fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu diplomirala je glumu 1989. godine, a sada je glumica u Hrvatskom narodnom kazalištu. Ima vlastiti show na HRT i piše satirično-humoristične kolumne u tisku.

Napisala je dvije knjige za veliku i malu djecu, a svojom trećom knjigom »Što svaka žena treba znati o onim stvarima« postigla je nezapamćen uspjeh.

Goga Bjondina, glavna junakinja ove knjige, jedna je obična žena, ne posebice obrazovana, ali prirodno vrlo prolicava. Ona nam na lucidan način zbori kakvim se ženama muškarci najradije žene, a koje, opet, radije pokazuju u društvu. Na vrlo duhovit način ona razotkriva svijet oko sebe govoreći naizgled samo o uvijek aktualnim muško-ženskim odnosima. Ova se knjiga već tjednima nalazi na prvim mjestima svih best-seller lista hrvatskih knjižara.

Alka Vuica je ovdašnjoj javnosti dobro znana prvenstveno kao pjevačica. Pored toga što je pisala tekstove za skladbe drugih izvođača, Alka se od 1993. godine bavi osobnom karijerom. Na pulskom festivalu 1995. osvojila je prvu nagradu za najbolji scenski nastup, kao i 1996. na Melodijama Jadrana. Alka je zaljubljena

u harmoniku, violine i pjesme o ljubavi. »Kritika muškog uma« je prva knjiga Alke Vuice. Kako sama kaže, inspiracija za ovu knjigu došla joj je od njene publike. »Žene često misle da sam ja nekakav stručnjak za odnose s muškarcima, pa me svaka pita za kojekakve savjete, presreću me na koncertima i zapitkuju. Iako ja, kao i svaka žena volim filozofske raspre uz kavu, o ljubavi, smislu života i muškarcima, ipak moram priznati, da još nisam postala stručnjak koji za svaku situaciju ima nekakvu formulu. Samo se skitam, promatram, pričam...«

Knjiga se samo površno bavi muškarcima – u biti, ona razotkriva žene, njihove dileme i umovanja.

R. G. T.

PATTI SMITH GROUP:

»EASTER«

Nakon što je Patti Smith objavila svoj prvi album »Horses« 1975. godine, izdala je knjigu proze »Seventh Heaven« i knjigu poezije »Witt«, a surađivala je i sa sastavom Blue Oyster Cult. U progresivnim umjetničkim krugovima New Yorka nametnula se kao snažna intelektualna ličnost. Njena muzika, proza i poezija nastajale su na tragu autora kao što su Morrison, Dylan, Lou Reed, Rimbaud i Burroughs. Drugi album »Radio Ethiopia« pod imenom Patti Smith Group objavljuje 1976, dok je njen treći album »Easter« objavljen 1978. godine.

Album »Easter« sadrži izrazito bogatije aranžmane u odnosu na prva dva albuma na kojima je akcent dat naglašavanju teksta, te je muzika ogoljena i u funkciji potertavanja stihova Patti Smith. Bogatim aranžmanima na »Easteru« doprinijela je produkcija zvuka Jimmy Iovinea, kao i postignuta prostornost zvuka kojoj na albumu najviše doprinosi pijanista Bruce Brody, dok je za čvrst i kompaktan rock zvuk sastava zaslužan gitarista Lenny Kaye. Muzika na »Easteru« je snažna i izražajna, tako da je prikladna tekstovima Patti Smith koje karakterizira dramatika uz njen vokalni način interpretacije stihova, a koji je izrazito ener-

gičan i emocionalan. Pri realizaciji ovog albuma Patti Smith Group pomogli su Allen Lanier iz sastava Blue Oyster Cult, kao i Tom Verlaine iz američkog new wave sastava Television, dok je rock balada »Because the Night«, koja se često vrtjela i na ovdašnjim radio – stanicama, djelo tandema Smith-Springsteen.

Prožimanje tekstova i muzike Patti Smith Group na ovom albumu je vrlo uspješno, jer je obim recitativa, koji je karakterističan za prva dva albuma, smanjen na funkcionalnu upotrebu. Svojim lirskim ekspresivnim fragmentima Patti Smith izražava da se potencijalna subverzivnost rock and rolla očituje u osvajanju prostora unutar ili na rubu dominantne kulture, kao slobodnog prostora u kojem se održava stalna mogućnost dovođenja u pitanje postojećeg i odbijanja da se pristane na jednu istinu. To je prostor unutar kojega bi bilo moguće birati i stvarati oblik života drugačiji od onoga koji se nameće. Karakteristično je za ovaj album što su neke od pjesama inspirirane religijskim temama, a intrigantno je promišljanje o suprotstavljenosti religija, prema čemu Patti Smith jasno iskazuje svoj otpor. Kvalitativnu dimenziju

»Easteru« daje bogat rock zvuk i tekstualna vrijednost. Patti Smith jednostavno ne zaobilazi činjenicu da je kršćanstvo duboko usađeno u svijest zapadnog čovjeka uza sve surovosti, blagosti i tuđe u raznim životnim situacijama suvremenog čovjeka, koje Patti Smith dočara kako dramatičnim pjesmama, tako i prekrasnim melodijama.

Z. Sarić

Vijesti

Franzer u Beogradu

U holu »Politike« u Beogradu 10. srpnja je otvorena izložba naslovljena »Iz majstorske radionice Franzer«. Izložbu radova pohranjenih u galeriji ovog glasovitog Subotičanina otvorio je potpredsjednik Republičke vlade *Kasza Jozsef*, a izložena su djela *Blesića*, *Franzera* mlađeg, *Hangye*, *Edite* i *Emila Kadirića*, *Konjovića*, *Lubarde*, *Ede Murtića*, *Petrika*, *Price*, *Stojkova* i *Szajkoa*. Izložba traje do 27. srpnja.

Folklorci u Baji i Gari

Bunjevački kulturni centar iz Subotice gostovao je od 11. do 13. srpnja u susjednoj Mađarskoj gdje se predstavio tradicionalnom narodnom igrom i plesom. Najprije su u Gari održali cjelovečernji koncert a potom u Baji učestvovali na Međunarodnom festivalu folklor.

Koncert mandolinskog orkestra iz Izraela

U Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće 17. srpnja je nastupio Mandolinski orkestar Konzervatorija iz izraelskoga grada Bersheva. Domaćin izraelskih tamburaša koji su po prvi puta nastupili u Subotici, bio je Subotički tamburaški orkestar. Ravnatelj je bio *Lev Khaimovich*.

Veterani folklor na Paliću

U organizaciji Udruge veterana folklor »Spomenar« na Ljetnoj pozornici na Paliću održana je 12. srpnja Smotra veterana folklor koja je okupila veterane folklor iz 11 udruga s 500 učesnika iz Vojvodine i cijele Srbije.

Snima se prva srpsko-hrvatska koprodukcija

Na upravo završenom konkursu Republičkog ministarstva kulture i medija film »Točka bez povratka«, prva hrvatsko-srpska koprodukcija nakon raspada ex-Jugoslavije, čiji su scenaristi *Boris Rašeta*, *Dorđe Milosavljević* i *Igor Galo*, jedan je od devet filmova koji će biti sufinancirani. Film će režirati poznati hrvatski glumac *Igor Galo* (»Imam dvije mame i dva tate«, »Most«, »Zlatne godine«), a scenarist *Boris Rašeta* je novinar splitskoga »Feral Tribunea«. Beogradska producerska kuća »Tangram« ulazi u prvu koprodukciju s Hrvatskom nakon nesretnih 90-ih, i to sa »Historija filmom« iz Pule. Tema

filma: autobus iz Zagreba pun putnika kreće za Beograd, godina je 1990. Kamion iz Srbije kreće za Zagreb, ali se sudaraju na pol puta. Sudar će prouzročiti vozač nepoznatog luksuznog automobila. U toku su razgovori s potencijalnim nosiocima glavnih uloga: *Milenom Dravić* (na slici), *Radom Šerbedžijom* i *Mustafom Nadarevićem*.

Titove »Kupačice« u Muzeju povijesti

Početkom ovoga tjedna otvorena je u beogradskom Muzeju povijesti Jugoslavije izložba naslovljena »Kupačice«. Radi se o skulpturama iz zbirke pokojnog Josipa Broza Tita na temu ženskoga akta izrađenih u mramoru. Aktove su isklesali: *Antun Augustinčić*, *Vladimir Herljević*, *Boris Kalin*, *Vjekoslav Rukljača* i *Savo Sandić*.

Jasna Babić i Ante Tomić najprodavaniji

Najprodavaniji naslovi u hrvatskim knjižarama su u domeni beletristike novi roman *Ante Tomića* »Ništa nas ne smije iznenaditi« (u nakladi »Frakture«, 2003.), te, kada je o publicistici riječ, knjiga *Jasne Babić* »Zagrebačka mafija«. Veoma su tražene i knjiga pokojnog američkog spisatelja *Raymonda Carvera* »O čemu govorimo kada govorimo o ljubavi« i novi roman *Miljenka Jergovića* »Dvori od oraha«, te, u domeni beletristike »Hrvatska povijest« *Ive Goldsteina*.

Istarska enciklopedija za dvije godine

Sljedeće godine radit će se na donošenju projekta Istarske enciklopedije, koja bi se trebala tiskati u tri tisuće primjeraka na po tisuću stranica, a obraditi tri tisuće pojmova u sto tisuća re-daka. Sredstva je priskrbila Istarska županija - pola milijuna kuna.

Deseti Raosovi dani

Dana 8. srpnja su u rodnom mjestu spisatelja Medovu Dolcu počeli, a prekjučer okončani 10. Raosovi dani, u povodu 80. obljetnice rođenja hrvatskog književnika Ivana Raosa.

Dubrovačke ljetne igre, 54. put

Vrijeme kad grad pripada umjetnicima

»Dubrovčani ne poznaju nikakav ključ, nego ključ od srca koji se večeras predaje umjetnicima«, rekla je otvarajući igre *Dubravka Šuica*, gradonačelnica Dubrovnika.

U četvrtak navečer su svečano ispred Crkve sv. Vlaha otvorene 54. Dubrovačke ljetne igre, najstarija hrvatska kulturna ljetna manifestacija. Svečanost otvorenja je protekla u scenskom prikazu redatelja *Ozrena Prohića*, u čijem su središtu bila dvojica najznamenitijih dubrovačkih pisaca – *Marin Držić* i *Ivan Gundulić*. Otvarajući Igre dubrovačka gradonačelnica *Dubravka Šuica* pozdravila je ugledne goste – hrvatskog predsjednika *Stjepana Mesića*, ministra kulture *Antuna Vujića* i druge državne dužnosnike te uzvanike, istaknuvši da su Dubrovčani ponosni na slavnu povijest grada, na njegovu znamenitu spomeničku i kulturnu baštinu.

Dubrovnik sa svojim znamenitostima pripada vitalnom dijelu europske civilizacije i upravo je kultura prethodnica Hrvatske u Europsku uniju, ocijenila je dubrovačka gradonačelnica. Podsjetivši na slobodu, koju je Dubrovnik uživao kroz svoju dugu povijest, očuvavši kulturni i duhovni identitet, ona je napomenula da u najnovije vrijeme očuvanju toga identiteta moramo zauvijek biti zahvalni palim hrvatskim braniteljima, te da treba nastojati očuvati bogatstvo toga grada, i njegovu baštinu koja nas vodi u budućnost. Na kraju, gradonačelnica je

umjetnicima »predala grad« – njegove ulice, trgove, i terase, rekavši da »Dubrovčani ne poznaju nikakav ključ, nego ključ od srca koji se večeras predaje umjetnicima«. Podizanjem zastave slobode – *Libertas* na Orlandov stup označen je početak Igara.

U scenskom prikazu na otvorenju Igara sudjelovali su Dubrovački simfonijski orkestar, Dubrovački komorni zbor, Festivalski dramski ansambl i ansambl *Lindo*. Glazbenim dijelom tog prikaza ravnao je *Tomislav Pačini*. U glavnim ulogama nastupili su *Predrag Vušović*,

Maro Martinović, *Galiano Pahor*, *Pero Kvrgić*, *Goran Grgić*, *Igor Hajdarhodžić*, *Miše Martinović*, *Tonko Lonza*, *Boris Buzančić*, *Alma Prica*, *Milka Pođrug Kokotović* i drugi.

Tijekom održavanja 54. Dubrovačkih ljetnih igara bit će izvedeno sedamdesetak scenskih programa, dramskih i glazbenih, brojne likovne manifestacije, a u cijelom programu sudjelovat će oko tisuću umjetnika iz zemlje i inozemstva. Nakon svečanosti otvorenja, početak Dubrovačkih ljetnih igara nastavljen je velikim vatrometom.

NEIMARI KULTURNE BAŠTINE Ive Prčić (1894.-1961.)

Ive Prčić bio je zaslužni i ugledni hrvatski kulturni radnik najpoznatiji po svom sakupljanju bunjevačkih narodnih pjesama. Poznata je njegova knjiga »Bunjevačke narodne pisme« (Subotica, 1939.), u kojoj su najljepše epske pjesme (povjestice), nazivane i »groktalice« zbog načina na koji se pjevaju (objavljeno je 80 pjesama). Godine 1971. u nakladi subotičkog »Osvita« objavljena mu je posthumno treća knjiga bunjevačkih narodnih pisama u kojoj se nalaze bećarci, šaranci i šaljandani. Zapisivao je i žalobne kraljične pjesme, koje su tradicionalno nastajale kao izraz narodne žalosti za sinovima, koji su nastradali u ratnim strahotama u kojima su Bunjevci bili graničari, ili u vohoru Prvog (i djelomice Drugog) svjetskog rata (»Bolan vojnik«, »Ispraćaj vojnika«). Bio je odbornik u prvoj upravi Hrvatske kulturne zajednice, osnovane 8. ožujka 1936. godine, a koju su sačinjavali župnik *Blaško Rajić*, odvjetnik *Mihovil Katanec*, dr. *Ladislav B. Vlašić*, *Ivan Kujundžić*, te, naravno, pokojni Ive Prčić.

OBLJETNICA

Znanstvenik, jazzer i književnik

Nikola Tesla

Nesumnjivo najveći znanstvenik s ovih prostora, kojega jednako svojataju i Hrvati i Srbi, *Nikola Tesla* rođen je 12. srpnja 1856. godine u ličkom selu Smiljanu u Hrvatskoj. Bio je četvrto dijete Đuke i Milutina Tesle vrlo slabašan po rođenju, te su roditelji bili uvjereni da će brzo umrijeti, što se, ipak, na naknadnu svjetsku radost, nije dogodilo. Kako je sam kasnije svjedočio, djetinjstvo je proveo usamljenički i već mu tada na um padaju mnoge izumiteljske ideje. Indukcijski električni motori koji pokreću kućne aparate u našim stanovima i mašine u tvornicama, Teslin su izum, a ugodnost svjetlosti i toplote, koja nam putem struje stiže iz udaljenih hidro i električnih centrala, koristimo zahvaljujući njegovim pronalascima starijim od jednog stoljeća.

John Coltrane

Na današnji dan 1967. godine preminuo je najveći sopran i tenor saksofonist suvremenog jazz-a, nenadmašni *John Coltrane*. Coltrane je rođen 1926. godine u američkoj državi Sjeverna Karolina, i tijekom 50-ih i prve polovice 60-ih minulog vijeka bio je najinventivniji predstavnik jazz-avangarde koju su predvodili pokojni *Theolonius Monk*, *Miles Davis*, *Ornette Coleman*, *Sun Ra*, *Albert Ayler*, *Cecil Taylor*; i, dakako – Coltrane. Njegove duge improvizacije bazirane na budističkim mantraama isijavale su iznimno senzibilnu i duhom bremenitu ličnost. Nakon što se izliječio od dugogodišnje heroinske ovisnosti, preminuo je od ciroze jetre u 41. godini. »Nikada nisam upoznao nekoga tko je bio toliko blizu svecu«, izjavio je za njega dugogodišnji suradnik, bubnjar *Elvin Jones*.

Ivan Raos

Na današnji dan 1987. godine preminuo je hrvatski književnik Ivan Raos. Rođen 6. srpnja 1921. Raos je bio jedan od najplodnijih hrvatskih spisatelja druge polovice 20. stoljeća, prema kojemu je oficijalna književna kritika iz ideološko– (dnevno) političkih razloga često bila krajnje nepravедna. Nakon 1971. godine, kada je objavio sjajni roman »Prosjači i sinovi«, Raos je etiketiran kao nacionalist i u javnom prostoru postao potpuno marginaliziran. Bio je uvijek »izvan struja«, autohton u svakom pogledu, a posebice u odnosu na dominantne tijekove hrvatske književnosti 60-ih i 70-ih, što je doprinjelo i nerazumljivom negativnom otklonu (u) književne kritike. »Uvijek sam govorio kako se čovjek bolje snalazi u gramu svijetla no u tonama mraka«-govorio je pokojni Raos.

R. G. T.

"Lira naiiva
2003"

Miriši zemlja usrid kiše
što topi crnicu nježno drago,
prolista ona bujna i rodna
Bunjevca Bačkog glavno blago.

Ratarske ruke marljivo rade
i siju nabrekle zemljine grudi,
to sitno sime puno života
majčinju ljubav u njojzi budi.

Mirišu polja Bačke ravne
i u svom krilu život njiše,
nahrane mnoga gladna usta
Bunjevac ratar tu sritno diše.

Cecilija Miler je rođena 1944. godine u Somboru. Bavi se slikarstvom. Osnivač je likovne kolonije »Kolorit«. Poeziju je počela pisati još u osnovnoj školi, a onda je nakon duljeg prekida ponovno propjevala 1996. godine na poticaj časne sestre *Julije Crnković*. Piše i prozu. Pjesme su joj objavljene u »Subotičkoj Danici«, katoličkom mjesečniku »Zvonik«, u »Miroljubu« - listu HKUD-a »Vladimir Nazor« u Somboru.

Danas

Novine s m(j)erom

XVIII. Kolonija slamarki u Tavankutu

Krhka ljepota u slami

Promovirana knjiga o umjetnosti slamarstva

U Domu kulture u Tavankutu 11. srpnja promovirana je knjiga »Krhka ljepota trajna vrijednost« u okviru XVIII. Kolonije slamarki. Ova knjiga je pokušaj sagledavanja umjetnosti slamarki i ujedno afirmiranja originalne, izvorne naivne umjetnosti u tehnici slame, jer ova jedinstvena umjetnost još nema svoje pravo mjesto u našoj povijesti umjetnosti. Knjigu su u sadejstvu štampali Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo »Matija Gubec« iz Tavankuta i Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović« iz Subotice. Jozefina Skenderović je ispred XVIII. saziva slamarki pozdravila renomirane slamarke i pletilje, te učesnike promocije: etnologa Luciju Franić Novak iz Zagreba, mr. Andriju Kopilovića dugogodišnjeg pratioca rada kolonije, književnika i publicistu Lazara Merkovića – recenzenta ove knjige, kao i povjesničare umjetnosti Olgu Šram i Olgu Kovačev Ninkov, zahvalivši se na kraju obitelji Čelaković na tehničkom uređenju knjige.

Govoreći o knjizi »Krhka ljepota trajna vrijednost«, Lazar Merković je rekao da temeljnu vrijednost knjige čine tekstovi renomiranih autora. U svom osvrtu na objavljene tekstove, L. Merković je rekao kako mr. Andrija Kopilović pišući o umjetnicama tehnike slame poentira da bez duhovnosti nema umjetnosti, zapažajući da pučke umjetnosti nastaju iz potrebe za dijalogom s prirodom i iz potrebe dijaloga stvaranja, a da tekst Tomislava Žigmanova ističe svu dramatiku stvaranja, dok rad povjesničara umjetnosti Bele Durancija o kreativnosti slamarki pruža uvid u kronologiju izložbi ove narodne umjetnosti uz konstataciju tri nezaobilazne faze u nastajanju slamarke naive: stvaralački nagon gušćarica (agrar na prošlost, život na salašu, samovanje uz

guske na strnjici i bavljenje oblikovanjem slame), znanstvo u službi folklor (dužanica s perlicama, vincima i krunama kao rekvizitima rituala), te kreativna oslobođenost umjetnika naive (samosvojno komuniciranje s predmetnom stvarnošću). U svom daljem osvrtu na tekstove koje sadrži knjiga o izradi slika od slame, L. Merković je rekao u povodu objavljenih radova višeg kustosa Gradskog muzeja

Subotica Olge Kovačev Ninkov i povjesničarke umjetnosti Olge Šram da je neophodno stručno izučavanje, obrada i prikaz rada slamarki kao stvaralaca likovnih djela naivne umjetnosti, zaključujući na kraju svog osvrta da je knjiga posvećena slikaru Stipanu Šabiću (1928.-2003.), koji je podržavao i promovirao rad slamarki počevši od davne 1962. godine u okviru KUD-a »Matija Gubec« u Tavankutu, tako da knjiga završava s intervjuom likovnog umjetnika Stipana Šabića, neumornog kulturnog pregaoca i pedagoškog djelatnika.

U nastavku programa Olga Šram je rekla da bi slamarke trebali doživljavati i proučavati kao predstavnice lokalne slamarke škole, kao što promatramo slikarske škole naive u Kovačici, Uzdinu ili kiparsku u Ernestinovu. Govoreći da škole naive poniču u jednom narodu kao produkt kulturnog nasljeđa, običaja i narodnog stvaralaštva, Olga Šram je istakla da slamarke imaju sve te pretpostavke da nose naziv škole, jer je njihovo stvaralaštvo pored toga i odraz stanja duha, te moralnih, društvenih i povijesnih osobitosti svog naroda, dok je mr. Andrija Kopilović potom naznačio da je ova knjiga poticaj za dalji istraživački rad o umjetnosti slamarki, te da će institut »Ivan Antunović« doprinositi daljem istraživanju i realizaciji monografije o umjetnosti u tehnici slame. Olga Kovačev Ninkov je u svom kratkom osvrtu na ličnu stručnu doživljaj slika od slame iznijela konstataciju da je nužna potreba sagledavanja tehnike slamarstva i iz aspekta etnologije, jer je sam proces rada stvaranja slika proistekao iz tradicionalne vještine oblikovanja slame i zbog toga ona smatra da nepoznavanje osnovnog, tradicionalnog »jezika« vještine onemogućava pravilno i potpuno ocjenjivanje, što će zahtijevati dugotrajan rad do realizacije etnološke studije. Etnolog Lucia Franić Novak ukazala je da danas u svijetu živi etno trend koji je moderan i da su slike od slame jedinstvena umjetnost bunjevačkih Hrvatica s kojom se može ići direktno u svijet čime bi se promoviralo narodno stvaralaštvo koje je dio tradicije bazirano na žetvenim svečanostima.

Zvonko Sarić

Lucia Franić Novak, Olga Kovačev Ninkov i Olga Šram

Recenzent knjige Lazar Merković

Slamarke na promociji

Poetski kutak: Petar Hektorović, renesansni pjesnik i humanista

Tolstoj s Hvara

Petar Hektorović (1487.-1572.) suvremenik je Hanibala Lucića. Književni historičari u prošlosti su obavezno, upoređujući ih, isticali različiti odnos dvojice pjesnika prema puku – plebsu. Lucić je apostrofirao kao aristokrata koji ima negativan (nipodaštavajući) odnos prema puku. Za njega to je »mnoštvo koje dil razbora ne ima«, a kod Hektorovića je redovito istican njegov demokratski i pun razumijevanja stav prema najnižima na hijerarhijskoj ljestvici klasnog društva. U prošlosti klasni stav pisca bio je često pod lupom ideološki opredijeljenih kritičara i tema za raspravu.

O životu Hektorovića ne znamo mnogo podataka, ali su vjerodostojni. Ostavljao ih je sam pisac u svom djelu u pjesničkim poslanicama – pomoću kojih je komunicirao sa svojim suvremenicima i književnim poslenicima. Humanističku naobrazbu stiče na Hvaru i u Splitu. Znalac je latinskog jezika, klasične književnosti i skolastičke filozofije. Obrazovanje mu je široko. Teoretski se bavi stihom, arhitekturom – o tome svjedoče brojni nacrti za njegov dvorac – utvrdu Tvrđalj. Muzički je obrazovan. Iza sebe ostavio je izvorne melografske zapise za narodne pjesme koje je zabilježio.

U svom relativno dugom životu proživio je bunu pučana na Hvaru i nekoliko napada Turaka na otok. Bježeći pred Turcima u Italiju, njegova odisejada na uznemirenom moru trajala je osamnaest dana. U brizi za svoju sudbinu i sudbinu podređenih mu pučana izgradio je dvorac – utvrdu Tvrđalj koji nije bio okružen samo »gizdavam perivojem«, već je bio osposobljen za boravište i život većeg broja ljudi. Unutar zidina je i »tvrđi most i ribnjak«. Upravo u Tvrđlju našle su spas od Turaka mnoge pučanske obitelji. Iako su vremenski mnogo udaljeni, između vlastelina s Hvara u XVI. vijeku i spahije iz Jasne Poljane u XX. vijeku postoji mnogo dodirnih točaka u ideologiji. Svaki se za dobro i istinu borio na svoj način, u okviru svoga vremena. Hektorović za goli život svojih podređenih, a grof Tolstoj za oslobođanje, obrazovanje i status čovjeka za ruskog »mužika«. Kršćanska smirenost, moralizatorski stav prema životu, uzdizanje ljudskih vrlina glavni su postulat i hvarskog gospara i ruskog gospoda-

ra misli XX. vijeka.

Književni opus pjesnika Hektorovića nije velik. Ljubavna poezija iz mladenačkih dana nije sačuvana, osim jednog prepjeva Ovidijeva spjeva »Od lika ljubenoga«.

Tvorac je nekoliko pjesničkih poslanica – Nikoli Nalješkoviću, Jerolimu Bartučeviću, Mavru Vetranoviću i Graciozi Lovrinčeviću. Sačuvano je nekoliko spisa na latinskom i talijanskom jeziku. Glavno pjesničko djelo Hektorovića, koje je ostalo trajno utkano u našu književnu baštinu, je njegov spjev »Ribanje i ribarsko prigovaranje« objavljeno u Mlecima 1568. g. Po svom obliku to je poslanica upućena književniku Jerolimu Bartučeviću. Ova ribarska idila od današnjih književnih vrsta najbliža je putopisu. Pjesnik opisuje svoje trodnevno putovanje po moru u društvu dvojice pučana, ribara – Paskoja Debelje i Nikole Zeta. Faktografskom točnošću opisuje put, uvale, mjesta gdje su pristajali, uz zadržavanje na Braču i Šolti. Izvanrednim smislom za stvarnost slika ljude i krajeve. Realizam i sposobnost zapažanja malih, jednostavnih stvari, jedna su od vrijednosti ovog spjeva.

U djelu u punoj mjeri dolazi do izražaja pjesnikov stav prema pučanima. Ribare – pratiocem cijeni i poštuje. Odaje priznanje njihovom umu, dosjetljivosti i razboritosti. Oni su odani i privrženi svom gospo-

daru i žele ga zabaviti zanimljivim pričama, šalama i pjevanjem. Tradicija narodne poezije na Hvaru bila je živa. U »Ribanju i ribarskom prigovaranju« zapisane su prvi puta u našoj književnosti epске narodne pjesme u cjelini. Autor ih je zapisao od svojih suputnika ribara. To su bugarštice (elegične pjesme dugog stiha) »Marko Kraljević i brat mu Andrijaš« i »O Radosavu Siverincu i Vladku uđinskom vojvodi«. Narodna poezija imala je, na sreću, uticaj i na stvaranje Hektorovića. Njena neposrednost i jednostavnost učinila je njegov pjesnički izraz snažnijim. Skladni, melodiozni osmerci i peterci na čakavštini s jakim utjecajem štokavštine izmjenjuju se u pjesmi »počasnici« upućenoj gospodaru, koju naizmjenično pjevaju Paskoj i Nikola:

PASKOJ

Naš gospodin poljem jizdi,
Jizda da mu je,
NIKOLA

Na glavi mu svilan klobuk,
Sinca da mu je,
U ruci mu zlatne knjige,
Družba da mu je,
Prid njim sluga pisan poje,
Na čast da mu je.

PASKOJ

Majka mu je lipo ime dila
Svitla sunca gledajući,
Ljuba mu je zlatom venčac vila
Uz konjika potičući.

NIKOLA

Lipo ti je, brajo, pogledati
Lipa skoka junačkoga
Gdino mi junak poskakuje
Od kamenka do kamenka,
Bila lišca pokazuje
Iza ščitka perenoga (opet).

U zemlji u kojoj se poezija tek počinje odvajati od pismenosti, ne možemo ni očekivati pojavu u potpunosti samobitnog i originalnog pjesnika. I Hektorovićevi stihovi imaju konvencionalni oblik, vezan uz kanone i određeni sistem poetskog oblikovanja. No, i preko tog ruha on je progovorio kao čovjek istinski zabrinut, istinski odgovoran i kao pjesnik. Stoljeća mu u tome ne čine prepreku.

Katarina Vasiljčuk

Kulturno ljeto i djeca hrvatskih iseljenika

Učenje o kazalištu

Za očekivati je da će ovo kazališno nadahnuće stvarano u kolijevci hrvatske duhovne kulture zaživjeti i u sredinama kamo se polaznici vraćaju – od Austrije do Australije, od Italije, Mađarske do Federacije BiH te Srbije i Crne Gore.

Piše: Vesna Kukavica

Naših kazalištaraca i dramskih pisaca u iseljeništvu ima diljem svijeta od Amerike, Europe, do Australije, a predstave iz vode uz materinski jezik na brojnim idiomima hrvatskog jezika i zavičajnim govorima kao i na jeziku domicilnih zemalja.

Stručni seminar »Stvaranje kazališta« od osobite je koristi voditeljima iseljeničkih kazališnih grupa koje djeluju u bilingvalnom jezičnom okružju i bikulturnim sredinama svijeta, tim je riječima sudionica seminara *Blaženka Perković* iz Graza ocijenila projekt Hrvatske matice iseljenika koji je održan na otočiću Galovcu (zvanom Školjić) kraj Zadra, od 19. lipnja do 1. srpnja 2003. godine. Na Seminaru se radilo u dvije grupe: u naprednoj grupi pod nazivom *Rad redatelja s glumcem* i početnoj grupi pod nazivom *Upoznavanje temeljnih kazališnih zakonitosti*. Voditeljica naprednog dijela seminara redateljica *Nina Kleflin* svoje bogato kazališno umijeće i obrazovanje vrlo vješto, s osjećajem za duhovnost i uvjerljivost, prenosi polaznicima kroz teorijska predavanja i praktične vježbe četvrtu godinu za redom. U početnoj grupi s redateljicom Kleflin u radu seminara sudjelovao je književnik i dramaturg *Miro Gavran*.

Otok Školjić

TEČAJ IZ MATERINSKOG JEZIKA: »Meni je osobno, a kako čujem i drugim kolegama iz napredne grupe, ovaj seminar pomogao u nadgradnji kroatističkih studija u području scenske umjetnosti, kako bih bila bolji voditelj kazališne grupe, kaže *Blaženka Perković*. Utemeljila sam u Gra-

zu kazališnu grupu *Histerioni* pri Hrvatskoj katoličkoj misiji, koja je pred publiku s predstavom izišla proljetos, potičući među tamošnjom hrvatskom mladeži razvitak književnog jezika, budući da u roditeljskom domu obično koriste dijalektalni izraz, svoj materinski jezik. U Grazu i okolici, inače, živi oko četiri tisuće Hrvata i građana hrvatskoga podrijetla većinom iz Bosanske Posavine, dok u cijeloj austrijskoj pokrajini Štajerskoj živi oko šest tisuća Hrvata, uglavnom mladih migranata. U Leibnizu je zbog brojnosti naših doseljenika organizirana Hrvatska izvandomovinska nastava angažmanom Ministarstva prosvjete i športa RH, pa kazališni rad pri Hrvatskoj katoličkoj misiji može i te kako pomoći razvijanju kulture govora na književnom jeziku, kako među Hrvatima u Austriji tako i među Gradišćanskim Hrvatima, čija je kazališna tradicija na gradišćansko-hrvatskom jeziku vrlo vrijedna osobito u posljednjih pedesetak godina.«

Kazališna grupa iz Graza, zahvaljujući djelovanju seminara »Stvaranje kazališta« nastojat će uspostaviti kulturnu razmjenu između mladih austrijskih hrvatskih migra-

Ideali devetnaestogodišnjeg Branimira

Devetnaestogodišnji student *Branimir Parađ* iz Perth-a od 11. godine član je Kazališne grupe »Ivan Gundulić« iz Perth-a. Završio je završio srednju glumačku školu i upisao Europske studije na University of Western Australija. Kazalište mu je hobi, a međunarodni odnosi profesionalni interes. Uz engleski i hrvatski jezik, uči njemački i kineski. U fokusu Branimirove studijske pozornosti nalaze se međunarodni odnosi i izgradnja pravednijeg globalnog društva. Nakon prve godine Europskih studija lucidni australsko-hrvatski student Parađ odlučio je provesti godinu dana u Europi, isprva u domovini, a na jesen će studij nastaviti u Njemačkoj. Čovjek osjeti ponos slušajući mladića, čiji

su ga roditelji povelj kao četverogodišnje dijete u Australiju s još četvero braće i sestara iz Slavonske Požege, kad kaže: »Ja volim Australiju, ja volim Hrvatsku; ja volim pravednost i demokratičnost australskog društva, koja tek treba zaživjeti u zemlji mojih roditelja. Volim Hrvatsku i nadam se da će se hrvatsko društvo znatno brže razvijati u smjeru demokratskih razvijenih društava. Seminar na Školjiću mi je osobito pomogao u sigurnijem dijalogu na hrvatskom jeziku. Istina, umjetnost će ostati tek moj hobi preko kojeg ću njegovati hrvatsku riječ u Australiji. U svojoj profesionalnoj karijeri, ako Bog da, postat ću stručnjak u području međunarodnih odnosa.«

nata i hrvatske autohtone manjine u Gradišću. Većina polaznika iz šest zemalja svijeta ostvarila je zamjetan rezultat zahvaljujući predanom radu redateljice Kleflin i dramskog pisca Gavrana na pedagoškim i motivacijskim zadacima redateljice.

NADAHNUĆE IZ MATICE:

Polaznici su bili Tomislav Kutle, Branimir Parad i Marko Barić (Australija), Marija Šeremešić, Arsen Ćosić, Ljubica Suturović, Snježana Nađ, Marija Jakšić (Srbija i Crna Gora), Nikica Jurčević, Iljo Benković, Miro Bulajić, Franjo Kovačević (Federacija BiH), Ana Cvijanov Valihora (Mađarska), Karla Radić (Italija), Blaženka Perković (Austrija) i drugi. Polaznici su predano učili i sudjelovali u stvaralačkom kazališnom procesu, u tišini i ljepoti franjevačkog samostana Sv. Pavla, kojeg stoljećima drže franjevci trećeredci glagoljaši. Za očekivati je da će ovo kazališno nadahnuće stvarano u kolijevci hrvatske duhovne kulture zaživjeti i u sredinama kamom se polaznici vraćaju od Austrije do Australije, od Italije, Mađarske do Federacije Bosne i Hercegovine te Srbije i Crne Gore.

Naših kazalištaraca i dramskih pisaca u iseljeništvu ima diljem svijeta od Amerike, Europe, do Australije, a predstave izvode uz materinski jezik na brojnim idiomima hrvatskog jezika i zavičajnim govorima kao i na jeziku domicilnih zemalja. Velik broj grupa s tradicijom dužom od pola stoljeća djeluje u europskim zemljama u kojima žive hrvatske autohtone manjine. Najuspješnije među njima su gradišćanske hrvatske kazališne grupe još od doba Ignaca Horvata, a ništa ne zaostaju ni kazališne skupine iz Vojvodine koje su zapažene rezultate postizale još u vremenu Matije Poljakića. Na suprotnoj strani planete, više od dva desetljeća u australskom Perthu djeluje Kazališna grupa »Ivan Gundulić« čijem repertoaru i broju izvedbi mogu zavidjeti i domaća kazališta.

Voditeljica projekta »Stvaranje kazališta« Nives Antoljak najuspješnije sudionice seminara, koji naprave kvalitetne predstave tijekom godine, pozove na *Dane hrvatskog pučkog teatra* kojeg u Hercegovcu

Nakon završene predstave

organizira u suradnji s Matičinim Odjelom za manjine te s hercegovskim kulturnim djelatnicima, stvarajući na taj način vrlo živu kulturnu razmjenu među kazalištarima iz domovine i iseljeništvu. Naime, priređujući Matičina scenska gostovanja za iseljeništvu na svim kontinentima, Nives Antoljak je uočila potrebu naših ljudi za praktičnim seminarom u području scenske umjetnosti. U suradnji s redateljicom, bogatog kazališnog iskustva koja je uspješno režirala u različitim kulturama, te s književnikom i dramaturgom Mirom Gavrantom osmislila je projekt »Stvaranje kazališta«. Scenska umjetnost, kao sinteza svih vrsta umjetnosti, djeluje na razvijanje senzibiliteta čovjeka i njegova emotivnog usmjerenja, na spoznaju ljepote i pravih vrijednosti u životu i umjetnosti, konstatira

Dodjela diploma

raju voditelji i predavači seminara Kleflin i Gavrana.

JADRANSKA INSPIRACIJA:

»Njihovo iskustvo rada u različitim kulturama, kaže ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Boris Maruna, zalog je interesa polaznika za ovaj Matičin projekt. Svakodnevno se radilo od 10 do 13 sati, a popodne od 18 do 20,30. Matičino ljeto, uz upoznavanje reprezentativnih uzoraka nacionalne kulture, sastoji se dakako i od uživanja u prirodnim ljepotama Jadranskoga mora, kupanja, nezaboravnih prijateljstava koja se sklapaju u predavaonicama, ali i pod zvjezdanom nebom zadraskoga akvatorija, te dirljivih susreta s fra Rokom za vrijeme nadahnutih euharistijskih slavlja u crkvi na Školjčiću, te ugodnih razgovora s gvardijanom samostana fra Božom Sučićem.

U lijepom sjećanju polaznika Matičina seminara »Stvaranje kazališta« je zasigurno i Izvorna folklorna grupa »Tkanica Preko« iz Preka na otoku Ugljanu, koja djeluje više od 30 godina i okuplja dvadesetak članova. Jedna od voditeljica grupe, s iskustvom pečalbarke, znakovita imena Mercedes Ceda Barić objavila je nedavno zbirku lirskih zapisa o životu svoga kraja iz koje ga se oduvijek odlazilo raditi u svijet i vraćalo se starome kraju.

Napredna grupa radila je na tekstu Mate Matišića »Bljesak zlatnog zuba« koji oslikava smijeh, znoj i suze pečalbarskih krajeva Dalmatinske zagore, a početna grupa je obrađivala i postavljala za završnu priredbu ulomke iz dramskih komada Mire Gavrana. Organizatori, naime, običavaju kao i na drugim Matičinim seminarima i školama prirediti završnu priredbu za publiku, što građani s oduševljenjem prihvataju. Nakon uspješne izvedbe predstave, odnosno javnih satova, Potvrde o pohađanju seminara »Stvaranje kazališta« polaznicima je uručio zamjenik ravnatelja Hrvatske matice iseljenika Nikola Jelinčić, zahvalivši se tom prigodom entuzijastima iz šest zemalja koji u iseljeništvu na različite načine potiču očuvanje i razvitak hrvatskog kulturnog identiteta.

Filmski žanrovi

Komedija kao antidepresiv

Piše: Robert G. Tilly

Komedija je jedan od najviše ra-
bljenih i najpopularnijih filmskih
žanrova, stoga ću se ja samo za-
držati na jednom subjektivističkom kroki-
pristupu, meni osobno najdražih filmova
spomenutog, mnogo eksponiranog žanra.
Iz perioda neraspoloženosti i depresije
uvijek su me izvlačili filmovi braće Marx,
cjelovečernji igrani filmove skupine »Le-
teći cirkus Monty Pythona«, te moj osob-
ni favorit, kako u domeni hrvatske, tako i,
uopće ex-jugoslavenske kinematografije,
briljantni »Tko pjeva zlo ne misli«. Idemo
redom.

MARKSIZAM ZA POČETNIKE:
Četvorica braće Marx (Groucho, Chico,
Gummo i Harpo) postali su prava senzaci-
ja Broadwaya, predstavom »I'll Say She Is
(1924. godine), ali je malo znano da su
oni u show bussinesu još dva desetljeća
prije toga. Potiču iz (malo je reći) veoma
glazbom i teatrom inficirane porodice nje-
mačkih Židova. Djed Levy je popravljao
kišobrane a u slobodno se vrijeme bavio
trbuhozborstvom, dok je baba Fanny svi-
rala harfu. Braća Marx uveli su pravu re-
voluciju u američku filmsku komediju
anarhističkim pristupom u kome su stvari
postavljali po sistemu: »što više, šarenije,

luđe i urnebesnije«. Nakon
početnih uspjeha, fanta-
stični kvartet napušta
Gummo i zamjenjuje
ga najmlađi brat Zep-
po, da bi se nedugo
potom i on osamo-
stalo, te su svjet-
sku slavu poku-
pila, ipak, samo
trojica-Chico
(Leonard Marx,
1886. - 1961.) koji je
najčešće glumio Talijana koji
je mumljao engleski i svirao glasovir,
Harpo (Adolph Arthur Marx, 1888. -
1964.), koji nikad nije progovorio na fil-
mu, jurio prsate plavuše, stvarao totalnu
pometnju gdje god bi se našao i nenad-
mašno muzicirao na harfi, te nepreva-
zidjeni, genijalni i najupečatljiviji-Grouc-
ho (Julius Henry Marx, 1890. -1977.) sa
svojim tamnim i masnim (ucrtanim,
inače) brkovima i obrvama, luđačkim ho-
dom u pognutom stavu, koji je najčešće
igrao umišljene i mudre brbljavce često na
drugoj strani zakona.

Van velikog platna, braća su se ponašala
isto kao na filmu-imali su tendenciju da
rasture sve čega bi se dohvatili i gdje bi
stigli. Najuspjelije su filmove snimili za
tvrtku MGM: »Noć u Operi« (1935.) i
»Dan na trkama« (1937.), a rock-skupina
»Queen« inspirirana ovim filmovima jed-
nako je nasloвила svoja dva najuspjelija al-
buma. Njihov posljednji koliko-toliko us-
pješni film bio je »Love Happy«, (1949.)
a nakon njega svatko se posvetio solo-ka-
rijeri: Chico je oformio glazbenu grupu,
Harpo je na velikim turnejama muzicirao
i glumio te tako bio jedan od prvih ame-
ričkih glumaca koji su nastupili u neg-
dašnjem SSSR-u, a Groucho je svoju dru-
gu mladost započeo vođenjem radio i TV-
kviza »You Bet Your Life«.

Utjecaj rada braće Marx na svakodnev-
cu (ne samo prosječnoga Amerikanca) i
danas je ogroman. Oni su pokrenuli novi
val u filmskoj komediji, zanemarujući
smisao, po sistemu »logika-zbogom!«,

pokazujući da se može biti slobodan i
svoj i ujedno zaraditi pare. U danima
velike ekonomske krize podizali su
moral naciji, a neke od ključnih
sentenci iz filmova ove trojice
glumaca i glazbenika (Grouc-
ho je sjajno pjevao i svirao
gitaru i ukulele) i danas su
sastavni dio slanga američke
mladeži: »Ubio sam slona u
svojoj pidžami. Kako je do-
spio u moju pidžamu? To
nikada neću saznati.«

MONTY PYTHON SVJETONAZOR:

Kada su se na koncu prošlog stoljeća i mi-
lenija svodili računi o britanskom dopri-
nosu svjetskoj pop-kulturi 20. vijeka u ob-
zir za prvo mjesto došli su samo jedan
pop-band i jedna TV filmska ekipa: narav-
no, to su »The Beatles« i »Monty Python
Flying Circus«. Nakon što se družina ra-
zišla i svaki pojedinac okrenuo osobnim
projektima, oni i dandanas imaju gotovo
kultno poštovanje ne samo u rodnoj Brita-
niji već i u svijetu. Svi oni, pojedinačno,
imaju krajnje uspješne karijere – John
Cleese je jedan od najvećih živih britan-
skih komičara, Terry Jones je pisac i reda-
telj, Terry Gilliam je nakon svojih filmova
»Brazil«, »Kralj ribara«, »12 majmuna« i
»Paranoja u Las Vegasu« konačno postao
poznat i priznat i u najširim filmskim kru-
govima Hollywooda, Michael Palin putu-

je i snima dokumentarce, dok Eric Idle piše, glumi i povremeno nastupi da bi objavio neku novu pjesmu, skladbu. Prije par godina nastupio je na »Top Of The Pops« s novom verzijom »Always Look At The Bright Side Of Life«, iz filma »Život Brianov«. Upravo ta tvrdoglavost da se ne vraćaju na staro, da idu dalje, tako čudne osobine na početku novog stoljeća i milenija kada se živi na recikliranom papiru, recikliranoj glazbi i po diktatu postmodernih svjetonazora, ostaju kao dokaz dostojanstva Montipajtonovaca.

Od kada se na jugoslavenskoj televiziji davne 1972. godine stala prikazivati serija »Leteći cirkus Monty Pythona« pa sve do današnjih dana, stvari se nisu mnogo promijenile - humor i satira grupe su od samih početaka bili bliski ovdašnjem senzibilitetu za smiješno. Oni i danas djeluju jednako aktualno, ako ne i više, kao i tada, premda to u suštini nije neki posve originalan autorski izraz: njihov se cinizam i nemilosrdno žigosanje svih devijantnih pojava suvremenog (britanskog) društva oslanja (o) na razgradnju humora braće Marx, naročito Groucho verbalni nadrealizam, te na literarne varijante istog oličene u djelima Danila Harmsa, Borisa Viana, Ionescoa i Beketta. No, upakirati ovakav samosvojni »gemišt« u TV-serijal za široke narodne mase bilo je, ipak, kako bi oni sami to rekli: »Something completely different« (kako im se i zove prvi cjelovečernji igrani film). Umjetnici okupljeni u grupi oduvijek

su bili renesansno i raskošno obdareni intelektualci, koji su bili zainteresirani za sve i svašta-svi su se bavili pregrštima drugih aktivnosti, osim glume: objavljivali su knjige, izdavali ploče, a autori muzike su uglavnom bili muzički (naj)nadareni(ji) Eric Idle i Terry Jones, katkad i Palin, dok su tekstove pisali svi, kako je tko stigao.

Nakon serijala na red je došlo stvaranje filmova – snimili su tri cjelovečernja igrana filma, a sijaset njih kao duo, trio, kvartet-najsvježiji je projekt iz 1998. godine kada su Jones, Idle, Cleese i Palin realizirali filmsku verziju vjerojatno najglasovitijeg i najboljeg engleskog romana za djecu »Wind In The Willows«. Pajtonovci se nikada nisu previše obazirali na cenzuru: koliko god je BBC u to vrijeme konzervativan bio, odisao je nekom neponovljivom liberalnošću, tolerancijom. Pajtonovcima, uglavnom već prokušanim zabavljačima, bilo je dozvoljeno praktički sve-zafirkavali su koga su stigli, od monarhističke porodice do anglikanske crkve, od puritanaca do liberala, nitko nije ostao pošteđen njihovog samosvojnog, anarhističkog, sarkastičnog i nadrealnog humora. Apsolutno preporučam filmove: »Brianov život« (o kom sam подробно pisao u jednom od naših prvih brojeva), »Smisao života« (1983.), »Live at the Hollywood Bowl« (1982.), te možda ponajbolji - »U traganju za Svetim Graalom« (1974.)

HRVATSKI FAVORIT: Kada je o hrvatskoj kinematografiji riječ, dugogodišnji osobni favorit potpisnika ovog teksta svakako je jedna od najboljih komedija ikada snimljenih ne samo u Hrvatskoj, već na čitavom prostoru ex-Jugoslavije, briljantno celuloidno remek-djelo redatelja *Kreše Golika* »Tko pjeva zlo ne misli«, o malograđanskoj porodici u predvečerje Drugog svjetskog rata na periferiji Zagreba, sa maestralnim naturščikom *Franjom Majetićem*, koji je kasnije postao renomiranim profesionalnim glumcem, neizbježnim bardom hrvatskog glumišta *Reljom Bašićem* kao Fulirom, lokalnim bonvivanom globalističkih manira i svjetonazora, te ostarjelom djevojkom-usidjelicom u interpretaciji uvijek vrsne *Mie Oremović*.

Toliko. Ne posežite stoga za antidepresivima i raznim pilulama kada ste »down« – radije pogledajte u kinu ili na videu kakvu dobru komediju.

U sred ljeta

Komadić krpica za plažu

Ljetni mjeseci pružaju vam mogućnost za konačno opuštanje i prepuštanje suncu i ljetnim morskim čarolijama.

Ukoliko namjeravate na ljetovanje, a niste još kupili svu neophodnu opremu - kupaći kostim, krajnje je vrijeme da krenete u obilazak dućana i da tržite taj »naj-osetljiviji« ženski odevni predmet. Jer on treba i otkriti ali i sakriti. Na što ćete staviti akcenat zavisi od vas i stanja vašeg tijela.

Prvi kupaći kostim bio je ljudsko tijelo. Izgled druge kože prvi put dobija u Grčkoj oko 300. godine prije nove ere, a mozaici pronađeni nešto kasnije u vili Pijaca Armenija na Siciliji prikazuju ženu u nečemu što je gotovo indentično današnjem bikiniju. Ali to pada u zaborav raspadom Rimskog carstva, vođeni sportovi izlaze iz mode, a more počinje služiti samo za terapiju...

U XVIII. stoljeću u Europi počinje javno kupanje. U to vrijeme kupaći kostim bila je haljina za kupanje s metalnom konstrukcijom da se ne bi zalijepila za damine noge i njihovu siluetu izložila muškim pogledima.

Nešto kasnije, kupaća toaleta podrazumijevala je čak i čarape, bluzu i hlače, sve iz jednog dijela, a preko se nosila suknja do koljena i pojas oko struka da što bolje prikrije figuru. U to vrijeme moto je bio nešto drugačiji »sakri svoje tijelo«. Mnogim ženama XXI. stoljeća to se ne bi nikako svidjelo. Danas važi parola »pokaži svoje čari«.

Kada je čovjek shvatio besmislicu stida počelo je svlačenje. I tada žena oblači kupaći kostim koji prijanja uz tijelo. Za historijski važan datum uzima se 5. srpanj 1946., kada dizajner Luis Reard na reviji u Parizu predstavlja prvi bikini. Njegovo visočanstvo dobilo je ime po malim ostr-

vima na južnom Pacifiku: Bikini Atol...

Tijelo je pobjedilo i pokriva samo koliko je neophodno.

Pošto je ljepota pobjedila stid i odlučili ste se da ovoga ljeta otavite po strani stare kupaće kostime krećete u potragu za novim, koji će odgovarati ovom ljetu i koji će konačno pokazati svu ljepotu vašeg tijela. Na samom početku morate se naoružati strpljenjem, dobrom koncentracijom i dobrom dozom samokritike. Nije lako izabrati taj mali komadić krpica i pokazati se svijetu.

Probajte sve, ali se dobro pogledajte u ogledalo da možda ne biste nešto previše otkrili, a opet nešto drugo previše sakrili. Ako imate figuru kao pješčani sat – široka ramena, bujne grudi, uzak struk....probajte kostim čiji se gornji dio veže oko vrata. Ovaj detalj izdužuje bistu. Jed-

nodelni kostim može učiniti čuda s viškom oblina i dovesti figuru u idealne proporcije. Nabran dekolte na jednodjelnom kostimu čini da djelujete vitkije. Izbjegavajte kostim bez naramenica jer on skraćuje torzo.

Figuri bez istaknutog struka – dobro

Figuri bez istaknutog struka – dobro

stoji jednodjelni kostim s remenčićima ili prugom u boji koja ga zamjenjuje. Kostim sa širokim naramenicama sužava torzo. Dijagonalni i valoviti dezen izdužuje figuru i može imitirati grudi.

Ako kojim slučajem imate male grudi, probajte gornje dijelove s košaricama i

umjetnutim jastučićima. Široko potstavljene naramenice proširuju ramena. Izbjegavajte košarice trouglastog oblika jer one pritiskaju grudi uz tijelo.

No, problem velikih grudi rješavaju košarice sa žicama jer održavaju idealan oblik. Četvrtasti dekolte ili visoko vezan

gornji dio ili nabran dekolte, vizualno ublažavaju istaknute grudi. Dubok donji dio postavlja ravnotežu s teškim gornjim dijelom i ujednačava siluetu. Tamnija boja gornjeg dijela smanjuje grudi, vizualno makar za jedan broj. Izbjegavajte gornji dio bez naramenica jer je veoma nepraktičan i teži padu.

»Dječaka« figura lišena oblina zahtjeva jednodjelni kostim s trakastim kopčanjima i vezivanjima jer će podići i postaviti sve što je potrebno. Kostim tufnastog ili cvjetnog dezena daje dodatnu ženstvenost. A sjajni materijali dodaju i obline.

Ovi savjeti bi vam mogli pomoći prilikom odabira kostima mada ne zaboravite da je kompleks zbog nesavršenog tijela konačno OUT, a dobro raspoloženje i opuštenost u sopstvenoj koži IN.

Pored odabira kupaćih kostima, ako vam budžet dozvoljava, pokupujte i važne sitnice, detalje.

Odmjerenost je najvažnija. Svoju bijelu ljetnju bluzu ili haljinu do koljena možete ukasiti kožnim naramenicama nalik na remenje. Ralph Loren preporučuje, ukoliko vam se dopadaju sitni tufnasti dezeni, da od komada materijala napravite ešarpu i obmotajte kosu. Bit će to efekatan dodatak jednostavnoj odevnoj kombinaciji. A vi ćete biti dosljedni stilu koji vas određuje i bit ćete u trendu.

Trendovi se prate ukoliko materijalna situacija dozvoljava... a vi obucite ono što vam najbolje stoji, prodavaonice su prepune - vi ste na potezu.

M. M.

Šarenilo na ulicama

Ova modna sezona je u znaku svježih i intenzivnih boja s dozom agresivnosti, kako kaže Miuci Prada prva dama poznate italijanske modne kuće. Na uzvrelim gradskim ulicama miješaju se boje, crvena sa narandžastom, pink, žutom... Pored klasičnih stilova vodeći dizajneri preporučuju za ljetu i etno stil. Inspiraciju su našli u tradicionalnoj marokanskoj i indijskoj odjeći. Zato neće biti ništa neobično ako se traperice ili hlače kombiniraju sa tunikom ili dugom košuljom od tkana u batik tehnici. Oko vrata se nose šalovi u jarkim bojama. Tu je i raskošni nakit, filigranske izrade, sa čilibarom i raznobojnim poludragim kamenjem. Ovaj trend prate i pruge naročito ako su u crvenoj, narandžastoj, žutoj... Intenzivne su i obojene taške velike i male, ili sandale i papuče ravne ili sa visokim potpeticama. Čak i pogled kroz naočale može biti jak, narandžast. Uživajte u ljetu.

TippNet Internet

www.tippnet.co.yu

Brz i pouzdan pristup Internetu za tvrtke i pojedinačne korisnike
Izrada web-prezentacija
Prodaja računara i računarske opreme
Projektovanje, instalacija i održavanje lokalnih i Internet mreža
Prodaja licenciranih softwarea
Pojedinačni i kolektivni informatički tečajevi

Izrada knjigovodstvenih i drugih softwarea
Bogat izbor informatičke stručne literature
Najkompletnija informatička paleta u Subotici, sa stručnom podrškom na srpskom i mađarskom jeziku i sa stalnim dežurstvom!
Braće Jugovića 5, Subotica, Tel. (024) 555-765
E-mail: support@tippnet.co.yu

U povodu članka komentara Kalmana Kuntića, zastupnika u Skupštini Vojvodine, objavljenog u »Hrvatskoj riječi« od 11. srpnja 2003, broj 24.

Jednostavno, u ofsajdu!

Gospodine zastupniče!

Sa stanovitom pažnjom te posebnim zanimanjem pročitao sam Vaš članak naslovljen »Izostaje podrška elite« tiskanom u ovima novinama. Sam po sebi tekst ne zaslužuje posebnu pažnju, s obzirom da u biti ne tangira zadatu temu, a tema je – rezultati popisa. Jednostavno, Vi o popisu ne kažete ništa, lamentirate nad svim i svačim, pa moje zanimanje za tekst dolazi od toga što Vi zbrda-zdola neargumentirano iznosite osobni stav, i to prepotentno par exelance. Sam članak više ocrtava Vaš intelektualni i moralni profil, nego što meritorno govori o rečenoj problematici. Pa kažete, »jezik nije u biti taj koji je do sada određivao tko se kako izjašnjavao, ali će možda u budućnosti određivati«. Jasno je i Vama i nama – koji ne znamo što ćemo s nama, pomozite nam – da je jezik samo je – dan od elemenata određivanja naciona, ali jezik pored lingvističke dimenzije ima duhovnu, kulturnu, moralnu, povijesnu, geopolitiku ...komponentu, pogledajte f. De Sausera. Sve nas to prati od nesretnog kafanskog bečkog dogovora do nesretne novosadske jezičke deklaracije, ovo en pas-san. Dalje, nastavljate u jezičkom veleslalomu ovako: pa kažete »između srpskog i hrvatskog jezika ne postoji onolika barijera koliko između drugih jezika« između jezika ne postoji nikakva barijera, a još manje barikade, postoje razlike, koje nas spajaju« produžujete »Pri tom, ne treba zabraviti da su hrvatski jezik, ili sve do nedavno zapadnu varijantu srpskog ili hrvatskog jezika, Hrvati na ovim prostorima mogli čuti uglavnom ako su otišli u crkvu – a mali je broj ljudi koji su otišli u crkvu«. Po vama je na ovim prostorima, a možda i šire, hrvatski jezik zapadna varijanta srpskog. Idite molim Vas! Da li postoji i istočna varijanta srpskog jezika. I odakle Vam podatak koliko je ljudi »otišlo u crkvu«. Nota bene, crkva je na ovim prostorima, i ne samo na ovim, u proteklom periodu njegovala i čuvala nacionalni identitet mnogih.

To što niste odviše optimisti glede hrvatskog jezika ovdje u budućnosti, također je Vaš ničim argumentirani stav, koji ne dotiče rezultate minulog pa i budućeg popisa. Što reći na ovaj biser: »Napokon se pokazuje da kulturno-politička elita Hrvata na ovima prostorima jednostavno ne zna što

će sa sobom«. Tko bi rekao? Jednostavno kazano, pored takvih intelektualaca, elita je nemoćna, vrti se u krug, a kvadraturu kulturno-političkog kruga riješit će naš zastupnik.

Idemo dalje. Pišete da postoji kriza u DSHV, gdje se oni trenutačno nalaze u fazi smjenjivanja svoga prvog predsjednika, što naravno podrazumijeva potres u stranci«. Kakve veze imaju politička stranka i popis. Konačno, DSHV, koliko mi je poznato, nije *trenutačno* u krizi – ona traje. Trenutačno je u krizi možda njen predsjednik, to bi zastupnik trebao znati bolje od mene, a smjena predsjednika je demokratski i normalni uzus, i ne vodi u krize.

Još dalje, neograničeno ste ograničeni i neodgovorni, kada tvrdite: »Kad govorimo o drugoj političkoj stranci Hrvata, HNS-u, mislim da gospoda iz vrha jednostavno ne znaju što će s tom strankom i nisu baš posve sigurni ni da li ona uopće postoji ili ne postoji« Jednostavno, kod vas je sve jednostavno, pa i samo licemjerje, s obzirom da i sami pripadate gospodi iz vrha spomenu te stranke, pa predsjednik, pa tajnik, a i sada ste član vijeća.

Leđno plivate dalje, te za Hrvatsko nacionalno vijeće tvrdite sljedeće – ono »pokazuje da jednostavno ne zna što treba uraditi, jer je vode ljudi koji su dugo znali što neće, ali se bojim da jednostavno ne znaju što hoće.« Jednostavno! Kod Vas je sve jednostavno, od elite, crkve, jezika, stranke, vijeća...uspjeli ste u malom tekstu popljudati sve. Intelektualno mudro, moralno nisko. Žao mi je što se niste dotakli ferijalnog saveza, saveza izviđača, ribolovaca, jer manje-više ili više-manje, ni oni jednostavno ne znaju što hoće, a nisu pitali Vas.

P. S.

Uzgred, napravimo inventuru vašeg elitno-intelektualnog engagementa: bili ste član DSHV-a, pa i član njegovog predsjedništva, sada ste član vijeća HNS-a, bili predsjednik i generalni tajnik stranke, bili ste urednik hrvatske redakcije Radio Subotice, zastupnik ste u Skupštini Vojvodine i Predsjednik odbora za međunarodne odnose Skupštine Vojvodine. Ne znam samo, s takvim stavom i odnosom prema hrvatskom korpusu, koga zastupate – kada oni jadnici ne znaju što hoće, niti svoje potrebe i želje znaju artikulirati. Član ste Upravnog odbora »Hrvatske riječi«, a i direktor ste jedne osnovne škole. Jednostavno, sve ste to postigli svojim osobnim zaslugama, jer lako je zastupati one koji ne znaju što hoće.

Idite molim Vas! V. D.

Predlažem da postanete osnivač Stranke »Koja ne zna što hoće, a hoće to odmah«, jer bez Vas ne čelu, izgubit ćemo se u elitnoj magli.

Na kraju želim reći, gledajući paušalno, Vi ste u ponečemu u pravu, ali jednostavno niste stekli niti izborili pravo da Vaš osobni stav namećete svima. Iz ranijih vremena siti smo lekcija.

Vrijeme je da odem pod tuš.

Vojislav Sekelj

Pronađeni notni zapisi i partiture dr. Josipa Andrića

»Hrvatska riječ« prošlog tjedna izazvala je nešto veće zanimanje čitatelja iz ovog mjesta, jer je objavljen početak feljtona o dr. Josipu Andriću i njegovoj vezi s Plavnom. Ovih dana su se neki mladi žitelji ovog sela zainteresirali za ovog stvaratelja, a i za samog autora novog feljtona Julija Njikoša. Naravno, sve što piše u uvodu je točno, samo što se ovaj Njikoš uglavnom bavio tamburaškom glazbom, a njegov nećak Julije Njikoš Mlađi poznat je kao pijanista.

Kao pozitivna reakcija na ove informacije nastala je odlučnost pojedinaca da pronađu što više materijala o dr. Josipu Andriću i njegovoj opereti »Na vrbi svirala«. Kao što je poznato, partitura i za ovo muzičko djelo je »nestala«, ali moguće je ipak negdje još otkriti pojedine dijelove i solističke ili zborne dionice.

Ostvarivanje ove ideje već je započelo. Osim jednog broja privatnih pisama koje je dr. Andrić pisao pokojnom Antunu Šarvariu, Franji Benjiku i drugima u Plavni, pronađeni su i neki njegovi notni zapisi i partiture. Spomenut ćemo samo neke od njih: »Kupi, diko, ciglice«, pjesma koju mnogi smatraju narodnom, »Somborsko kolo« (na bunjevačke riči), »Plavanjsko kolo«, »Žedničko kolo«, »Svatovsko kolo« (iz operete »Šijakinja«), »Umlra majčica« (posvećeno skladateljevoj majci), »Palanka« (za zbor sa klavirom), »Bukin« (mala svita za klavir, posvećena rodnom mjestu skladatelja i stogodišnjici njegova oca). Sve ove navedene skladbe pogodne su za programe u vojvođanskim školama i kulturno-umjetničkim društvima, a njihovo izvođenje obogatilo bi cjelokupno naše glazbeno blago. Nadamo se da će se takva društva osnivati i u ovim krajevima.

Zvonimir Pelajić

U povodu izvanredne skupštine DSHV

Štovani gospodine uredniče,

Obraćam Vam se u povodu izvanredne skupštine DSHV, održane 6. srpnja tekuće godine, u velikoj dvorani HKC »Bunjevačko kolo«. Kao jedan od osnivača DSHV, te kao delegat mjesne organizacije »Gat« bio sam nazočan na spomenutoj izvanrednoj skupštini, na kojoj je izglasano nepovjerenje gospodinu Beli Tonkoviću, predsjedniku DSHV u trećem četverogodišnjem mandatu od maltene 12 godina, što je, priznat ćete, više nego mnogo, čak i za neke druge lidere stranaka odnosno predsjednika država ili Vlada. No, što želim reći ovim kratkim osvrtom?

Riječ je o istupu gospođe Ilke Tonković, supruge gospodina Bele Tonkovića, koja je također bila nazočna na ovoj izvanrednoj skupštini, samo ne znam da li u svojstvu »delegata ili pak »oficijelnog« zastupnika obitelji »Tonković«.

Supruga gospodina Bele Tonkovića je plačljivim glasom pokušala omalovažiti skup od preko 150 nazočnih delegata i simpatizera stranke, prišivajući svima na - ma nazočnima da nismo »legalno izabrani delegati«, te da je naša skupština »frakcionaška«, i da trebamo doći na onu »pravu« izbornu skupštinu, koju je naš dotadani vrli predsjednik zakazao na svoju ruku za 20. srpanj tekuće godine u 11 sati, u velikoj dvorani Sjevernobačkog okruga, na kojoj želi da dokaže svoj »nesumnjivi« (staljinistički i autokratski) autoritet neprikosnovenog vođe u tri mandata od četiri godine.

Slanje obiteljskog delegata u liku gospođe Ilke Tonković od strane njenog supruge, a sada već nadamo se i bivšeg predsjednika DSHV, asocira na neke scene iz filmova »Profesionalac« Dušana Kovačevića, i njegovog antologijskog lika Ilije Čvorovića, u interpretaciji pokojnog

glumca Danila Stojkovića. Njen »brani - lački« istup na skupštini DSHV je svojevrsna »labuđa pjesma«, posljednji očajnički pokušaj da se spasi ono što je svima na izvanrednoj skupštini bilo jasno.

Ovakvo skrivanje iza supruge pokazuje pravi moralni »lik i djelo« gospodina Bele Tonkovića, o čemu cijeli grad bruji. Umjesto da se gospodin Bela Tonković osobno pojavio na izvanrednoj skupštini i pokušao negirati dokaze i navode koji su bili iznijeti za govnomicom od strane delegata iz svih krajeva Vojvodine, on je tobože našao izgovor u tome da se toga dana nalazio na Kopaoniku, na nekom »važnom« i »neodložnom« sastanku-seminaru, ili što sve ne. Umjesto da se suočio s delegatima, i svojim promašajima u posljednjih 5-6 godina, i pokušao da makar neke navodne optužbe ospori ili negira, njemu je bilo važnije da se »eksponira« i »slika« na nekom seminaru uz solidnu dnevnicu.

E, moj Tonkoviću, tako se ne vodi stranka, a još manje kadrovska politika na prin-

cipu obiteljskog »nepotizma«, u koji ste čak uvukli i svoju suprugu, i izložili je javnoj blamaži. Škrt i mlak aplauz koji je gospođa Ilka Tonković dobila nakon izlaganja govori samo za sebe, a preko nje to govori i o njenom supruhu, tj. našem bivšem predsjedniku DSHV. Ovim istupom učinjena je opća bruka koja se gradom širi kako od strane naših članova, pripadnika hrvatskog naroda, tako i od ostalih sugrađana druge nacionalnosti, čime je našem hrvatskom korpusu nanijeta moralna šteta.

Umjesto da gospodin Bela Tonković prihvati uvjete koji su mu nuđeni u vidu izbora za tzv. doživotnog počasnog predsjednika DSHV i ostanka na funkciji dopredsjednika općine Subotica do isteka mandata, on sebe i hrvatski korpus izlaže javnoj bru - ci i blamaži pred svim žiteljima Vojvodine, i dozvoljava da se preko njegovog odbojnog stava u pogledu dobrovoljne ostavke ispiraju usta svima nama.

Grgo Bačlija

SUBOTICA-TRANS obavještava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji: Subotica - Zagreb, da od 19. 1. 2003. važe nove, niže cijene prijevoza s nizom pogodnosti:

- ▲ djeca do 6 godina voze se besplatno
- ▲ djeca od 6 do 12 godina imaju popust 50% (cijena povratne karte iznosi 1.420 din.)
- ▲ studenti uz prikaz indeksa uživaju popust od 30% (povratna karta je 1.988 din., a u jednom pravcu 1.106 din.)
- ▲ osobe starije od 60 godina imaju popust od 30%

POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA DIREKTNU LINIJU OD SUBOTICE DO ZAGREBA U OBA PRAVCA I VAŽE 30 DANA.

VAŠ SUBOTICA-TRANS

RADIO SUBOTICA

24000 Subotica
Put Jovana Mikića 12
Tel: 024/55-22-00
Fax: 024/55-19-02

email: radio@radiosubotica.co.yu

- 91,5 MHz cjelodnevni program na srpskom jeziku
- 89,6 MHz cjelodnevni program na mađarskom jeziku
- 91,5 MHz od 19 do 21 sat program na hrvatskom jeziku

SHEMA programa na hrvatskom jeziku

- 19,00 h**
- Najava programa
  - Večernji dnevnik
  - Agencijske vijesti iz zemlje
  - Agencijske vijesti iz RH

19,30 h

- »Iz života naših predaka« (ponedjeljkom)
- »Sportski vremeplov« (ponedjeljkom)
- »Razgovor s povodom« (utorkom)
- »Otvoreni studio« (srijedom)

»Galerija« emisija o kulturi (četvrtkom)
Vjerska emisija (petkom)

20,00 h

- »Čarolije trpeze« (ponedjeljkom)
- »Na proputovanju s nama« (utorkom)
- »Putokazi« (srijedom)
- »Rock vremeplov« (četvrtkom)

20,30 h

- Vijesti dana
- Pripovijetka Balinta Vujkova
- Hitovi hrvatskih izvođača
- Minute za ljubitelje jazza (petkom)

Boks

Stipe Drviš obranio titulu

Hrvatski boksač poluteške kategorije Puljanin *Stipe Drviš* obranio je titulu europskog prvaka u neizvjesnoj borbi protiv Francuza *Kamela Amrane*, pobijedivši ga sudačkom odlukom 116-112 poslije dvanaest predviđenih rundi. U svojoj prvoj obrani, poslije punih pet mjeseci nakon osvajanja naslova, Stipe je potvrdio šampionsku kvalitetu u prepunoj hali u Leverkusenu.

Plivanje i vaterpolo

Svjetsko prvenstvo u Barceloni

Osam plivača i jedna plivačica braniće hrvatske boje na prvenstvu svijeta u Barceloni, no najveće nade polažu se u nastupe *Gordana Kožulja*, *Duje Draganje* i *Vanje Rogulja*, dok se od ostalih očekuju što bolji plasmani. Vaterpolisti, aktualni vice-prvaci Europe, s druge strane, ulaze u turnir, baš kao i prvaci kontinenta reprezentacija SCG, kao jedni od najrespektabilnijih favorita za odličja. Hrvatska se na-

lazi u skupini A s Mađarskom, Kanadom i Rumunjskom, dok je SCG svrstana u skupinu B sa Australijom, Japanom i SAD. Prve tri plasirane momčadi idu dalje u borbe za medalje, s time što pobjednici skupina preskaču jedan krug natjecanja očekujući u polufinalu pobjednike razigravanja drugoplasiranih i trećeplasiranih iz početnih skupina koje se međusobno križaju (A-B i C-D). ■

Nogomet

Prosinečki potpisao za Zagreb

Još uvijek aktivni član »vatrenih« i jedan od rijetkih nogometaša koji je oblačio majice Reala i Barcelone, *Robert Prosinečki* potpisao je ovih dana jedno-godišnji ugovor sa Zagrebom, bivšim prvakom iz Kranjčevićeve ulice. Nakon ljubljanske Olimpije, Robiju je ovo jedna naesti klub u karijeri (igrao je između ostalog i za Dinamo, C. zvezdu, Portsmouth), a jedan od bitnih razloga pristupanju zagrebačkim bijelima je i ponudeno mjesto u upravi kluba po završetku igračke karijere. ■

Tenis

ATP Umag 2003

Uprekrasnom umaškom tenis centru na samoj obali mora, »Stella marisu«, i ove će se godine igrati otvoreno prvenstvo Hrvatske u tenisu, najjači profesionalni turnir u državi, Croatian Open Umag 2003. Od ponedjeljka 21. srpnja na crvenoj šljaci Umaga nadmetat će se vrhunski majstori spore podloge predvođeni Španjolcem *Carlosom Moyom*, ljubimcem lokalne publike. Jednu od pozivnica (wild card) dobio je i *Ivo Karlović*, senzacionalni pobjednik nad prvim nositeljem Wimbledon, *Lleytonom Hewittom*. ■

Nogomet

Cibalia u trećem kolu

Nogometaši vinkovačke Cibalie izborili su plasman u treće kolo Intertoto kupa pošto su u uzvratu na domaćem terenu bili bolji od bjeloruskog Šahtjora sa 4:2. Prva utakmica završila je neodlučnim rezultatom 1:1. ■

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karađordev put 2,

telefon (danonoćno): (024) 55-44-33

- Horgoš, Borisa Kidriča 7,

telefon (danonoćno): (024) 792-202

Raspored sprovoda i umrlice na

Internetu: www.funero.co.yu

e-mail: funero@funero.co.yu

Tomislav Sivić, nogometni stručnjak nove generacije

Trener se mora konstantno usavršavati

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Nogometnu karijeru Tomislav Sivić je započeo u subotičkom Spartaku, da bi poslije titule najboljeg kadetskog igrača na prvenstvu bivše države (1982.) otišao u Crvenu Zvezdu iz koje se poslije tri godine vratio u prvoligašku momčad Spartaka, debitirajući protiv Dinama u Zagrebu (1:1). Pečalbarski nogometni život proživio je igrajući u Francuskoj, Mađarskoj, Islandu i na Farskim (Ovčjim) otocima.

► **Nakon uspješne nogometno-igračke karijere nastavljate trenersku...**

Trenerskim pozivom počeo sam se baviti u Pionirsko-omladinskoj nogometnoj školi na Paliću, da bih odlaskom na Farske otoke nastavio karijeru kao igrač-trener, uz osvajanje dva nacionalna prvenstva i Kup.

► **U kojim ste klubovima radili na dalekom sjeveru Europe?**

Trenirao sam momčadi VB Vaburg, B36, Ki Klavik, s kojima sam odigrao dvanaest europskih utakmica u sklopu kvalifikacija za Ligu Šampiona i kup Uefa. Izdvojio bih minimalne poraze protiv turskog Ankara-gucua (0:1) i Crvene zvezde (0:2), jer farski timovi su ipak objektivno mnogo slabiji od profesionalnih europskih klubova.

► **Nogometna reprezentacija bivše Jugoslavije dva puta je u sklopu kvalifikacija gostovala na Farskim otocima, gdje je u Vama imala dragocjenog suradnika.**

U stručnom smislu dva puta sam bio domaćin najboljoj selekciji današnje SCG, nastojeći pružiti potrebne informacije o protivniku kojeg su, svi u startu omalo-važavali, ističući Farane kao laganu prepreku. Ali vrijeme je pokazalo da u modernom nogometu više nema laganih protivnika, upravo su Farski otoci svojim posljednjim rezultatima dokazali koliko je nogomet napredovao u njihovoj sredini.

► **Povratkom kući povjerena vam je najmlađa selekcija SCG?**

Selektorsko mjesto najmlađe reprezentativne vrste preuzeo sam nakon povratka s Farskih otoka, nastojeći da svoje međunarodno iskustvo prenesem budućim nogometnim asovima.

► **U talijanskom Trstu ste nedavno uzeli veoma jaki turnir najmlađih selekcija pobijedivši hrvatske vršnjake u finalnoj**

utakmici koju su odlučili jedanaester-ci...

Bio je to iznimno jaki nogometni turnir o čemu svjedoči veliki publicitet kojim je praćen u talijanskom sportskom tisku. Bio je to turnir prijateljstva na kojem su pored naše dvije momčadi učešće uzeli i Slovenija, Mađarska, Austrija, Bosna i Hercegovina, Makedonija i domaćin Italija. Finalna utakmica protiv Hrvatske bila je pravo finale dvije najbolje momčadi turnira, a u regularnom toku bilo je neodlučeno (1:1), da bi poslije boljeg izvođenja penala SCG ponijela pehar namijenjen najboljoj momčadi.

► **Sljedeći ispit je u Rusiji?**

U Rusiji će se igrati najjači turnir za nogometaše ispod šesnaest godina (U16) uz zavidnu nagradu od 25.000 dolara za najbolju momčad, što je već samo govori o kvaliteti sljedećeg natjecanja na kojem ćemo morati opravdati naslov iz Trsta.

► **Uz konstantno stručno usavršavanje nedavno ste bili u radnom posjetu velikom Liverpoolu, najtrofejnijoj britanskoj momčadi, te još nekim nogometnim sredinama?**

Tomislav Sivić

Proveo sam deset nezaboravnih dana u radnom ambijentu velikog liverpulske kluba gdje sam se imao prilike upoznati sa načinom rada na najpoznatijem nogometnom Otoku, potom sam bio u Copenhagen-u, te u budimpeštanskom MTK. Nastojim konstantno usavršavati svoju trenersku karijeru, a to se bez uvida u najsuvremenije inovacije više ne može. Posjedujem trenersku Pro-licencu, završio sam Višu trenersku školu, nedavno sam polagao Uefin kurs za Tact-foot da bih mogao kompjutorski obavljati dužnost...

► **Obaveze prema savezu odvojile su Vas potpuno od klupskog nogometa...**

Nažalost u nedostatku vremena uzrokovanim obvezama u Savezu nisam u prilici voditi neku klupsku momčad, ali ja sam još uvijek mlad trener i moje ambicije su svakako usmjerene ka vođenju nekog jačeg kluba u budućnosti. Poslije devet godina kontinuiranog bavljenja trenerskim poslom siguran sam i znam da se jedino radom na duže staze trener može dokazati u klupskoj sredini.

► **Kako kao mlad stručnjak objašnjavate slabe rezultate najbolje selekcije SCG?**

Situacija je vrlo teška, i nadam se da smo sad svi shvatili da je pred nama mnogo rada, a da vremena za gubljenje više nema.

► **Kolika je prednost u obavljanju trenerskog posla činjenica da ste bivši klupski igrač, jer sve je više, nažalost, trenera koji nikada nisu nastupili niti na jednoj kvalitetnijoj utakmici?**

Prednost je ogromna, pogotovo ako netko želi da se kontinuirano usavršava, da ima želju za učenjem i nadgradnjom profesije koju je odabrao za aktivno sudjelovanje u nogometu poslije igračke karijere. Što je najvažnije naglasiti, ne može se biti trener samo od igračke slave, trenerski poziv je posve drugačija profesija od igračke karijere.

► **Što je, po Vama, teže biti trener ili igrač, s obzirom da ste iskusili obje uloge?**

Svakako je teže biti trener. Igrač mora misliti samo o svojoj igri, dok je trener odgovoran za cijelu momčad.

PETAK ► 18. 7. 2003.

HTV 1

Optužena, film s Jodie Foster u glavnoj ulozi,
HRT 1 u 1.30

07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Srebrni pastuh
10:00 Vijesti
10:05 Karolinzi i Hrvati
10:30 Pioniri egiptologije:
Jean Francois Champollion
11:30 Crtani film
12:00 Vijesti
12:25 Zemlja nade, serija
13:15 Glazbena TV
13:55 Oprah Show (418)
14:45 Dijete za iznajmljivanje,
njemački film
16:25 Zadar: Ljeto, ljeto
16:45 Hugo, TV igra
17:45 Hrvatska danas
18:55 Upitnik, kviz
19:30 Dnevnik
20:50 48 hrs, američki film
22:30 Meridijan 16
23:05 A la folie, francuski film
00:45 24, serija (12)
01:30 Optužena, film
03:20 Nikita 3., serija (12)
05:40 Dosjei X (9.), serija (18)
06:25 Seks i neki drugi grad,
humoristična serija
06:50 Treći kamenčić od
Sunca 3., humoristična serija
07:15 Glazbena TV

HTV 2

08:00 TV vodič + turistička
središta Hrvatske
10:35 Barcelona: SP u
vaterpolu:
Hrvatska - Rumunjska,
prijenos
12:15 Boje turizma
13:05 Spas 911 (4.), serija
13:50 Walker - teksaški
rendžer 2., serija
14:35 Čarolija 5., serija
15:30 Felicity 2., serija
16:15 Zvezdane staze - nova
generacija 5., serija
17:00 Vijesti za gluhe
17:20 Alf, humoristična serija
17:50 Zemlja nade, serija (12)
18:45 One su takve, serija (12)
19:30 Carstvo divljine: Tigrovi
iz Rantambora
20:05 Čarolija 5., serija
21:00 Vijesti
21:15 Lopovi, serija (12)
22:05 Seks i neki drugi grad,
humoristična serija
22:35 Dosjei X (9.), serija (18)
23:20 Walker - teksaški
rendžer 2., serija (12)
00:05 Zvezdane staze - nova
generacija 5., serija
00:50 Pregled programa

HTV 3

09:30 Zasjedanje Hrvatskog
sabora, prijenos
13:30 TV vodič + turistička
središta Hrvatske
20:00 Željka Ogresta i gosti
**20:55 37. međunarodna
smotra folklora, prijenos
svečane priredbe**

22:25 Barcelona: SP u
vaterpolu: Hrvatska -
Rumunjska
00:55 Pregled programa

SUBOTA ► 19. 7. 2003.

HTV 1

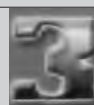
50. festival hrvatskog
film u Puli,
HRT 2, 21.10

08.50 - Direkt: Direktna akcija
09.20 - Belphegor
09.45 - Otokar (3/10)
10.00 - Vijesti
10.05 - Parlaonica
11.00 - Sve o T-rexu
12.00 - Vijesti
12.25 - Biblija
12.40 - Prizma,
multinacionalni magazin
13.35 - Glas domovine
14.05 - Fenomeni za branitelje:
Treća dob
14.45 - Oprah Show (419)
15.30 - Vijesti
15.40 - Glazba
16.05 - Iz antologije Dramskog
programa HTV-a
17.05 - Red Line 7000, film
18.55 - Split: More
19.30 - Dnevnik
20.05 - AntiTrust,
američki film
21.55 - Dugo, toplo ljeto
23.00 - Vijesti
23.15 - Care, mini-serija
01.05 - 24, serija
01.50 - Plavi baršun,
američki film
03.45 - Nikita 3., serija
04.30 - Policajci na rolama,
američki TV film
05.55 - Ksenia - princeza
ratnica 5., serija
06.40 - Cosbyjev Show 7.
07.05 - Dokumentarni film

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
11.00 - Prizori u umjetnosti:
Odvajanje
11.25 - Refren
12.00 - Ciklus Perry Mason -
Perry Mason Returns: The
Case of the Defiant Daughter,
američki TV film
13.45 - Kućni ljubimci
14.30 - Cosbyjev Show 7.
14.55 - Pleme 4., serija
15.50 - Felicity 2., serija
16.40 - Melrose Place 7., serija
17.30 - Briljanteen
18.00 - Ksenia - princeza
ratnica 5., serija
18.45 - Crno-bijelo u boji
19.30 - Carstvo divljine:
El tigre
20.05 - Čudesni svijet mode:
Figure stila
20.55 - Vijesti
21.00 - Pula: Red Carpet
**21.10 - Ipak se kreće... već 50
godina - šetnja pulskim
filmskim festivalom**
**21.30 - 50. festival hrvatskog
filma u Puli, prijenos
otvorenja**
22.30 - Gradski ritam
23.00 - Alkohol,
dokumentarna serija
23.50 - Pregled programa za
nedjelju

HTV 3

09.15 - TEST
09.35 - One su takve, serija
13.20 - Hit-depo
14.50 - Silverstone:
Kvalifikacijski trening F1 za
Veliku nagradu Velike
Britanije, prijenos
16.00 - Varaždin: Tenis FED
Cup: Hrvatska - Brazil,
pr. 2 meča
20.05 - Povijest svjetskih
atletskih prvenstava
21.25 - Sport danas
21.40 - Art film: The lake,
švedski film
23.15 - Pregled programa

NEDJELJA ► 20. 7. 2003.

HTV 1

**Pretty Woman, američki film,
HRT 1, 21.10**

08.05 - Djeca iz ulice
Degrassi, igrana serija
08.30 - Totally Spies
08.55 - Mali raspjevani
Dubrovnik, snimka
10.00 - Vijesti
10.05 - Ali Baba et les
quarante voleurs, film za djecu
11.35 - Crtani filmovi
12.00 - Vijesti
12.25 - Plodovi zemlje
13.15 - Mir i dobro
13.45 - TV izložba
14.05 - Oprah Show (420)
14.50 - Ljudsko lice: Ljepota,
popularnoznanstvena serija
15.45 - Šareni svijet
16.05 - Roberto Rossellini,
talijanski dokumentarni film
17.15 - Goodbye Raggedy
Ann, američki TV film
18.45 - Još koji put - izbor
Joška Martinovića
19.15 - LOTO 6/45
19.30 - Dnevnik
20.05 - Gušti su gušti,
zabavna emisija
**21.10 - Pretty Woman,
američki film**
23.10 - Vijesti
23.25 - 50 godina filmskog
festivala u Puli:
Život sa stricem, hrvatski film
01.10 - 24, serija
01.55 - Invazija tjelokradača,
američki film
03.45 - Nikita 3., serija
04.30 - Maher u svijetu
ljepote, američki film
06.05 - Sahara,
popularnoznanstvena serija

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
10.00 - Biblija
10.15 - Putovanje na sveta
mjesa: Ravenna
10.45 - Portret crkve i mjesta
11.00 - Novigrad Istarski:
Misa, prijenos
12.05 - Split: More
12.30 - Crno-bijelo u boji
13.15 - Čudesni svijet mode:
Figure stila
14.05 - Gradski ritam
14.35 - Kinoteka: Svoga tela
gospodar, hrvatski film
16.20 - Ed, serija
17.10 - Dugo, toplo ljeto
18.10 - Animanijaci
18.35 - Sahara,
popularnoznanstvena serija
19.30 - Carstvo divljine:
Projekt tigar
19.55 - Tom i Jerry, crtani film
20.05 - The Beatles - A Long
Winding Road Revised:
Hamburg And Herr Epstein
1960-1962
21.00 - Barokni orkestar
Europske Unije u dvorcu Oršić
22.30 - Sud i kazna,
mini-serija (2x100')
01.50 - Pregled programa za
ponedjeljak

HTV 3

07.45 - Zemlja nade, serija
(R 5 tjednih epizoda)
12.00 - Varaždin: Tenis FED
Cup: Hrvatska - Brazil, pr.
13.40 - Silverstone: Formula 1
za Veliku nagradu Velike
Britanije, prijenos
16.00 - Varaždin: Tenis FED
Cup: Hrvatska - Brazil
18.00 - Barcelona:
SP u plivanju, prijenos
20.20 - Nogomet: Super cup:
Dinamo - Hajduk
22.30 - Sport danas
22.45 - Čarolija, serija
(R 5 tjednih epizoda)

PONEDJELJAK ► 21. 7. 2003.

HTV 1

**Pioniri egiptologije,
HRT 1, 10.30**

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Srebrni pastuh
09.25 - Crtani film
09.30 - Stotinu dobrih djela,
serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Karolinzi i Hrvati:
Dalmatija
**10.30 - Pioniri egiptologije:
Karl Richard Lepsius**
10.55 - Crtani film
11.05 - Bembove priče
11.15 - Mali veliki svijet
11.35 - Športret
11.45 - Crtani film
12.00 - Vijesti
12.25 - Zemlja nade, serija
13.15 - Glazbena TV
13.55 - Oprah Show (421)
14.45 - Ježinci,
novozelandski film
16.25 - Zagreb: Ljeto, ljeto
16.45 - Hugo, TV igra
17.10 - Dožinky - češke
žetvene svečanosti
17.45 - Hrvatska danas
18.25 - Stažist, serija
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Tajanstvena Hrvatska:
Pad kuće Kapelski
20.40 - Latinica:
Ibrahim Dedić
22.30 - Meridijan 16
23.05 - Tatort: Im Freien Fall,
njemački film
00.40 - 24, serija
01.25 - Putnik 57, film
02.45 - Nikita 3., serija
03.30 - Autocesta bez izlaza,
američki film
05.55 - Carstvo divljine

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
12.00 - Mir i dobro
12.30 - Gušti su gušti,
zabavna emisija
13.30 - Šareni svijet
13.50 - Walker - teksaški
rendžer 2., serija
14.35 - Čarolija 5., serija
15.30 - Felicity 2., serija
16.15 - Zvezdane staze - nova
generacija 5., serija
17.00 - Vijesti za gluhe
17.20 - Alf, humoristična serija
17.50 - Zemlja nade, serija
18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine:
Lavovi koji love noću
20.05 - Čarolija 5., serija
21.00 - Vijesti
21.15 - Glavni grad 2., serija
22.05 - Frasier 5., serija
22.30 - Walker - teksaški
rendžer 2., serija
23.15 - Zvezdane staze - nova
generacija 5., serija
00.00 - Spas 911 (4.)
00.45 - Pregled programa

HTV 3

11.55 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
**18.00 - Barcelona:
SP u plivanju**

20.00 - Umag: ATP
22.00 - Narodni refren
22.30 - Slobodna zona,
zabavno-putopisna emisija
23.15 - Ulica Centre 100 (2.)
00.00 - Svijet mode
00.50 - Pregled programa za
utorak

UTORAK ► 22. 7. 2003.

HTV 1

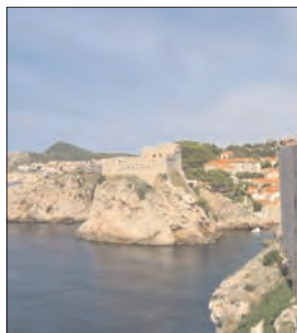
Šetnja s dinosaurima,
HRT 1, 21.55

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Srebrni pastuh
10.00 - Vijesti
10.05 - Karolinzi i Hrvati:
Rex Croatorum
10.30 - Pioniri egiptologije:
Auguste Mariette
10.55 - Crtani film
11.05 - Cipelice litalice
11.15 - Speleološki putopis
11.40 - Mogu ja!
12.00 - Vijesti
12.25 - Zemlja nade, serija
13.15 - Glazbena TV
13.55 - Oprah Show (422)
14.45 - Gad,
njemački film za djecu
16.20 - Vijesti
16.25 - Rijeka: Ljeto, ljeto
16.45 - Hugo, TV igra
17.10 - Legenda i zbilja,
obrazovna emisija
17.45 - Hrvatska danas
18.25 - Brak nije mrak,
humoristična serija
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Idemo na zapad
20.40 - U krupnom planu
**21.55 - Šetnja s dinosaurima:
Nebeski div**
22.30 - Meridijan 16
23.05 - San o ruži,
hrvatski film
00.35 - 24, serija
01.20 - Ovisni o ljubavi,
američki film
03.00 - Nikita 4., serija
03.45 - Vukodlak iz Arizone,
američki film
05.20 - Brak nije mrak,
humoristična serija
05.55 - Carstvo divljine

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske

11.30 - Latinica:
Ibrahim Dedić
13.05 - Spas 911 (4.)
13.50 - Walker - teksaški
rendžer 2., serija
14.35 - Čarolija 5., serija
16.15 - Zvezdane staze - nova
generacija 5., serija
17.00 - Vijesti za gluhe
17.20 - Alf, humoristična serija
17.50 - Zemlja nade, serija
18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Čarolija 5., serija
21.15 - Opet iznova 3., serija
22.05 - Prijatelji 9., serija
22.30 - Walker - teksaški
rendžer 2., serija
23.15 - Zvezdane staze - nova
generacija 5., serija
00.00 - Spas 911 (4.)

HTV 3

18.00 - Barcelona:
SP u plivanju
20.00 - Umag: ATP
**22.00 - Portret umjetnika:
Igor Stravinski**

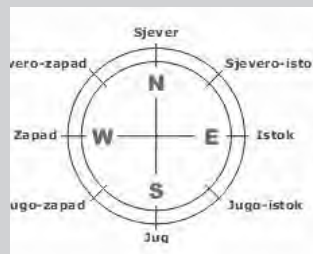

22.55 - Lorna Doone,
mini-serija (3x50')

SRIJEDA ► 23. 7. 2003.

HTV 1

Sa svih strana,
vanjskopolitički magazin,
HRT 1, 22.00

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Srebrni pastuh
09.30 - Stotinu dobrih djela,
serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Benediktinska
Hrvatska: Nebeski grad
10.35 - Pioniri egiptologije:
Gaston Maspero
11.10 - Športerica
12.00 - Vijesti
12.25 - Zemlja nade, serija
13.15 - Glazbena TV
13.55 - Oprah Show (423)
14.45 - Luckasti dječak,
brazilski film za djecu
16.25 - Zagreb: Ljeto, ljeto
16.45 - Hugo, TV igra
17.10 - Ciklus mladih autora
17.45 - Hrvatska danas
18.50 - Upitnik, kviz
19.15 - LOTO 7/39
19.30 - Dnevnik
20.05 - Wildlife on one:
Zvijeri na ulicama
20.30 - Neobična priroda:
Začudjuća obrana
21.00 - Kratki susreti,
emisija iz kulture
21.35 - Prizori u umjetnosti:
Osvijetliti noć
**22.00 - Sa svih strana,
vanjskopolitički magazin**
22.30 - Meridijan 16
23.05 - Bible and the Gun
Club, američki film
00.40 - 24, serija
01.25 - Sfera, američki film
03.35 - Nikita 4., serija
04.20 - Andeo žudnje, film
06.20 - Glazbena TV

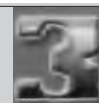

HTV 2

11.15 - U krupnom planu
12.30 - Idemo na zapad
13.05 - Spas 911 (4.)
13.50 - Walker - teksaški
rendžer 2., serija
14.35 - Čarolija 5., serija
15.30 - Felicity 2., serija
16.15 - Zvezdane staze - nova
generacija 5., serija
17.00 - Vijesti za gluhe
17.20 - Alf, humoristična serija
17.50 - Zemlja nade, serija
18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Čarolija 5., serija
21.00 - Vijesti
21.15 - Gilmoreice 2., serija
22.05 - Jednom nogom u grobu
6., humoristična serija
**22.40 - Walker - teksaški
rendžer 2., serija**

23.25 - Zvezdane staze - nova
generacija 5., serija
00.10 - Spas 911 (4.)
00.55 - Pregled programa za
četvrtak

HTV 3

11.10 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
18.00 - Barcelona:
SP u plivanju
20.00 - Umag: ATP
22.00 - Na rubu znanosti:
Kriptozoologija
23.00 - Texas u Parizu
23.55 - Vrijeme je za jazz:
Saskia Laroo Band, Joe
Zawinul Syndicate
01.25 - Pregled programa za
četvrtak

ČETVRTAK ► 24. 7. 2003.

HTV 1

Darkerski kult film: Vrana 3,
HRT 1, 23.10

07.00 - Vijesti
 07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
 09.00 - Srebrni pastuh
 09.30 - Stotinu dobrih djela, serija za djecu
 10.00 - Vijesti
 10.05 - Benediktinska Hrvatska
 10.35 - Pioniri egiptologije: William Flinders Petrie
 11.35 - Novi način
 12.00 - Vijesti
 12.25 - Zemlja nade, serija
 13.15 - Glazbena TV
 13.55 - Oprah Show (424)
 14.45 - Shergar, američki film
 16.20 - Vijesti
 16.25 - Osijek: Ljeto, ljeto
 16.45 - Hugo, TV igra
 17.10 - Antologija Dokumentarnog programa
 17.45 - Hrvatska danas
 18.25 - Kako biti normalan?, humoristična serija
 18.55 - Upitnik, kviz
 19.30 - Dnevnik
 20.05 - Boje turizma
 20.55 - Class of '61., film
 22.35 - Meridijan 16
23.10 - Vrana 3., američki film
 00.50 - Newyorški plavci
 01.35 - Neograničena moć, američki film
 03.30 - Nikita 4., serija
 04.15 - Težak bijeg, film
 05.40 - Kako biti normalan?, humoristična serija
 06.00 - Carstvo divljine: Kugarova planina
 06.25 - Glazbena TV

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
 12.30 - Kratki susreti, emisija iz kulture
 13.05 - Spas 911 (4.)
 13.50 - Walker - teksaški rendžer 2., serija
 14.35 - Čarolija 5., serija
 15.30 - Felicity 2., serija
 16.15 - Zvezdane staze - nova generacija 5., serija
 17.00 - Vijesti za gluhe
 17.20 - Alf, humoristična serija
 17.50 - Zemlja nade, serija
 18.45 - One su takve, serija
 19.30 - Carstvo divljine: Kugarova planina
 20.05 - Čarolija 5., serija
 21.00 - Vijesti
 21.15 - Ekipe za očevid 2.
 22.05 - Operacija Pozitivci, humoristična serija
 22.35 - Walker - teksaški rendžer 2., serija
 23.20 - Zvezdane staze - nova generacija 5., serija
 00.05 - Spas 911 (4.)
 00.50 - Pregled programa za petak

HTV 3

11.35 - TV vodič + turistička središta Hrvatske

17.15 - Hrvatski automobilistički magazin
 18.00 - Barcelona: SP u plivanju i vaterpolu
 20.00 - Umag: ATP
 22.00 - Sidharta - uživo iz Aquarius
 22.55 - Hit-depo
 00.25 - Pregled programa za petak

TV PREPORUKA

HRT 1, SUBOTA, 19.7.2003. u 1.30

PLAVI BARŠUN

američki film

Mladi Jeffrey Beaumont (K. MacLachlan) odrasta u jednom od onih zabačenih američkih gradića u kojima se vrlo rijetko nešto događa. Njegova rutina mijenja se kada u travi pokraj puta nađe ljudsko uho. Odnosi ga u policijsku postaju gdje utvrde da je uho odrezano škarama i da bi njegov vlasnik još mogao biti živ. Lokalna policija pokreće istragu, ali Jeffreyju se njihove metode čine presporima, pa uz pomoć kćeri šefa policije, plavokose Sandy (L. Dern), odluči na svoju ruku istjerati istinu na vidjelo. Prvi tragovi vode ga do Dorothy Vallens (I. Rossellini), barske pjevačice, a kada ga ona uhvati kako se skriva u njezinom stanu, uvučen je u vrtlog situacija iz kojih se više ne može izvući. Svakim danom otkriva sve više o stvarima o kojima je bolje ne znati ništa, ali čvrsto odluči pomoći napaćenoj Dorothy. Da bi u tome uspio, morat će zaroniti duboko u tamnu stranu malog i naoko mirnog grada, upoznati najmračnije zakutke ljudske psihe i upustiti se u bizarne seksualne igre...

Čudno. Bizarno. Uznemirujuće. Redatelj Lynch nikoga ne ostavlja ravnodušnim. Malo je filmova koji se tako bave mračnom stranom ljudske prirode. Kroz lik Jeffreyja Beaumonta, prosječnog, neiskvarenog mladića koji simbolizira drugi, benevolentniji aspekt ljudske životinje, redatelj nas vodi na nadrealistični ili realistični put do dna onoga za što je čovjek sposoban. »Plavi baršun« se poigrava simbolima dobra i zla, svjetla i tame, nevinog i iskvarenog do te mjere da se zapravo doima sastavljen od dva različita filma - onog koji se odvija po danu i onog koji se odvija po noći. Dan je rezerviran za suzdržanost, idealističke replike, snove o boljim vremenima, iluzije o ljudskoj dobroti i poricanje onoga što donosi noć. I gluma i fotografija i scenografija i sve ostalo u tom su dijelu filma podređeni zadržavanju krive slike o idiličnom konzervativnom gradiću. S mrakom padaju i maske, a otkriva se snoviti cirkus gadosti, polusvijet koji svaki grad nosi sa sobom. I oni koji nisu gledali film vjerovatno su čuli za jednu od najkontroverznijih scena silovanja ikad zabilježenu na filmskom platnu i za Hopperov pripadajući performans. Neporecivo snažno i dojmljivo. I. Rossellini u vrlo zahtjevnoj ulozi svoj je posao odradila bezrezervno i s gotovo jednakom manirom dojmljivošću kao i Hopper. MacLachlan i Dernova namjerno su suzdržani kao kontrast mračnom paru, a Lynchov kućni glumac izvrsno je depiktirao razliku između Jeffreyjeve dnevne i noćne persone. Njegov šarm i djetinja nevinost bilježe dolaskom tame, no jutarnja svjetlost opet donekle raspršuje noćne more - ambivalentnost je to koja daje dodatnu zanimljivost liku. Težak i zahtjevan za gledanje, emocionalno vrlo angažirajući i pun skrivenih značenja i poruka.

Uloge: Isabella Rossellini, Kyle MacLachlan, Dennis Hopper, Laura Dern, Dean Stockwell, George Dickenson, Priscilla Pointer

Shodno Zaključku sa 10. sjednice Komisije za Međunacionalne odnose, crkve i vjerske zajednice Izvršnog vijeća AP Vojvodine, održane 05. veljače 2003. godine, Pokrajinski sekretarijat za propise, upravu i nacionalne manjine raspisuje

NATJEČAJ

za dodjelu sredstava crkvama i vjerskim zajednicama koje djeluju na teritoriji AP Vojvodine za drugo polugodište 2003. godine

za sufinanciranje izgradnje novih i revitalizaciju postojećih sakralnih objekata, crkvi i vjerskih zajednica, kao i za projekte znanstveno-istraživačke, izdavačke djelatnosti i organiziranje značajnijih vjerskih manifestacija u ukupnom iznosu od 2.400.000,00 dinara, a po konfesijama ti iznosi su slijedeći: Srpska pravoslavna crkva 1.200.000,00 dinara (Bačka eparhija – 350.000,00 dinara, Banatska eparhija – 400.000,00 dinara i Srijemska eparhija – 450.000,00 dinara), Rimo-katolička crkva – 700.000,00 dinara (Subotička biskupija – 400.000,00 dinara, Zrenjaninska biskupija – 200.000,00 dinara, Srijemski vikarijat – 100.000,00 dinara); Islamska zajednica – 30.000,00 dinara; Slovačka evangelistička adventska crkva – 90.000,00 dinara; Židovska zajednica – 50.000,00 dinara; Reformistička-kršćanska crkva – 60.000,00 dinara; Evangeličko-kršćanska crkva. 50.000,00 dinara; Rumunjska pravoslavna crkva 70.000,00 dinara. Za preostale registrirane vjerske zajednice predviđeno je 100.000,00 dinara.

Prijave na natječaj podnose se u dva primjerka na srpskom jeziku ili jeziku nacionalne manjine koji je u službenoj uporabi u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini, sa preciziranom naznakom za koju se svrhu sredstva zahtijevaju, u iznosima zaokruženim na tisuće dinara.

Rok za podnošenje prijave na natječaj je od 21. srpnja do 21. kolovoza 2003. godine.

Prijave koje na budu sadržavale točan i uporabljiv broj žiro računa sa preciznim nazivom banke u kojoj posjeduje žiro-račun eparhije, biskupije ili vikarijata, na koji se mogu uplatiti odobrena sredstva, neće se uzimati u razmatranje.

Prijave se dostavljaju osobno, predajom Pisarnici pokrajinskih organa uprave u Novom Sadu; u prizemlju zgrade Izvršnog vijeća AP Vojvodine ili upućuju na adresu: Pokrajinski sekretarijat za propise, upravu i nacionalne manjine, 21 000 Novi Sad, Bulevar M. Pupina 16. Prijave se mogu dostaviti i faksom na broj 021 557 040.

Prijave se podnose, isključivo, na natječajnim tiskanicama,, koji se mogu dobiti na gore navedenim adresama ili pronaći na web stranici Internet adrese: www.vojvodina.sr.gov.yu

Na natječaj se mogu prijaviti samo tradicionalne crkve i upisane vjerske zajednice sa sjedištem na teritoriji Autonomne Pokrajine Vojvodine, koje imaju otvorene račune kod poslovnih banaka.

Po zaključivanju natječaja, prijave će se dostaviti eparhijama, biskupijama i vikarijatima crkvi i vjerskih zajednica, za prilaganje osobnog mišljenja, po aspektima prioriteta i visine sredstava, koje će se uzimati u obzir prilikom donošenja konačne odluke o dodjeli sredstava sudionicima natječaja, Komisije Izvršnog vijeća AP Vojvodine za međunacionalne odnose, crkve i vjerske zajednice.

Sekretarijat neće razmatrati prijave:

pristigle po isteku zakonski propisanog roka za prijavu,
koje su nepotpune (neparafrirane, sa manjkavim podacima u formularima, popunjene grafitnom olovkom i slično), a pogreška nije ispravljena u zadanom dodatnom roku,
koje nisu podnijete na odgovarajućoj tiskastici ili se ne odnose na natječajem predviđene svrhe,
podnijete od strane neovlašćenih osoba.

Korisnik se obvezuje da će dodijeljena sredstva rabiti isključivo u svrhe za koje su namijenjena, a da će neutrošena sredstva virmanski vratiti Budžetu na odgovarajući ured Pokrajinskog sekretarijata za propise, upravu i nacionalne manjine.

Pokrajinski sekretarijat za propise, upravu i nacionalne manjine zadržava pravo da od podnosioca prijave, potrebitošću, zatraži dodatnu dokumentaciju i informacije ili da ode na mjestu događaja, u svrhu spajanja više istovjetnih ili sličnih zahtjeva, odnosno, da za dodjelu sredstava odredi ispunjenje dodatnih uvjeta.

Podnosiocima prijave će se pismeno izvijestiti o ishodu natječaja, pri čemu Sekretarijat nije obavezan obrazlagati svoje odluke. Protiv ovih diskrecijskih odluka Sekretarijata, ne može se uložiti pravni lijek.

Prijave i priložena dokumentacija se ne vraćaju podnosiocima.

VETERINARSKI ZAVOD SUBOTICA a.d.

Beogradski put 123

24106 Subotica

Telefon: 024/567-933, 567-984

Fax: 024/567-871, 567-736

KOMPLETNA HRANA ZA ŽIVOTINJE

KOMPLETNE SMJEŠE ZA ŽIVOTINJE:

Smješa N, Smješa PS 1, Smješa PS 3, PSB-Finišer, PSB Starter, Smješa KD,
Smješa TS 1, Favorit P, Premixi, Superi i VETCAN – kompletna hrana za pse.

Cjenik reklamnog prostora

POSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 6.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 3.600 dinara	
1/4 = 2.000 dinara	

DRUGA I PREPOSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 5.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 3.000 dinara	
1/4 = 1.700 dinara	

UNUTARNJE STRANE / CRNO-BIJELE

1/1 = 3.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 1.800 dinara	
1/3 = 1.300 dinara	
1/6 = 700 dinara	
1/12 = 450 dinara	

Iskoristite popuste!

Za vezane oglase u 4 ili više brojeva odobravamo popust od 20%
SPECIJALAN POPUST ZA GODIŠNJI UGOVOR O REKLAMIRANJU.

NEKRETNOSTI

NBA agencija

za marketing,
konsalting i sve vrste
posredovanja između
pravnih i fizičkih lica

Subotica,
Braće Radića 6
Tel: 024 / 554 - 570
Tel./fax: 024 / 551 - 203

**KADA KUPUJETE ILI PRODAJETE,
OBRATITE SE NAJPOUZDANIJOJ
AGENCIJI SA TRADICIJOM
UZ SLOGAN**

99% + *NBA* = 200 %

SIGURNOSTI!

**NAJSIGURNIJA RAZMENA NEKRETNOSTI
IZMEĐU BIVŠIH REPUBLIKA JUGOSLAVIJE.**

An aerial photograph of a coastal town, likely Dubrovnik, Croatia. The image shows a harbor with a marina filled with sailboats, a promenade with palm trees, and a dense urban area with red-tiled roofs. A large church with a dome is visible in the lower part of the image.

mala zemlja za veliki odmor

croatia